

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XVI Broj 155 Ožujak 2018. ISSN 1800-5179

Proljeće nad Kotorom

Sadržaj:

- 3** Vijernici rimokatoličke vjere proslavili najveći hrišćanski praznik – Uskrs
- 4** Dimitrije Popović, slikar i pisac
- 8** Hrvatski bal
- 10** Doktorica Vlasta i doktor Fredi Tripović – čuvari tradicije bokeljskih Hrvata u Istri
- 13** Čija je Bokeljska mornarica
- 21** Jubileji pisane riječi
- 25** Sveti Josip- Zaštitnik hrvatskog naroda
- 27** U snu slikao, a slikajući sanjao
- 30** Predstavljen Godišnjak Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru
- 39** Aktualnosti
- 48** Kronika Društva
- 51** Novosti iz HNV-a
- 52** „Lipotu poklanjaš svim ljudima“
- 55** Đir po Kotoru: Pjaca Škaljarska ili Pjaca od salate
- 58** Po bokeški...
- 59** Antiki fagot
- 62** Obiteljsko kulturno nasljeđe u turističkoj ponudi - Porodične ostavštine na području Kotora
- 70** Renesansni pjesnici Kotora: Osvrt na život i djelo Ljudevita Paskvalića
- 73** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: ROMA & AUGUSTUS
- 77** Prčanjski jedrenjaci u zbirci slika župne crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju: Nava Libertas
- 81** Tko je bio Viktor Besali?
- 84** Grbovi kotorske vlastele XIV vijeka

Poštovani čitatelji!

Uređivački odbor Hrvatskoga glasnika od ožujka je bogatiji za još jednoga člana. Naša suradnica, profesorica Marina Dulović, rado je prihvatila poziv da nam se pridruži i aktivno sudjeluje u kreiranju ovog časopisa koji za nas ima iznimnu važnost. Vjerujem da će se svojom energijom i kreativnošću sasvim lako uklopiti u naš uređivački tim, koji je zaslužan za prepoznatljivost ovog časopisa te sam zahvalna čitavom timu na tome. U ime svih članova tima i svoje osobno, želim joj dobrodošlicu!

U Hrvatskome građanskom društvu imali smo veliku čast i zadovoljstvo ugostiti slikara i pisca Dimitrija Popovića. Tom prilikom predsjednik Društva Marijo Brguljan uručio mu je Povelju za potporu Društvu i doprinos u razvoju prijateljskih odnosa između hrvatskoga i crnogorskoga naroda. Ova povelja uručuje se svake godine na Tripundanskom balu u hotelu Splendid, međutim gosp. Popović zbog bolesti nije mogao biti pristan na svečanosti uručenja. No, uputio je Društvu zahvalu na priznanju te pritom istaknuo da mu ovo priznanje posebno znači s obzirom na to da dolazi od Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore koje posebno apostrofira vrijednosti kulture i umjetnosti, koje su trajne i bogate spone između dviju kultura.

U ovom broju nastavili smo pisati o polemikama i reagiranjima na tekst inicijative da se Bokeljska mornarica uvrsti na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

Pisali smo o Bokeljskoj večeri u Puli, Hrvatskome balu u Beču, dalmatinskoj klapi u Podgorici... i ostalim aktualnim događajima, ali i prošlim vremenima. Napravili smo novi „đir po Kotoru“ i prozborili koju po bokeški...

Želim obavijestiti čitatelje da smo redizajnirali web portal Hrvatskoga građanskog društva i prilagodili ga novim suvremenim trendovima. Novi portal stavljen je u funkciju 1. travnja, a možete ga pogledati na našoj adresi: www.hrvaticg.com

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Pjaca od muzeja, Stari grad, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan, Marina Dulović**
· Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Radio Dux, Matica, arhiva HGD CG, Anton-Gula Marković, Boka News, Pomorski muzej Kotor**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 500 primjeraka

Vjernici rimokatoličke vjere proslavili najveći kršćanski blagdan

Uskrs

Priredila:
Tijana Petrović

Kršćani diljem svijeta koji po gregorijanskom kalendaru obilježavaju vjerske blagdane u nedjelju, 1. travnja, proslavili su Uskrs, blagdan koji simbolizira pobjedu života nad smrću, a ujedno je i najveći i najvažniji kršćanski blagdan. Osim što se slavi Isusovo uskrsnuće, Uskrs je blagdan nade, rađanja, novih početaka.

Najveći kršćanski blagdan svečano je obilježen u svim župama Boke kotorske.

Najsvečanije je bilo u katedrali-bazilici sv. Tripuna, gdje je svečano euharistijsko slavlje služio kotorski biskup mons. Ilija Janjić. On je u uskrsnoj poslanici, uz ostalo, rekao:

„Kristovo uskrsnuće u sve vjekove ostaje temelj vjere svih onih koji će ga slijediti. Sv. Pavao taj temelj izražava riječima: ‘Da Krist nije uskrsnuo, uzaludna bi bila naša vjera!’ Njegovim uskrsnućem čovjeku je vraćena nada u procvat novoga života. Čovjeku je dana mogućnost da ovdje na zemlji donese dobre plodove te da svoj život stavi u perspektivu vječnosti, kako govori psalmist u prvom psalmu da je ‘kao stablo zasađeno pokraj voda tekućica, kao stablo što mu lišće nikada ne vene, kao stablo koje će u svoje vrijeme donijeti plod’. Kristova je pobjeda nad grijehom i smrću to omogućila.

Osim što se slavi Isusovo uskrsnuće, Uskrs je blagdan nade, rađanja, novih početaka.

Kotorski biskup mons. Ilija Janjić

Kao što je za sv. Pavla uskrsli Krist komu je povjerovao postao nova sigurnost života, tako bi i za nas u 21. stoljeću Krist trebao biti naša sigurnost, trebao bi postati kamen temeljac našega kršćanskog života. Potpunu radost Uskrsa doživjet ćemo kada poput sv. Pavla dopustimo uskrsnom Kristu da živi u nama: ‘Ne živim više ja, nego živi u meni Krist.’ Ta nova radost utemeljena na Kristovu uskrsnuću trebala bi biti prepoznatljiva po našem odlučnom svjedočenju Krista u svim životnim situacijama. Tek tada naše uvjerljivo svjedočenje

Krista postat će putokaz za sve one koji još žive u tami i koji su shrvani životnim teškoćama. Neka našim svjedočenjem u braći oko nas ožive nove mladice života. Dao Bog da tako i bude.

Još jednom svima vama, kao i braći istočnog obreda, želim sretan Uskrs”, rekao je biskup Janjić u uskrsnoj poslanici.

Dan Kristovog uskrsnuća označava pobjedu svjetlosti nad tamom, ljubavi nad mržnjom, života nad smrću i dobra nad zlom.

U Boki se, po običaju, za ovaj blagdan priređuje trpeza sa šarenim jajima, pincom, orahnjačom, pečenjem... a katolici i pravoslavci zajedno slave poštujući jedni druge, kao što to stoljećima čine.

Uskrs, crkva sv. Luke u Škaljarima

NAKON PRIJEMA POVELJE OD HRVATSKOG GRAĐANSKOG DRUŠTVA U KOTORU, DIMITRIJE POPOVIĆ JE DAO INTERVJU ZA DNEVNE NOVINE „POBJEDA“

Dimitrije Popović, slikar i pisac

Dimitrije Popović je veliko ime hrvatskog, crnogorskog, europskog i svjetskog slikarstva i pisac zadivljujuće snage i erudicije

Razgovor vodila:
Andrijana Đorojević

Našem proslavljenom slikaru i piscu Dimitriju Popoviću u petak je u Kotoru uručena Povelja Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore za posebnu potporu ovome Društvu i značajan doprinos u razvoju prijateljskih odnosa hrvatskog i crnogorskog naroda za 2017. godinu.

Bio je to neposredan povod za razgovor.

„Čast koja mi je ovim priznanjem iskazana podrazumijeva moju potporu Društvu, odnosno doprinosu suradnje dviju država - Hrvatske i Crne Gore. Jer, kutura i umjetnost jesu trajne vrijednosti koje obogaćuju međudržavnu suradnju“, rekao je Popović.

Iako u svom ateljeu neumorno radi na novim likovnim

djelima, ova godina, kako kaže umjetnik, ipak će biti u znaku novih knjiga.

U intervjuu za Pobjedu, Popović najavljuje nove literarne projekte i govori o planovima na polju likovnog stvaralaštva.

U Zagrebu je u pripremi monografija s izborom radova iz svih Vaših ciklusa. Možete li s nama podijeliti osjećaj u povodu objavljivanja ovog djela kojemu je cilj

sveobuhvatan prikaz Vašeg likovnog opusa? Kada očekujete izlazak monografije iz tiska?

U zagrebačkom Skaner studiju u završnoj fazi su radovi na monografiji koja će, za razliku od prethodnih, biti najkompleksniji pregled mog stvaralaštva. Bit će zastupljeni izabrani radovi iz svih tematskih cjelina kojima sam se bavio, u različitim medijima - podjednako klasičnim i modernim. Osim stručnih tekstova kritičara i filozofa, knjiga je koncipirana tako da sadrži i moje tekstove, kao eksplikacije ciklusa, njihove likovno-estetske karakteristike sa zanimljivim dokumentarnim materijalima. Ono što je za mene, kao autora, posebno zanimljivo jest da u tom pregledu radova, od onih najranijih iz 1966. godine, dakle iz gimnazijskih dana, koji su bili izloženi na mojoj retrospektivi u Zagrebu, do ovih recentnih, unatoč različitosti u temama i

tehnicima postoji kontinuitet koji je u onom dubinskom, metafizičkom smislu, svojstven svim ciklusima, a to je svijest o tragici ljudskog postojanja. Posebno mi je drago što su se u nekim ranim radovima nalazile klice onoga što će puno godina kasnije biti razvijeno u posebnim kompozicijama sadržajno i stilski koherentnima.

Zagrebačka izdavačka kuća „Litteris“ objavit će Vašu zbirku eseja pod nazivom „Labirint sjećanja“. Knjiga donosi tekstove o Emilu Sioranu, Danilu Kišu, Dadu Đuriću i Ranku Marinkoviću. U razgovoru za Pobjedu rekli ste da je ova knjiga mješavina žanrova...

Riječ jest o mješavini žanrova, dokumentarne i esejističke proze. Svaka od spomenutih ličnosti s kojima sam se poznao ili surađivao zanimala me, ponajprije, kao svojevrsni literarni model. U tom smislu se radi o portretima zanimljivih personalnosti u kontekstu

onoga čime su najbolje izražavali svoju osobnost. Dakle, njihovim djelima! Ili još preciznije, poetikama, odnosno filozofskim konceptima kao što je slučaj s Emilom Sioranom. Ono što želim istaknuti je da takozvana životna faktografija, poput kakve naoko banalne situacije koja se može dogoditi u susretu, razgovoru, šetnji, kafiću, restoranu itd., može inicirati vrlo zanimljiv kontekst literarnog temata, kako je na primjer bilo s Danilom Kišom u restoranu hotela „Palas“ u Zagrebu početkom osamdesetih godina.

Planirate u svibnju u Muzeju Mimara promovirati zbirku eseja „Eros, krv i svetost“ u izdanju Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva iz Podgorice. Knjigu ste predstavili krajem prošle godine u Podgorici. Kakve su reakcije publike?

Knjigu „Eros, krv i svetost“ jako je lijepo primila crnogorska publika. Koncipirana je

tako da može biti zanimljiva podjednako ljudima iz struke i ljubiteljima umjetnosti, tim prije što takve vrste knjige kod nas nema. Odlično je uređena i odlično dizajnirana. Nagrađena je na prošlogodišnjem Sajmu knjiga u Podgorici. Za ovu knjigu postoji interes i hrvatskih izdavača. U tom smislu bit će upriličena promocija u Zagrebu u Muzeju Mimara. Kako se radi o tri biblijske žene, dakle Juditi, Salomi i Mariji Magdaleni, ženama koje su bile teme mojih istoimenih ciklusa, u povodu promocije bit će izložena tri objekta kojima će biti zaokružen literarno-likovni temat knjige s posebnim akcentom na Mariju Magdalenu koju će utjeloviti živi model jedne manekenke.

Nakon knjige „Eros, krv i svetost” uspješno nastavljate suradnju sa Zavodom za udžbenike i nastavna sredstva iz Podgorice koji priređuje za tisak knjigu Vaših prozih uradaka. Prema zamisli urednice Maje Malbaški djelo će biti podijeljeno u dvije cjeline. Što čitateljima donosi ova knjiga?

Drago mi je da se moja uspješna suradnja nastavlja s ovom uglednom izdavačkom kućom na čijem je čelu Pavle

Goranović. Upravo je u pripremi izdanje moje beletrističke knjige. Urednica Maja Malbaški, s kojom imam odličnu suradnju još od knjige „Eros, krv i svetost”, formirala je rukopise u dvije cjeline. Prvu cjelinu čine moje stare priče nastajale tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća, koje su bile objavljene pod naslovom „Priče iz Arkadije” kod zagrebačkog izdavača „Ex Librisa” 2005. godine. Riječ je o

kratkim književnim formama u kojima ima nekih detalja iz crnogorskog, odnosno cetinjskog ambijenta. Priče su prožete autobiografskim crtama, što je apostrofirano uvodnim tekstom tog ciklusa priča naslovljenim „Skica za autoportret”. Drugi dio knjige čine kratke priče novijeg datuma od kojih su tri - „Porođaj”, „Orhideja” i „Omča”, nagrađene književnom Nagradom za kratku priču „Ranko Marinković”.

Kada je riječ o Vašem likovnom stvaralaštvu 6. travnja u KD „Vatroslav Lisinski” u Zagrebu postavit ćete instalaciju u povodu izvođenja Orfove „Karmine Burane”. Kakvu ste instalaciju osmislili i na koji način će ona korespondirati sa spomenutim djelom njemačkog skladatelja?

Suradnja sa Zagrebačkom filharmonijom nastavlja se i ove godine. Nakon izlaganja instalacija koje su rađene za izvedbu Malerove 2. simfonije

Slika Dimitrija Popoviča, poklon Hrvatskom građanskom društvu

„Uskrsnuće” i Mocartove 41. simfonije „Jupiter”, 6. travnja imat ću izloženu instalaciju rađenu za „Karminu Buranu” Karla Orfa. Iznad monumentalne pozornice Koncertne dvorane „Vatroslav Lisinski”, na kojoj će Orfovo djelo izvoditi Zagrebačka filharmonija i pjevački Zbor „Ivan Goran Kovačić”, instalacija mora i vizualno i sadržajno upotpuniti doživljaj kako bi se ostvarila harmonija muzičko-likovne cjeline. Š obzirom na to da se radi o nizu srednjovjekovnih pjesama različitog sadržaja,

koje je skladao Karl Orf, odabrao sam za likovnu transpoziciju one u kojima se slavi putenost, svojevrsna životna ekstaza i vitalni dinamizam, radost življenja „joie de vivre”. Za kompoziciju, koju sam dijelom već uradio, koristit ću klasični slikarski medij i projekcije slika koje sam također prilagodio karakteru Orfova slavnog djela.

Radite li na nekom novom slikarskom ciklusu?

U ateljeu radim na novom ciklusu radova koji su nekom „logikom nesvjesnog” proizaš-

li iz ciklusa „Frojdizmi”. To je složen projekt i bit će izložen sredinom iduće godine. Što se tiče ovogodišnjih izložbi u Crnoj Gori, selektorica likovnog programa Barskog ljetopisa Anastazija Miranović pozvala me da u sklopu ove ugledne kulturne manifestacije priredim izložbu. Tema izložbe je „Tri biblijske žene”. Kako je ova tema zanimljiva i s aspekta mode, neovisno o barskoj izložbi, otvorit će se zanimljiva suradnja s Anastazijom Miranović kao modnom kreatoricom.

Stihovi pisani u ateljeu

Publiku će razveseliti vijest da je u pripremi zbirka Vaših pjesama koje su nastajale za vrijeme rada na raznim ciklusima...

Oblik izražavanja u stihu, odnosno u pjesničkom prosedeu bio je, da tako kažem, logičan način da se jedan složeni temat izrazi i u ovoj književnoj formi. Naime, ja sam radeći u ateljeu i pišući eseje i beletristiku pravio zapise u formi stihova, ali ih nikad nisam objedinio u cjelinu i izdao kao pjesničku zbirku. Zanimljivo je kako je došlo do izdavanja moje prve pjesme. Kako sam član Slavonske akademije književnosti i umjetnosti, glavna koordinatorica Akademije za Hrvatsku, književnica i književna kritičarka Enerika Bijač, pitala me pišem li poeziju. Odgovorio sam potvrdno i poslao gospođi Bijač nekoliko pjesama. Od njih je jedna „Lotreamon” uvrštena u „Antologiju slavenskog pjesništva” u izdanju Slavonske akademije književnosti i umjetnosti. Kako je ova godina u mom stvaralaštvu u znaku knjiga, ako mi tekuće obveze dopuste, objedinit ću svoju liriku i krajem godine izdati knjigu. Po mojoj zamisli, trebala bi biti posebno opremljena i objavljena u limitiranom bibliofilskom izdanju. Riječ je o pjesmama jednostavne forme sublimiranog značenja koje sadržajnu kompleksnost izražavaju na nadrealističko-ekspresionistički način s odgovarajućim simbolima i adekvatnim koloritom koji pjesmama daju određenu melodičnost.

„Mit o ženi” uskoro u izdanju CANU-a

Crnogorska akademija nauka i umjetnosti priprema Vašu monografiju naslovljenu „Mit o ženi”. Što će sve biti objedinjeno u tom izdanju?

Crnogorska akademija nauka i umjetnosti planira ove godine izdati moju monografiju koja će biti naslovljena „Mit o ženi”. U tom izdanju bit će objedinjeni moji likovni i literarni radovi s obzirom na to da se gotovo cijeli moj umjetnički opus bavi tematom žene, one historijske i mitske, žene u sakralnom i profanom, odnosno nadrealnom i stvarnom kontekstu. Po načinu kako je knjiga koncipirana, mislim da će to biti projekt koji će imati zanimljiv prijem u našoj javnosti. Na ovoj knjizi radim od Nove godine i ovih ću dana imati sastanak s predsjednikom CANU-a Draganom Vukčevićem i Pavlom Goranovićem radi perfekuiranja nekih pojedinosti ovog izdanja.

*GRADIŠČANSKI HRVATI ODRŽALI
PO 71. PUTA TRADICIONALNI BAL U BEČU*

Hrvatski bal

Gradišćanski Hrvati i oko 1.300 gostiju uživali do ranih jutarnjih sati. „I ovaj bal je potvrda da su gradišćanski Hrvati most povezivanja Austrije i Hrvatske, koje vežu tradicionalno dobri i prijateljski odnosi.“

Piše:

Snježana Herek/Matica

Među više od 450 balova koji se svake godine održavaju u Beču je i *Hrvatski bal gradišćanskih Hrvata*, koji je 20. siječnja održan dojmljivom svečanošću u bečkome hotelu Park Schönbrunn, u nazočnosti oko 1.300 gostiju i uzvanika iz Austrije, Hrvatske, BiH, Mađarske, Slovačke, Češke, Italije, Srbije i daleke Kanade. Održan je pod geslom „Hrvati & Slovenci meet Schönbrunn“ i glavnom porukom „Mi se mamo radi – koruški Slovenci u gostima kod Hrvata u Beču“.

Ovu najznačajniju kulturnu manifestaciju gradišćanskih Hrvata u Beču otvorio je predsjednik Hrvatskoga centra i Hrvatsko-gradišćanskoga kulturnog društva u Beču Tibor Jugović. Istaknuo je kako je ovogodišnji bal posvećen suradnji gradišćanskih Hrvata i koruških Slovenaca, dviju autohtonih narodnih manjina u Austriji, čija su prava jedino uglavljena u austrijski Državni ugovor iz 1955. godine.

Program su vodile gradišćanska Hrvatica Katarina Tyran i Slovenka Monika Novak-Sabotnik, uvodno predstavivši mnogobrojne ugledne goste iz političkog, diplomatskog, kulturnog i gospodarskog života. Među njima i glavnoga tajnika austrijskog Ministarstva vanjskih poslova Michaela Linharta i visokog predstavnika međunarodne zajednice u BiH i predsjednika Narodnog savjeta koruških Slovenaca, Austrijanca Valentina Inzka.

Sve nazočne oduševio je uvodni glazbeno-kulturni program u koreografiji glazbenika Filipa Tyrana i izvedbi gradišćansko-hrvatskoga glazbenog sastava *Blue Danube & Družice* i slovenskoga *Okteta Suha* iz južnokoruškog mjesta Pliberka, kojim je bal započeo. Glazbeni pozdrav gostima uputili su i Zbor i Tamburica Frankanova i *Podunjski trio Lipuš*.

Goste je u tri dvorane zabavljalo čak trinaest glazbenih sastava i orkestara iz Beča, Gradišća, Koruške, Italije i Hrvatske. Među njima *Divertimento Viennese*, *Kužiš stari moj*, *Dixiland band Bjelovar*, *Paxi*, *Bališ*, *Daj šta daš*.

U ponoć je nadregionalni folklorni ansambl *Kolo Slavuj* predstavio svoju koreografiju „Igramo na našo“, posvećenu moliškim Hrvatima. Glazbeni sastav moliških Hrvata *Kroa Tarantata* izveo je i svoju već

tradicionalnu ponoćnu kvadrilju.

„I ovaj bal je potvrda da su gradišćanski Hrvati most povezivanja Austrije i Hrvatske, koje vežu tradicionalno dobri i prijateljski odnosi. Ove dvije članice EU-a zajednički rade na mnogim projektima. Uz ostalo, snažno podupiru zemlje zapadnog Balkana na njihovu europskom putu“, rekao je glavni tajnik austrijskoga MVP-a Michael Linhart.

Ovogodišnji bal bio je još jedan uspješni nastavak tradicije prethodnih Hrvatskih balova koji su postali ne samo mjesto povezivanja političara, diplomata, kulturnih djelatnika i gospodarstvenika iz Austrije i Hrvatske, nego iz središnje Europe i šire. Jednom riječju, uzvanici i gosti uživali su na plesnome podiju do ranih jutarnjih sati.

Doktorica Vlasta i doktor Fredy Tripović čuvari tradicije bokeljskih Hrvata u Istri

Bokeljska noć, kao stoljetna tradicija, se više ne održava samo u Boki, nego i među Bokeljima koji danas žive u Hrvatskoj.

Razgovor vodila:
Snježana Akrap-Sušac

Započet ću citatom iz Hrvatskog glasnika br.118 (veljača 2015.):

„Nema mnogo ljudi koji, ne samo da puno znaju, nego su spremni žrtvovati i dobar dio svog privatnog vremena da bi se neke važne stvari sačuvale od zaborava. Takva se predanost i poslu i društvenom angažmanu rijetko susreće.

Zato je vaša dopisnica iz Pule bila počašćena razgovorom s dr. Tripovićem, vjerujući da on ima još puno toga za reći i da to nije naš posljednji razgovor.“ Ovim citatom željela sam ukazati na ogromnu zaslugu dr. Tripovića koji, uz veliku podršku svoje supruge dr. Vlaste Urban Tripović, već niz godina organizira Tripundanske svečanosti u veljači i Bokeljsku večer u ožujku.

Molila bih Vas da se prijetite početaka djelovanja „Bokeljske mornarice 809“ te ciljeva koje ste postavili.

Hrvatska bratovština županije istarske „Bokeljska mornarica 809“ Pula od 1996. godine djeluje na ovim prostorima kao udruga koja okuplja Bokelje i prijatelje Boke na području Istarske županije. Osnovna je zadaća udruge njegovati i čuvati povijesnu, kulturnu i duhovnu tradiciju zavičaja Boke kotorske povezujući slične povijesne i kulturne prostore kao što su Boka i Istra. Tijekom ovih godina organizirali smo niz koncerata, humanitarnih akcija, izložbi i promocija knjiga. U posljednjih 20 godina realizirali smo i veće kulturne projekte kao što su Dani bokeljske kulture u Istri i Dani istarske kulture u Boki.

Što Bokelji nastoje postići kroz udruge, koliko je bratovština u RH, te koje su Vaše glavne aktivnosti?

Bokelji kroz udruge nastoje doprinijeti plurikulturalnosti na ovim prostorima i nastoje biti poveznica Istre i Boke. Stanovnici Boke kotorske, Bokelji u Hrvatskoj danas čine brojnu zajednicu organiziranu u bratovštine koje su ujedinjene nazivom „Hrvatska bratovština Bokeljska mornarica 809“ sa sjedištem u Zagrebu, Rijeci, Puli, Splitu i Dubrovniku.

Građani Pule i Istarske županije prepoznali su ovu našu iznimnu tradiciju i baštinu koja se događa na području Istarske županije, a koja je izvorno nastala u Boki kotorskoj.

Naše glavne aktivnosti svih ovih godina, pa tako i ove, su Tripundanske svečanosti.

Iako sam i sama nazočila Tripundanskim svečanostima, voljela bih da Vi upoznate naše čitatelje kako je u Puli proslavljen blagdan sv. Tripuna?

Blagdan sv. Tripuna smo proslavili u crkvi sv. Antona u Puli misnim slavljem. Prije mise Mali admiral Domagoj Pasković je govorio lode, pohvale sv. Tripunu. Potom je gastald pročitao poslanicu kotorskog biskupa koju svake godine upućuje Bokeljima u Boki i u svijetu. Nakon mise

Bokelji, župljani, župnik i predstavnici gradskih vlasti su se okupili u Župnom uredu na druženje uz prigodna tradicijska bokeljska jela i pića. Ali, prije svega odred bokeljskih mornara u odorama bokeljske mornarice igrao je tradicionalno Kolo bokeljske mornarice u čast svog patrona sv. Tripuna.

Završna svečanost Tripundanskih svečanosti prema tradiciji se održala u Domu Hrvatskih branitelja u Puli gdje je Mali admiral govorio lode, a odred bokeljskih mornara odigrao Kolo sv. Tripuna.

Prema tome Bokeljska noć, kao stoljetna tradicija, se više ne održava samo u Boki, nego i među Bokeljima koji danas žive u Hrvatskoj. Republika Hrvatska je prepoznala ove naše aktivnosti i iste uvrstila u registar kulturnih dobara Hrvata Boke kotorske koji danas žive u Hrvatskoj.

Tripundanske svečanosti i Kolo sv. Tripuna, unatoč dobroj suradnji zadnjih godina, postalo je predmetom prijepora između bokeljskih Hrvata i crnogorskih vlasti. Možete li nam objasniti o čemu se radi?

Višegodišnja je namjera Bokelja kao nositelja ovog kulturnog dobra u Hrvatskoj koji su rodbinski i obiteljski povezani s Bokeljima u Boki kotorskoj, da se ide u zajedničku nominaciju na Reprezentativnu listu UNESCO-ve konvencije. Unatoč višestrukim pozivima na suradnju s hrvatske strane, Ministarstvo kulture Crne Gore odlučilo se za samostalnu nominaciju s kojom nisu zadovoljni svi pripadnici Bokeljske mornarice u Boki i Hrvatskoj. Zbog prešućivanja nacionalne-hrvatske i vjerske-katoličke povezanosti proslave sv. Tripuna i tisućljetnog postojanja Bokeljske mornarice kao bratovštine tipične mediteranskome kulturnom krugu koja štuje sveca zaštitnika grada Kotora i Kotorske biskupije, može se govoriti o pomanjkanju razumijevanja

Otmjena dvorana Doma hrvatskih branitelja

i poštivanja ljudskih prava među nacionalnim manjinama u Crnoj Gori.

Ne sumnjajući u dobre namjere svih baštinka Bokeljske mornarice i Kola sv. Tripuna, vjerujemo kako će ova živa tradicija nastaviti spajati naše regije jer samo uzajamnim poštivanjem možemo ostvariti, vjerujemo zajednički cilj, očuvanja i daljnjeg razvitka suradnje Istre i Boke u plurikulturalnosti naših regija.

Dr. Tripoviću, hvala Vam na razgovoru i vjerujem da će se naći zajednički jezik na obostrano zadovoljstvo. Čestitam Vam na lijepo organiziranoj večeri koju su svojom nazočnošću uveličali predstavnici Istarske županije: Giuseppina Rajko, zamjenica župana, predsjednica Županijske komore Pula Jasna Jaklin Majetić te direktorica Etnografskog muzeja Istre u Pazinu Lidija Nikočević.

Poseban gost večeri bio je g-din Ronald Braus koji mi je dao kratku izjavu nakon nastupa (otpjevao je tri operetne arije). Rekao je da je njegova baka iz Tivta i da mu je uvijek govorila da najljepša sjećanja u životu nosi baš iz toga grada. Bakin je brat rođen u Meljinama. Sam gospodin Braus je cijelo djetinjstvo slušao „o krasnoj Boki“ pa tu ljubav

osjeća i on te je svake godine makar jedanput u Boki. Gostovao je u Tivtu i u Kotoru, a ove godine nastupio je na Bokeljskoj večeri i u Zagrebu i u Puli. Kaže da je Boka malo daleko, ali naglašava da kad se negdje želi ići onda je sve bližu. Za kraj je uputio pozdrave i najljepše želje čitateljima Hrvatskoga glasnika.

Na kraju i o dojmovima vaše novinarke: Na licima svih gostiju ogledalo se zadovoljstvo već i zbog samog susreta koji nisu tako česti zbog, kao što svi znamo, tempa suvremenog života. Osobno sam bila sretna vidjeti draga lica Vlaste i Fredija Tripovića, Ljiljane i Vinka Petrovića, Marije i Đura Sindika, Branke i Tonija Učovića, Biserka i Vanja Pasković (roditelji ovogodišnjeg malog admirala) te mnogih drugih kojima se ispričavam što ih imenom neću navesti. Samo entuzijazmu dr. Tripovića možemo zahvaliti na tim prekrasnim susretima kojih sigurno bez njegovog angažmana i podrške supruge dr. Vlaste ne bi bilo. Odlazim sa večeri radostna, ali negdje u dubini duše ipak malo sjetna! Razumjet će najbolje svi oni koji žive izvan rodnog kraja, iako moram priznati da je život u Puli i u cijeloj Istri doista prekrasan, kao i ljudi koji su nas tako srdačno prihvatili.

Mali admiral Domagoj Pasković

**TEKST INICIJATIVE DA SE BOKELJSKA MORNARICA UVRSTI
NA UNESCO-OV REPREZENTATIVNI POPIS NEMATERIJALNE
KULTURNE BAŠTINE ČOVJEČANSTVA IZAZVAO JE VELIKU
POLEMIKU I RAZLIČITA REAGIRANJA**

Čija je Bokeljska mornarica? (III. dio)

Priredili:
**Miroslav Marušić
i Tripo Schubert**

Iako je Vlada Crne Gore 29. ožujka 2018. godine usvojila nominacijski dosje za upis Bokeljske mornarice na UNESCO-vu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, a Ministarstvo kulture i Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Vlade Republike Hrvatske uputilo UNESCO-u kandidaturu za zaštitu proslave Svetog Tripuna i Kola Sv. Tripuna, kao tradicije bokeljskih Hrvata u R. Hrvatskoj, Uredništvo Glasnika je odlučilo da čitateljima i dalje prezentira kronologiju aktivnosti i reagiranja relevantnih institucija o Bokeljskoj mornarici.

U prethodna dva nastavka dali smo izvod iz povijesti Bratovštine mornara - danas Bokeljske mornarice, zatim

Najraniji arhivski zapis koji potvrđuje postojanje ove drevne bratovštine pomoraca potječe iz sredine XIV. stoljeća

tekst inicijative Ministarstva kulture Crne Gore o statusu Bokeljske mornarice kao nematerijalnoga kulturnog dobra od nacionalnog značaja, kao i tekst odluke da Bokeljska mornarica bude prvo nematerijalno kulturno dobro koje će Crna Gora kandidirati na UNESCO-ovu Listu svjetske nematerijalne kulturne baštine. Nakon toga prezentirana su reagiranja zastupnika u Saboru R. Hrvatske, poslanika u Parlamentu Crne Gore, odgovor premijera u Vladi CG i priopćenja HNV-a s potpisima šest hrvatskih udruga.

U ovom broju nastavljamo objavljivati i ostala reagiranja.

Peticija grupe Bokelja

Nakon istupanja zastupnika Mosta Marka Vučetića u Hrvatskome saboru, poslanika HGI-ja Adrijana Vuksanovića na premijerskom satu u crnogorskom parlamentu, odgovora premijera Duška Markovića, priopćenja HNV-a s potpisima šest hrvatskih udruga iz Boke kotorske, primjedbe na tekst nominacije za upis Bokeljske mornarice - Kotor na Repre-

Kotor

zentativnu listu nematerijalne svjetske kulturne baštine UNESCO-a uputili su mnogobrojni Bokelji iz Kotora, Tivta i Herceg Novog u vidu peticije 19. prosinca 2017. godine na adrese predsjednika CG i Vlade Crne Gore, zatim predsjednici RH, Vladi Republike Hrvatske, nezavisnoj listi „Most”, Bokeljskoj mornarici - Kotor, udrugama Bokeljske mornarice u Hrvatskoj i Upravi za zaštitu kulturnih dobara - Cetinje, predlagatelju kandidature, u kojoj stoji:

„Nakon bezbrojnih inicijativa rukovodstva Bokeljske mornarice - Kotor posljednjih godina, konačno se ove godine uz pomoć Uprave za zaštitu kulturnih dobara Cetinje i njezina odjela u Kotoru pristupilo ispunjavanju predviđenih propozicija za upis te memorijalne organizacije u Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne svjetske baštine pod zaštitom UNESCO-a.

U tekstu se posebno ističe kako je Bokeljska mornarica - Kotor memorijalna organizacija, koja je izvorno utemeljena kao najstarija bratovština pomoraca na Jadranu i jedna od najstarijih na svijetu. Ona je prošla kroz mnoge transformacije u 12 stoljeća - od humanitarne, vojne pa sve do memorijalne organizacije kakva je danas. U svojim aktivnostima vodila se geslom: FIDES ET HONOR! (Vjera i čast!)

Bokeljska mornarica proglašena je 2013. godine za nematerijalno kulturno dobro od nacionalnog značaja za Crnu Goru, a isto tako kolo svetog Tripuna i Tripundanske svečanosti uvršteni su na Listu nematerijalne baštine Republike Hrvatske (nositelji su hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809).

Uza zahvalnost svim članovima koji su sudjelovali u

pripremi materijala i ispunjavanju predviđenih formulara - nominacijskog dosjea za upis Bokeljske mornarice - Kotor u Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne svjetske baštine UNESCO-a, mi dolje potpisani Bokelji smatramo da nisu ispoštovane sve povijesne činjenice.

Bilo bi potpuno neobjektivno sagledavati tisućljetnu tradiciju Bokeljske mornarice u nekim zadanim i danas aktualnim nacionalnim ili administrativnim okvirima. Ona je ponajprije kulturna baština Bokelja i Boke kotorske, koja je od Drugoga svjetskog rata u sastavu Republike Crne Gore. Ona predstavlja i značajnu kulturološku poveznicu Crne Gore i Hrvatske u sadašnjem trenutku pristupanja Crne Gore u Europsku uniju.

OBRAZLOŽENJE:

Neraskidive su veze Bokeljske mornarice tj. Bratovštine kotorskih pomoraca ili Kotorске mornarice s proslavama zaštitnika grada Kotora, sv. Tripuna. Historija grada Kotora usko je povezana s historijom crkve sv. Tripuna i Bokeljske mornarice. Ne može se zamisliti život i razvitak grada Kotora odvojeno od života i razvitka crkve sv. Tripuna i Bokeljske mornarice. Gradska vlast, crkva sv. Tripuna i Bokeljska mornarica tri su glavne komponente koje su u dugome nizu stoljeća bile odlučujuće za život i razvoj grada Kotora.

Za vrijeme Mletačke Republike (1420. – 1797.), uz mnogobrojne povlastice koje su olakšale pomorsku aktivnost Bratovštine pomoraca, bila je dopuštena već ustaljena praksa da Bratovština prilikom proslave sv. Tripuna, zaštitnika grada, u kojoj je ona sudje-

Trg sv. Marka u Veneciji

lovala u mornaričkim uniformama i pod oružjem, igrajući tom prigodom svoje tradicionalno kolo, preuzme na tri dana vlast u gradu, primajući tom prilikom od mletačkog rektora (kao i ranije od gradskog kneza) simbole vlasti: sablju, štap i ključeve gradskih vrata.

U alegatima priloženim prvom Statutu mornarice tj. Bratovštine sv. Nikole mornara iz 1463. godine vidimo da Mornarica snosi troškove bubnjara, trubača, stražara i ostale troškove vezane uz svečanosti sv. Tripuna.

Također, Statutom grada Kotora određuje se 17. 1. 1417. godine ceremonijal za proslavu sv. Tripuna u kojem sudjeluje i Mornarica. Po dokumentima možemo utvrditi da od polovice XVI. st. Mornarica preuzima glavnu organizaciju proslave sv. Tripuna.

Mletačka Republika je, osim toga, poštovala ranije stečenu povlasticu Bratovštine da prigodom Tripundanskih svečanosti podnosi prijedloge

za pomilovanje osuđenika. U alegatima Statuta navedena su i mnogobrojna dodjeljivanja oprosta od kazni prigodom svečanosti sv. Tripuna. Ovakve prijedloge mletačke su vlasti skoro uvijek prihvaćale. Ove povlastice pridonijele su ugledu Kotorske mornarice i ostale su sve do pada Venecije 1797. godine.

Glavni elementi sudjelovanja Mornarice u proslavi sv. Tripuna bili su: autonomni izbor članstva 13. 1. („cariche“), najavljivanje glavne svečanosti od „malog admirala“ (lode) 27. 1., trodnevno preuzimanje izvršne vlasti u gradu 1. 2. (grb, barjaci, ključevi grada i zatvora), pravo davanja azila i pravo predlaganja pomilovanja tijekom tri dana prije i poslije Tripundana i 3. 2. igranje kola sv. Tripuna.

Poslije pada Venecije i nakon što je Austrija zauzela Boku, zbog neprijateljskog stajališta istaknutih pripadnika Kotorske mornarice prema okupatoru, Mornarici nije dopušteno

nastavljanje bilo kakve djelatnosti.

Za vrijeme kratkotrajne ruske vladavine Bokom (ožujak 1809. - kolovoz 1807.), Mornarica je ponovno nastavila svoju djelatnost. Poštovano je i prijašnje pravo pomilovanja zatvorenika za vrijeme Tripundanskih svečanosti. Tada je velik broj bokeljskih brodova pod ruskom zastavom sudjelovao u borbama protiv francuske flote.

Zbog takvog odnosa Kotorskoj mornarici je odmah nakon što su Boku zauzeli Francuzi 1811. godine zabranjen rad i donesena je odluka o njezinom ukidanju.

Za vrijeme kratkotrajne vladavine Crnogorsko-bokeljske uprave (1813. - 1814.) ponovno je uspostavljena Kotorska mornarica.

Iako prilikom druge okupacije Austrije nije bio dopušten rad Kotorske mornarice, od 1814. do 1817. bilo je dopušteno nekim bokeljskim pomorcima da u uniformama Mornarice sudjeluju u proslavi patruna grada sv. Tripuna.

Kotorska mornarica ponovno je uspostavljena 1833. godine sa staleškim, ali ne i vojničkim kompetencijama. Međutim, bilo joj je dopušteno da sudjeluje vojnički postrojena i pod oružjem u ophodu gradom jedino prigodom Tripundanskih svečanosti.

Poslije revolucionarnih događaja u Boki 1848. godine ponovno dolazi do ukidanja Kotorske mornarice. Nastojanjem Bokelja predvođenih kotorskim biskupom mons. Markom Kalogjerom, Mornarica je ponovno obnovljena 1859. godine. Umjesto naziva Bratovštine kotorskih pomoraca tj. Kotorske mornarice, osnovana je „**Bokeljska mornarica**“, s punim nazivom „**Plemenito tijelo Bokeljske mornarice**“. Od tada sudjeluje isključivo pod oružjem prigodom prosla-

ve Tripundana. Tako je od svojih ranijih funkcija zadržala samo onu koja je bila vezana uz proslavu sv. Tripuna.

Dobročanin Pavao Kamenarović, pjesnik i narodni zastupnik, u doba preporoda 1871. godine predložio je da Mornarica napravi Statut koji je 1874. godine dostavljen **Dalmatinskom namjesništvu** na odobrenje. Ciljevi udruženja prema tom Statutu su bili: da Bokelji sačuvaju u živoj uspomeni slavna djela svojih predaka i to okupljajući se u dane nacionalnog praznika Bokelja, sv. Tripuna, 2. i 3. veljače. Tada bi od Općine Mornarica primala gradski stijeg s likom sv. Tripuna i to svaki put kada bi nastupala prema propisima Statuta. Statutom su bila određena pravila svečanih nastupa kao što je izražavanje pohvala (loda) od malog admirala, koje su morale biti izvedene na narodnom jeziku, zatim igranje kola Mornarice i pravila koja su se odnosila na uzvanike koji su bili na toj igri prisutni. Iako vlasti nisu odobrile predloženi Statut, on je za Mornaricu bio na snazi jer se ona po njemu upravljala do donošenja novog Statuta plemenitog tijela Bokeljske mornarice 1934. godine.

Po Statutu iz 1934. precizno su određene dužnosti i funkcije Bokeljske mornarice prigodom i za vrijeme trajanja proslave sv. Tripuna mučenika, pokrovitelja grada i Mornarice (članak 3., 7., 8., 9., 10. – 21.).

Bokeljska mornarica nastala je sa svojim radom do talijanske okupacije Boke 1941. godine kada je bila zabranjena.

Poslije oslobođenja 1944. godine Bokeljska mornarica nastupa u raznim narodnim manifestacijama bez obzira na ranije statute po kojima je nastupala samo u određene dane, ali nije sudjelovala u Tripundanskim svečanostima.

Prvim poslijeratnim **Statutom iz 1964. godine u članku 1. određeno je da se djelatnost Bokeljske mornarice proteže na čitavo područje SFRJ**. Zanimljiv je članak 2. Statuta Bokeljske mornarice u kojem stoji: „Grb Bokeljske mornarice je crtež staroga grada Kotora sa zidinama postavljenim na dlan desne ruke.“ (Ne kaže se da je to ruka sv. Tripuna.)

Nakon 45 godina tradicija je obnovljena 1990. godine kada se zaigralo kolo 1182. put pred katedralom sv. Tripuna u čast zaštitnika Kotora i Kotorske biskupije.

Svečanost je po tradiciji započela tjedan dana prije, tj. 27. siječnja podizanjem stijega (bijela zastava s likom sv. Tripuna) na lođi katedrale sv. Tripuna i čitanjem loda od malog admirala, najavljujući nastupajuću svečanost. Mornarica je po tradiciji odavala počast stijegu.

Dana 2. veljače na večer za vrijeme svečane službe Božje po tradiciji su ugledni građani katoličke i pravoslavne vjeroispovijesti kadili moći sveca, a mornari Bokeljske mornarice čuvali su počasnu stražu.

Na samu feštu 3. veljače 1990. godine točno u 10.00 sati bilo je svečano postrojanje Mornarice pred katedralom, a časnik je podnio raport: „Gospodine majore (novi admiral nije bio još izabran), odred starodrevne Bokeljske mornarice postrojen je u slavu Boga i sv. Tripuna.“ Nakon toga je kolovođa zatražio od biskupa blagoslov da može započeti igrati starodrevno kolo sv. Tripuna. Uz sviranje kotorske gradske glazbe odred Bokeljske mornarice zatim je zaigrao kolo u čast sv. Tripuna. Nakon sv. mise u katedrali krenula je procesija ulicama grada sa svečevim moćima, a odred mornara Bokeljske mornarice nosio je relikvije raznih sveta-

ca postavljenih na katafalku. Kao i tijekom mnogih stoljeća prije, od 1990. godine sudjelovanje Bokeljske mornarice ponovno aktivno uveličava feštu patrona grada sv. Tripuna.

U XII. figuri u kolo ulaze predstavnici crkve i države, čime se iskazuje čast svecu, a **u srednjem vijeku ovo kolo se igralo u crkvi oko moći sv. Tripuna.**

Na taj način se dvaneststoljetna tradicija povezanosti Kotorske tj. Bokeljske mornarice i proslave patrona grada sv. Tripuna nastavlja.

U Statutu Bokeljske mornarice - Kotor iz 2004. godine člankom 6.1. propisuje se da „Glavni odred Bokeljske mornarice nastupa: na gradskim svečanostima sv. Tripuna u Kotoru“.

U Statutu iz 2011. god. u članku 1. piše: „Nastanak prve Bratovštine pomoraca u Boki vezuje se uz dolazak relikvija sv. Tripuna 13. 1. 809. god., a čl. 36. propisuje na koji način Bokeljska mornarica sudjeluje u proslavi patrona grada sv. Tripuna.“

I u posljednjem Statutu iz 2017. godine, koji je na snazi, u čl. 3. piše da je Bokeljska mornarica prema tradiciji nastala 13. 1. 809. god., a u čl. 7. stoji da Bokeljska mornarica ima svoju melodiju kojom prati igru kola sv. Tripuna, dok u čl. 10. stoji da je djelatnost „Bokeljske mornarice vezana uz grad Kotor, Boku kotorsku i patrona sv. Tripuna“, a u preambuli piše **„da je tijekom 12 vjekova svoga postojanja bila vezana uz crkvu i svoje patrone, sv. Nikolu mornara i sv. Tripuna“.**

Uoči Tripundana 2. veljače svake godine se kade moći sv. Tripuna. U najstarije doba kađenje svetih moći obavljali su po šest predstavnika kotorskog plemstva i šest predstavnika građanskog sloja. Od 17. st. kađenje se obavlja uz

sudjelovanje **Bokeljske mornarice**, a u vrijeme austrijske vladavine uveden je običaj da se mogu za kađenje moći pozvati i predstavnici Istočne crkve, što se uz manje prekide zadržalo i danas.

ZAKLJUČAK:

Iz iznesenih povijesnih činjenica vidljivo je da su neraskidive veze Bokeljske mornarice s proslavama zaštitnika grada Kotora, sv. Tripuna.

I u preambuli najnovijeg Statuta Bokeljske mornarice iz 2017. godine stoji da je **„tijekom 12 vjekova svoga postojanja Bokeljska mornarica bila vezana uz crkvu i svoje patrone sv. Nikolu (mornara) i sv. Tripuna“** (www.bokeljskamornarica).

Historija grada Kotora usko je povezana s historijom crkve sv. Tripuna i Bokeljske mornarice. Gradska vlast, crkva sv. Tripuna i Bokeljska mornarica tri su glavne komponente koje su dugi niz stoljeća bile odlučujuće za život i razvitak grada Kotora.

1. Nesporna je stoga historijska činjenica da su članovi Bokeljske mornarice u 12-stoljetnoj povijesti bili vezani uz Katoličku crkvu i da su najvećim dijelom bili katolici, a dobrim dijelom (oni koji su vjernici) su i danas. Do Morejskog rata (1684. – 1699.) i mletačkog osvajanja Herceg-Novog (1687. god.) većinsko stanovništvo Boke činili su pripadnici katoličke vjeroispovijesti. Tek od 18. st. „dolaskom velikog broja doseljenika u Boku izmijenjena je ne samo etnička, nego i vjerska i kulturna struktura regije“.
2. Nesporna je činjenica da su uz pripadnike raznih nacionalnosti u 12-sto-

ljetnoj povijesti najbrojniji bili Slaveni („Slavi“). O tome postoji mnogobrojna literatura.

3. Nesporna je činjenica i da se formiranjem nacija polovicom 19. st. najveći dio tih Slavena - Slavjana katolika i članova Bokeljske mornarice izjašnjavao Hrvatima. Činjenica je da su organizaciju kao svoju u 12-stoljetnoj povijesti prihvaćale i ostale nacionalnosti u Boki kotorskoj, a to čine i danas.
4. Nesporna je činjenica i da danas u Bokeljskoj mornarici ima najviše Hrvata.
5. Nesporna je činjenica da je formiranjem novih država na prostoru bivše Jugoslavije veliki dio Hrvata Bokelja ostao u Republici Hrvatskoj. Nije sporno i to da oni kao potomci baštine tradiciju Bokeljske mornarice jer i u Statutu iz 1964. godine u čl. 1. stoji **„djelatnost organizacije (Bokeljske mornarice) proteže se na čitavo područje SFRJ“**, a člancima 42. – 47. Statuta iz 2017. propisuje se da Bokeljska mornarica „može da osniva ili da prima podružnice“ i propisuje način njihova rada (misli se i na podružnice izvan RCG).

Središnji dio okupljanja Bokelja je upravo proslava svetog Tripuna s kolom svetog Tripuna koje se nekad igralo u katedrali, a danas ispred bazilike-katedrale, kao dio misnog slavlja. Upravo je taj središnji dio okupljanja Bokelja vezan uz štovanje svetog Tripuna, a ne neke kulturne ličnosti, kako se navodi u rješenju o uvrštenju Bokeljske mornarice na Listu nematerijalne baštine RCG. Kolo u čast svetog Tri-

puna, kao **tradicijsko obilježje Hrvata-Bokelja**, osim Kotora izvode i podružnice u Republici Hrvatskoj u kojoj se okupljaju u velikom broju bokeljski Hrvati, i to u: Zagrebu, Rijeci, Splitu i Puli. Povezanost Bokelja sa svetim Tripunom zaštitnikom ishodišna je točka ove tradicije pa zanemarivati duhovnost kola, u čiju čast se igra te tko je tijekom cijele povijesti u najvećem dijelu nositelj ove tradicije predstavljalo bi **grubu povredu vjerskih i nacionalnih prava hrvatske manjine**, ali bi predstavljalo i pokušaj falsificiranja historije jednoga naroda i cijeloga jednog kraja. Nesporno je **najveća vrijednost** Bokeljske mornarice i u tome što tijekom cijele 12-stoljetne historije u njoj sudjeluju u manjem ili većem broju i pripadnici drugih nacionalnosti jer je i oni prihvaćaju kao svoju, a to je dodatno obogaćuje.

Slijedom navedenih činjenica, sasvim je logično da ako su članovi kotorske tj. Bokeljske mornarice tijekom 12-stoljetne historije bili povezani slavljenjem kulta sv. Tripuna zaštitnika Kotora i Boke kotorske, da su najvećim dijelom bili katolici, da su također tijekom cijeloga razdoblja uz mnoge druge nacionalnosti bili u najvećem dijelu Slaveni-Slavijani, da se buđenjem nacionalne svijesti sredinom 19. st. najveći dio njih izjašnjavao kao Hrvatima i da su do današnjeg dana kao aktivni članovi najbrojniji upravo Hrvati te da postoje udruge Bokeljske mornarice u Republici Hrvatskoj, pa je sasvim normalno da i Republika Hrvatska kao matična zemlja svih Hrvata, pa i Hrvata Bokelja, zajedno s Crnom Gorom predloži za nominaciju Bokeljsku mornaricu u listu UNESCO-a.

Takva nominacija na će taj način biti još prihvatljivija i vjerodostojnija. Ona će biti

i na tradiciji stihova kola sv. Tripuna, koja su navedena i u čl. 7. Statuta Bokeljske mornarice iz 2011. godine:

„Uljezimo svi u kolo, rukama ruke pružimo, pokažimo svim okolo da slogu bratsku vriježimo.“

(Slijede potpisi Bokelja)

Otvoreno pismo premijeru Markoviću

Reagiranjima se pridružila i Marija Saulačić, povjesničarka-konzervatorica, savjetnica u Upravi za zaštitu kulturnih dobara - Kotor, koja je uputila otvoreno pismo premijeru Vlade CG Dušku Markoviću.

Predsjedniku Vlade CG, gosp. Dušku Markoviću

Zastupnik Hrvatske građanske inicijative u Skupštini Crne Gore, gosp. Adrijan Vuksanović, u sklopu premijerskog sata 20. 12. 2017. godine postavio Vam je pitanje vezano za prešućivanje Hrvata i njihovog doprinosa u stvaranju i očuvanju Bokeljske mornarice.

Poštovani predsjedniče Vlade, dopustite mi da na Vaš odgovor reagiram. Bilo bi potpuno neobjektivno sagledavati tisućljetnu tradiciju Bokeljske mornarice u nekim zadanim i danas aktualnim nacionalnim ili administrativnim okvirima.

Ona je ponajprije kulturna baština Bokelja i Boke kotorske, koja je od Drugog svj. rata u sastavu Republike Crne Gore. Ona predstavlja i značajnu kulturološku poveznicu Crne Gore i Hrvatske u sadašnjem trenutku pristupanja Crne Gore u Europsku uniju. Ona se nalazi na tlu današnje Crne Gore, koju poštujemo i za čiju suverenost smo dali pun doprinos. U Vašem govoru ste spomenuli da „kolo sv. Tripuna upućuje na njegove neraskidive veze s prostorom,

odnosno posebnim lokalitetima staroga grada“. Poštovani gosp. predsjedniče, moram Vas izvijestiti da kolo ne upućuje na neraskidive veze s prostorom, nego na neraskidive veze sa štovanjem zaštitnika grada sv. Tripuna-mučenika u svih dvanaest stoljeća u čiju se čast igra. U to su se mogli uvjeriti svojom prisutnošću posljednjih godina najveći uglednici Crne Gore. Kao što je poznato, Bokeljska mornarica - Kotor je memorijalna organizacija, koja je izvorno utemeljena kao najstarija bratovština pomoraca na Jadranu i jedna od najstarijih na svijetu. Prema tradiciji i historijskim indicijama, osnovana je 809. godine kada su kotorski pomorci preuzeli relikvije sv. Tripuna, jednog od prvih kršćanskih mučenika podrijetlom iz Kampsade u Maloj Aziji u Kotoru i kasnije ga proglasili zaštitnikom grada. Lik sv. Tripuna s ponosom je istican na zastavama bokeljskih jedrenjaka, utisnut je na kotorskom novcu, a umjetnici su ga u svojim djelima prikazivali na mnogobrojnim mramornim skulpturama, slikama, freskama, pozlaćenoj pali, ciborijumu, a nalazi se i u grbu grada Kotora (sv. Tripun, zidine i lav). Kotorski grb poručuje da Kotor štite njegov zaštitnik sv. Tripun, jake zidine i hrabrost njegovih stanovnika. Bokeljska mornarica prošla je kroz mnoge transformacije u dvanaest stoljeća postojanja, od humanitarne, vojne pa sve do memorijalne organizacije kakva je danas. U svojim aktivnostima vodi se geslom: FIDES ET HONOR! (Vjera i čast!) Bokeljska mornarica proglašena je 2013. godine za nematerijalno kulturno dobro od nacionalnog značaja za Crnu Goru, a isto tako kolo svetog Tripuna i Tripundanske svečanosti uvrštene su na Listu nematerijalne baštine Repu-

Uprava za zaštitu kulturnih dobara u Kotoru

blike Hrvatske (nositelji su Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809).

Na žalost, u pripremi materijala i ispunjavanju predviđenih formulara-nominacijskog dosijea za upis Bokeljske mornarice - Kotor u Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne svjetske baštine UNESCO-a, ja kao povjesničarka zaposlena u Upravi za zaštitu kulturnih dobara u Kotoru i Bokeljka starosjedilac, čiji su preci utkali svoj dio u Bokeljsku mornaricu, nisam pozvana da sudjelujem u radu, a niti sam

Europski parlament

znala da se dosje sastavlja. U tom razdoblju sam dobila zadatak da **pljevaljski lisnati sir** i ribarenje 'Kalimerom' u Ulcinju zaštitimo i uvrstimo u nematerijalnu kulturnu baštinu Crne Gore. Zar ne bi bilo logičnije i normalnije da ja kao Bokeljka i jedina povjesničarka u Upravi za zaštitu kulturnih dobara budem uvrštena u sastavljanje dosjea o Bokeljskoj mornarici, a ne o pljevaljskom lisnatom siru za koji su drugi kompetentniji? U dosje nije uvrštena vrlo bitna tema, a to je POVEZANOST BOKELJSKE MORNARICE I SV. TRIPUNA, o čemu sam objavila rad u Zborniku radova s Međunarodnoga znanstvenog skupa DVANAEST VJEKOVA BOKELJSKE MORNARICE - FIDES ET HONOR, Kotor, 2010. godine.

Sama Skupština Bokeljske mornarice - Kotor nije pripremljena transparentno jer su materijali o nominaciji Bokeljske mornarice podijeljeni na samoj Skupštini svim članovima Bokeljske mornarice pa je potpuno normalno da se nije moglo 17 stranica formulara za nominaciju, koje je komisija radila nekoliko mjeseci, proučiti niti o njima odlučivati na

samoj Skupštini, na što je većina članova i dala primjedbu.

Slučaj Bokeljske mornarice pred Europskom unijom

Hrvati iz Crne Gore kontaktirali su i zastupnicu R. Hrvatske u Europskom parlamentu gđu Petir te su je zamolili da cijeli slučaj digne na EU razinu. Hrvatska zastupnica Marijana Petir uputila je 1. veljače zastupničko pitanje Europskoj komisiji u kojemu od Komisije traži očitovanje vezano za zaštitu nematerijalne kulturne baštine hrvatskoga naroda u Crnoj Gori.

Potaknula ju je odluka Vlade Crne Gore da Bokeljsku mornaricu, najstariju pomorsku instituciju na svijetu, uvrsti na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva bez spominjanja da je riječ o baštini hrvatske nacionalne manjine. Petir je stoga upitala Komisiju hoće li i na koji način reagirati prema Crnoj Gori kao zemlji kandidatkinji da zajedno s Hrvatskom nominira Bokelj-

sku mornaricu za UNESCO, poštujući pritom pripadnost Mornarice katoličkoj tradiciji i hrvatskome narodu.

„Bokeljska mornarica dio je katoličke tradicije u Boki kotorskoj, što se očituje i u samom Statutu Mornarice koju su, u najvećoj mjeri, od 1860. godine sačuvali i baštinili kao nematerijalno kulturno i duhovno naslijeđe pripadnici Katoličke crkve i hrvatskoga naroda, ne umanjujući značaj i doprinos svih ostalih”, stoji u zastupničkom pitanju koje je Europskoj komisiji uputila zastupnica Petir.

Petir također upozorava da Crna Gora mora, poštujući međunarodne povelje i Ustavom zajamčena prava nacionalnih manjina, poštovati povijesne i suvremene potvrde o neraskidivosti Bokeljske mornarice i hrvatskoga naroda.

Kako je Crna Gora kandidatkinja za članstvo u Europskoj uniji, a Unija drži do poštovanja manjinskih prava i dobrosusjedskih odnosa, Petir je uputila Komisiji poziv da zaštiti nematerijalnu kulturnu baštinu hrvatskoga naroda u Crnoj Gori kao zemlji koja teži pridruživanju Europskoj uniji.

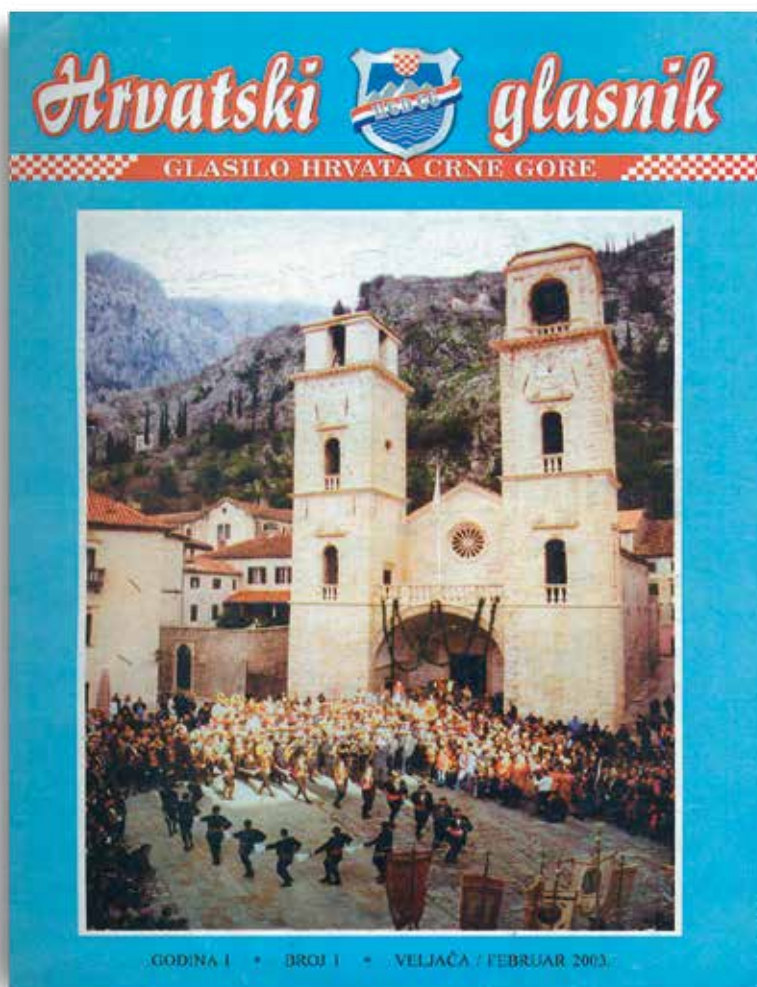
PRIJE 15 GODINA IZIŠAO JE U CRNOJ GORI PRVI BROJ ČASOPISA „HRVATSKI GLASNIK“, A U SRBIJI OBNOVLJENI TJEDNIK POD NAZIVOM „HRVATSKA RIJEČ“.

Jubileji pisane riječi

Poznata je stara izreka: Ono što nije napisano, nije se ni dogodilo!

Priredio:
Tripo Schubert

*Pisana riječ:
DA ili NE?*

Naslovnica prvog broja Hrvatskog glasnika

Mi se danas nalazimo u prijelaznom razdoblju iz kulture koja je utemeljena na pisanoj riječi, koju je potaknuo pronalazak tiskarske prese, ka kulturi temeljenoj na audiovizualnim medijima. Svjedoci smo opadanja značaja pisane riječi koju zamjenjuju elektroničke komunikacije. U vremenu u kojem očito nestaju jedne, a rađaju se druge vrijednosti i mjerila, svjedoci smo pojave da se sve manje čita, kao da ljudi više nemaju vremena za knjigu - naša civilizacija postaje zarobljenik elektroničkih medija.

Međutim, bez obzira na postojanje novijih medija, pisana riječ svakako zauzima posebno mjesto i značaj ne samo za ljubitelje umjetnosti, već i za široke potrebe današnje civilizacije. Drugim riječima, život bez pisane riječi danas je teško zamisliti zato što pisana riječ može pokriti onaj dio informacija koje se jednostavno ne mogu prenijeti modernim medijima poput televizije, slike, zvuka i sl.

Uredništvo Hrvatskog glasnika, D. Musić, T. Schubert, T. Grgurević - glavni urednik, S. Marković, don S. Majić, 2003.

Prisjetimo se kako je nastao časopis Hrvatski glasnik

Nakon osnivanja Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore - Kotor 23. lipnja 2001. godine, osnovno pitanje koje se nametnulo je - na koji način informirati članstvo i sve relevantne institucije o radu Društva.

Dogovoreno je kako je potrebno početi s izdavanjem publikacije. Formirana je redakcija u sastavu: Tripo Schubert, Dario Musić, Silvio Marković, don Srećko Majić, Siniša Luković i Neven Staničić. Za urednika je izabran Tomislav Grgurević.

Programskom koncepcijom predviđeno je da će se poštovati osnovna načela nacionalne, kulturne, duhovne i vjerske tolerancije, da će časopis biti informativno glasilo koje će

unaprjeđivati odnose među narodima i narodnostima u Crnoj Gori i raditi na jačanju veza između Crne Gore i Republike Hrvatske te na informiranju hrvatske zajednice u Crnoj Gori, čitatelja u Republici Hrvatskoj i drugim državama o događajima u Crnoj Gori koji su vezani za život Hrvata. Poseban akcent trebalo je dati afirmaciji dostignuća Hrvata u Crnoj Gori u prošlosti. Jedan od osnovnih zahtjeva bio je da časopis bude tiskan na književnome hrvatskom jeziku, osim u slučajevima kada autori tekstova traže objavljivanje na vlastitom jeziku.

Časopis je nazvan „Hrvatski glasnik“ - glasilo Hrvata Crne Gore. Nakon odabira lektora, dogovora s agencijom „Tricen“ iz Kotora za rad na dizajnu i pripremi za tisak, kao i tiskare „Art Galery“ iz Donje Lastve, pripremljen je prvi broj časopisa koji je izašao iz tiska 7.

veljače 2003. godine u nakladi od 1.000 primjeraka, na 32 stranice u crno-bijeloj tehnici s katedralom sv. Tripuna na naslovnici u koloru. Prvi broj podijeljen je članstvu i dostavljen na sve relevantne adrese.

Treba spomenuti u kakvim se uvjetima pripremao časopis. Postojao je samo ljudski potencijal - članovi redakcije i glavni urednik, koji su radili volonterski, bez prostora, bez nužne opreme. Tomislav Grgurević boravio je u Domu starih u Risnu i tekstove tipkao na staroj pisačkoj mašini „Oliveti“. Tekstovi su dostavljani agenciji „Tricen“ u Kotoru, gdje su pretipkavani na računalu, dostavljani na korekturu i lekturu, zatim na dizajn i pripremu za tisak i na kraju na tiskanje.

Tijekom proteklih petnaest godina tiskanja časopisa mijenjao se sastav Uredništva, kao i urednici, ali je programska

konceptija ostala ista. Mijenjale su se i osobe koje su radile na dizajnu, kompjutorskoj pripremi, korekturi, lekturi i na kraju tvrtke koje tiskaju časopis.

Međutim, ono što je najvažnije, iz godine u godinu mijenjala se kvaliteta časopisa s aspekta tehničke opremljenosti, broja tema i kvalitete tiska do punog kolora.

Danas se časopis tiska u tvrtki „Biro konto“ iz Igala, u kojoj se, na opće zadovoljstvo svih nas, radi dizajn, priprema za tisak, tiskanje i korićenje na suvremeni način.

„Hrvatski glasnik“ dostavlja se na adrese svih državnih institucija u Crnoj Gori i Hrvatskoj, kao i svim bibliotekama, čitateljima u Hrvatskoj, Crnoj Gori, Srbiji, Nizozemskoj, Italiji, Kanadi, Americi, Australiji...

**Tijana Petrović,
aktualna urednica
časopisa „Hrvatski
glasnik“, konstatira:**

Ponosni smo na činjenicu da Hrvatski glasnik izlazi već šesnaestu godinu u kontinuitetu. Na žalost, uvjeti za rad na pripremi časopisa nisu se promijenili. Ne postoji prostora i tehnika za rad Uredništva tako da članovi redakcije obavljaju svoju dužnost kod kuće na svojim računalima i to volonterski. Ohrabruje i podatak da je u časopisu do sada svoje priloge dostavilo više od 190 autora raznih profesija i sredina bez honorara. Zbog financijskih razloga, redakcija nije u mogućnosti angažirati ni dopisništvo u gradovima Crne Gore gdje žive Hrvati tako da se prilozima osiguravaju osobnim kontaktima i dostavljaju elektroničkom poštom.

U pravilu, tekstovi se lektoriraju na književnome hrvatskom jeziku, dok se u pojedinim tekstovima dopušta

upotreba „bokeškoga“ govora u želji da se on očuva kao kulturna nematerijalna baština. Neki, pak, tekstovi, čiji su autori pripadnici drugih nacionalnosti, tiskaju se na njihovome materinskom jeziku, što je u suglasnosti s usvojenom izdavačkom politikom.

S obzirom na to da je u prethodnom razdoblju postignuta zadovoljavajuća kvaliteta tehničke opremljenosti časopisa, potrebno se ubuduće fokusirati na dva osnovna pitanja - kako povećati broj čitatelja i kako osigurati stabilno financiranje časopisa.

Širenjem osobnih kontakata, većom angažiranosti naših povjerenstava u gradovima Crne Gore gdje žive Hrvati, većom suradnjom s udruženjima Bokeljske mornarice u gradovima Hrvatske, postavljanjem svih brojeva Glasnika na portalima, sigurna sam da bi se time naklada povećala.

Što se tiče financiranja časopisa, nalazimo se u potpunj neizvjesnosti s obzirom na to da smo upućeni kandidirati ovaj projekt na raspisane natječe u Crnoj Gori i Hrvatskoj. Ovo je jedini časopis ovakve vrste u Crnoj Gori i normalno bi bilo da ga država preko Ministarstva kulture financira, a ne da njegova sudbina ovisi o raspoloženju članova komisija.

Koliko mi je poznato, to nije slučaj s tjednikom „Hrvatska riječ“ u Vojvodini ili s časopisom hrvatskog iseljenništva „Matica“.

**Osvrt urednice
tjednika „Hrvatska
riječ“ Jasminke Dulić**

Obilježavamo 15 godina od izlaženja prvog broja obnovljenog tjednika pod starim nazivom *Hrvatska riječ*. Kad se okrenemo iza sebe i prelistamo novine, kao što to obično radimo za obljetnice, vidimo da

je o svim važnijim političkim, kulturnim, društvenim događajima u ovih petnaest godina vezanim za Hrvate u Srbiji pisano u našem tjedniku.

Trebamo se zapitati, naravno, ima li razloga za proslavu kada je novinarstvo u Srbiji, kako to ocjenjuju i sami novinari, a i mnogi drugi, palo na prilično niske grane? I kada je i sam položaj novinara isto toliko loš. Postala je to profesija koja nije cijenjena i nije dobro plaćena. A ostala je profesija puna stresova, neugodnosti i nerazumijevanja. Zato bolje reći da se radi o podsjećanju na jedan značajan datum kada je ponovno, nakon više desetljeća, izišao tjednik pod nazivom *Hrvatska riječ*. Možda niti ne osjećaju svi da je vrijeme za velike proslave kada živimo u današnjem političkom i ekonomskom trenutku ovdje i danas. A taj trenutak, na žalost, odražava se i na sve nas. Izazovi pred nama i danas su tu, možda najvažniji izazov je kako doći do što većeg broja čitatelja. Na te izazove pokušali smo odgovoriti - redizajniranjem tjednika, podlistaka *Hrcko* i *Kužiš*, kao i internet-ske stranice, digitaliziranjem i stavljanjem na raspolaganje arhive svih tekstova i brojeva i intenzivnim korištenjem društvenih mreža, što je pokazalo da interesa za sadržaje koje proizvodi *Hrvatska riječ* ima i da nove tehnologije omogućuju lakšu dostupnost i veći doseg naših informativnih sadržaja.

Kad govorimo o ovoj obljetnici, svakako da drukčije na nju gledaju zaposleni (nas premalo i pomalo umornih od stresova i nerazumijevanja), drukčije financijeri (AP Vojvodina), drukčije osnivači i drukčije zajednica i čitatelji kojima se obraćamo. Zašto kažem nerazumijevanja? Zato što i novinari i urednici, a to svakako mogu reći za našu malu redakciju koja svih ovih godina radi

Hrvatska riječ, naslovnica

„u proizvodnom pogonu“, kao i svi koji tome pridonose, žele da se njihov rad i zalaganje prepoznaju, priznaju i poštuju, što svakako ne isključuje potrebu za stalnim učenjem i usavršavanjem. I ne isključuje kritiku - ako je ona osnovana, dolazi od kompetentnih ljudi i vodi ka boljemu.

U svakom slučaju, ako sam pomalo i subjektivna i time i neobjektivna, utipkajte bilo koju temu koja se tiče Hrvata u Srbiji, najvjerojatnije je da će vam se otvoriti stranice *Hrvat-*

ske riječi. Jer ne samo da smo ispratili svaki događaj koji se tiče Hrvata u Srbiji, nastojali smo i sami ispričati neispričane priče i dati glas onima čiji se glas u javnosti ne čuje. A takvih priča još ima mnogo. Treba ih ispričati!

Ipak, pisana riječ je jedno, a elektronika drugo

Mnoga pisana djela nikada ne gube svoju vrijednost, pogotovo ako nose vrijedne i

korisne informacije koje nisu ograničene trendom i vremenom. Zapravo, za prolazne stvari koriste se novine, međutim pisane riječi često bivaju namijenjene dužem opstanaku i rijetko se kreiraju kako bi zadovoljile dnevne ili tjedne potrebe čovječanstva.

Knjiga je posebna vrsta medija čija se toplina i druženje ne mogu tako lako zamijeniti tehničkim sredstvima kojih je sve više. Knjige se mogu satima čitati, a da se oči ne zamore jer papir ne treperi kao ekran, zatim knjige ne „padaju“ kao sustavi u računalima i ne znaju za računalne viruse, koriste se bez struje. Knjige možemo čitati na svakome mjestu: u kući, u parku, na ulici, kraj potoka...

Međutim, to ne korespondira s činjenicom kako ni u jednom razdoblju nije objavljeno više knjiga nego u posljednjem desetljeću ovoga našeg stoljeća u kojem se najviše govorilo o kraju knjige. Ova pojava svjedoči da u ljudima na svim prostorima, kako kažu pobornici knjige, „ne samo da nije umrla, nego živi punim životom stara vjera u knjigu i spasonosnu moć pisane riječi“.

Rezime:

Možemo reći da su čitanje i pisanje duboko ljudske, nusušne čovjekove duhovne potrebe. Odnos prema pisanoj riječi i njezina uloga tijekom povijesti mijenjali su se i mogu poslužiti kao jedan od parametara razine kulturnog razvitka jednog društva. Prirodni jezici i govor ostaju. Knjiga ostaje. Čitanje ostaje. Sve ostaje i opstaje, ali s novim mogućnostima komuniciranja utemeljenim na informacijskim tehnologijama, simobličkim i medijskim jezicima, na digitalnim i virtualnim osnovama artikuliranoga govora.

*SVETKOVINA SV. JOSIPA JE 19. OŽUJKA,
A U HRVATSKOJ SE SLAVI I OČEV DAN*

Sveti Josip Zaštitnik hrvatskog naroda

Izvor:

Canadian Croatian Congress

Riječ „Josip“ hebrejskog je podrijetla i znači „neka Bog pridoda“. Te je riječi zapisane u Starom zavjetu, izgovorila Rahela, žena praoca Jakova, rodivši dijete nakon duge neplodnosti, sina koji je kasnije postao poznat kao Josip Egipatski.

Prema Evanđeljima, bio je iz Davidove kraljevske dinastije, te je po njemu i Isus postao

Sv. Josip proglašen je zaštitnikom mnogih suvremenih država poput Kanade, Meksika, J. Koreje, Perua, Kine, Vijetnama, Austrije, Belgije, a među njima i Hrvatske. Također, mnogi gradovi, crkve, škole, sveučilišta, bolnice i druge institucije u svijetu nose ime sv. Josipa i proglasili su ga svojim zaštitnikom.

Davidov potomak, piše stranica Sveti Josip. Evanđelja opisuju sv. Josipa riječju „tehton“ što u prijevodu znači tesar, drvodjelja; dok se na grčkom jeziku ta riječ prevodi kao umjetnik u radu s drvom. Sv. Matej kaže za njega da je bio pravednik, što znači krepostan i svet muž. Živio je skromno u gradiću Nazaretu u pokrajini Galileji na sjeveru Palestine i svojim radom je uzdržavao sv. Obitelj.

Sv. Josipa nazivaju i šutljivim svecem, jer evanđelja ne prenose niti jednu jedinu riječ koju je on izgovorio. Ali to ne umanjuje njegovu ulogu koju mu je Bog povjerio u djelu spašavanja čovjeka i u odgoju Njegovog Sina. Stoga se za sv. Josipa može reći da je upoznao vrijednost šutnje i da nije bio čovjek velikih riječi, nego čovjek djela i rada.

Papa Pio IX. proglasio je sv. Josipa, 1870. godine, zaštitnikom sveopće Crkve, te neslužbenim zaštitnikom od sumnje i oklijevanja, kao i zaštitnikom u borbi protiv komunizma te zagovornikom za sretnu smrt. Prema katoličkoj predaji, smatra se da je sv. Josip umro u rukama Isusa i Marije, te se zbog toga smatra uzorom pobožnog vjernika koji prima milost u trenutku smrti, te zagovornikom obitelji, očeva, trudnica, bolesnih i umirućih, putnika, doseljenika, obrtnika, inženjera i općenito radnika.

Sv. Josipa štovali su mnogi sveci kao što su sv. Terezija Avilska, sv. Franjo Saleški, sv. Bernard iz Clairvauxa, sv. Toma Akvinski, papa Siksto IV., sv. Ignacije Lojolski, sv. Vinko Paulski i mnogi drugi sveci. Svetkovina sv. Josipa u Katoličkoj crkvi slavi se 19. ožujka, a sv. Josip Radnik 1. svibnja. Sv. Josipu posvećen je i mjesec ožujak, a kao njegov dan posvećena mu je srijeda.

Svetište sv. Josipa u Montrealu

Sv. Josip proglašen je zaštitnikom mnogih suvremenih država poput Kanade, Meksika, J. Koreje, Perua, Kine, Vijetnama, Austrije, Belgije, a među njima i Hrvatske. Također, mnogi gradovi, crkve, škole, sveučilišta, bolnice i druge institucije u svijetu nose ime sv. Josipa i proglasili su ga svojim zaštitnikom.

Najveća crkva posvećena sv. Josipu je Svetište sv. Josipa u Montrealu, u Kanadi. 1650. godine osnovan je red „Sestre sv. Josipa“ koji danas širom svijeta obuhvaća 14.000 sljedbenica. Pod zagovorom i za-

štitom sv. Josipa, a u želji da rade sa siromašnima, 1871. godine osnovan je red „Oci i braća sv. Josipa“.

Hrvatski sabor 1687. godine proglasio je sv. Josipa zaštitnikom Hrvatskog kraljevstva, odnosno hrvatskog naroda. Hrvatski biskupi su 1972. godine na zasjedanju u Splitu naglasili da je ta odluka i dalje na snazi i da je sveti Josip zaštitnik cijelog hrvatskog naroda. Proglašen je i zaštitnikom grada Karlovca u kojem se nalazi Nacionalno svetište njemu posvećeno.

U snu slikao, a slikajući sanjao

Priredila:
Marina Dulović, prof.

Ukotorskom Starom gradu, u „Galeriji solidarnosti“ otvorena je 22. ožujka retrospektivna izložba hercegnovskog slikara Mirka Mitka Bulajića.

Ljubitelji umjetnosti u Kotoru prvi put su se imali prilike upoznati s djelom koje čini 26 slika, u tehnici ulja na platnu, koje je slikareva kćerka Dragana Lučić prethodnih godina objedinila za ovu priliku. Isti opus prvobitno je predstavljen i hercegnovskoj publici, nekoliko mjeseci ranije u Galeriji „Josip Bepo Benković“.

U središtu umjetnikovog rada prepoznaje se motivsko opredjeljenje za pejzažno slikarstvo, mrtvu prirodu, nadrealizam i lirski likovni izraz koji se očitava u mediteranskom krajoliku barki, marina i kamenih kuća. Na početku svog stvaralaštva slikao je pejzaže Boke kotorske i mrtve prirode, ali je kasnije njegovo slikarstvo postupno dobivalo oblike nadrealizma. Zajedno sa svojim prijateljima Batom Pravilovićem i Lukom Berberovićem smatra se i začetnikom „novskog“ nadrealizma. Izložbu je pratila reprezentativna monografija koju je priredila

Na početku svog stvaralaštva slikao je pejzaže Boke kotorske i mrtve prirode, ali je kasnije njegovo slikarstvo postupno dobivalo oblike nadrealizma. Zajedno sa svojim prijateljima Batom Pravilovićem i Lukom Berberovićem smatra se i začetnikom „novskog“ nadrealizma.

*Povjesničarka umjetnosti
Ljiljana Zeković*

historičarka umjenosti i likovna kritičarka Ljiljana Zeković.

Bulajić je rođen 1926. godine na Cetinju i pripada drugoj generaciji slikara koji su 1951. godine završili poznatu Umjetničku školu u Herceg Novom, koja je osnovana 1946. na Cetinju, a već sljedeće godine preseljena je u Herceg Novi. Prve pouke o slikarstvu mladi Bulajić dobio je od svojih profesora Petra Lubarde i Mila Milunovića. Diplomirao je na Pedagoškoj akademiji u Nikšiću, a 1958. godine postao je član ULUCG. Svoj stvaralački i životni prostor vezao je za Herceg Novi, gdje se bavio pedagoškim radom, a neko vrijeme bio je angažiran i kao scenograf u Hercegnovskom amaterskom pozorištu. U cjelokupnom njegovom stvaralaštvu i izražajnom likovnom postupku očitava se „naklonjenost Lubardinom ekspresivnom slikarstvu i Milunovićevom klasičnom modernizmu“.

Na otvorenju izložbe autorica monografije Ljiljana Zeković naglasila je: „Duhovna vertikala koju je ponio iz svog rodnog Cetinja, a koja se zasniva na crnogorskoj epskoj i

historijskoj tradiciji, ostat će duboko usađena u njegovoj duši. Međutim, Herceg Novi i Bokokotorski zaljev predstavljat će inspirativni nukleus njegovog cjelokupnog likovnog djela. Grandiozna priroda zavičajnog podneblja ostala je potisnuta u njegovoj podsvjesti dok se pred njim otvarala pitoreskna ljepota morske pučine, podmorja i litoralnog zaleđa, koja će ga osvojiti za cijeli život. Ove premise upućuju nas na umjetnika tananog senzibiliteta i lirske topline. Međutim, uz navedene osobitosti, njegovo slikarstvo karakterizira melanholična, sjetna nota koja će do izražaja doći prije svega u njegovim djelima fantastičnog prosedea na kojima je bogatom imaginacijom i emotivnim nadahnućem oživljavao svijet svojih snova i snoviđenja. Umjetničku scenu u Crnoj Gori pedesetih godina karakterizirala su dva likovna usmjerenja - jedan koji je bio kratkog vijeka, a pripadao je socrealističkom realizmu i drugi, manje radikalni pokret u odnosu na događaje na tadašnjoj jugoslovenskoj sceni, nosio je obilježje poetskog realizma. Mitko Bulajić, rukovodeći se njemu svojstvenim likovnim senzibilitetom, nje-

govao je poetiku intimističkog lirskog prosedea koju je iskazivao motivskim sadržajem: pejzažom, cvijećem, mrtvim prirodama i marinama. Iako je njegov slikarski opus kvantitativno skroman, njegova savršenost pripada neprolaznim vrijednostima crnogorske likovne umjetnosti, o čemu se možete uvjeriti i na ovoj izložbi posvećenoj ljepoti, snovima, tajanstvenim snoviđenjima magičnog prostora Boke kotorske.“

Monografiju o djelu Mirka Mitka Bulajića autorica Zeković je zaključila: „Ono po čemu će Mirko Mitko Bulajić ostati prepoznat kao značajna i nezaobilazna likovna personalnost u historiji crnogorske likovne umjetnosti XX. stoljeća predstavljaju djela oniričnog, nadrealnog i fantastičnog izraza. Naime, nadrealizam i fantastično slikarstvo u Crnoj

ko Mitko Bulajić, kozmopolit čije nas slikarstvo podsjeća da je umjetnost važna za poznavanje i prihvaćanje vlastite tradicije kao preduvjeta da oslušnemo sebe i svoj identitet u što boljem vezivanju s drugim kulturama i svjetovima koji pripadaju svima nama.

Organizator ovog događaja bila je OJU „Muzeji“ Kotor, a izložbu je proglasila otvorenom potpredsjednica Općine Kotor Ljiljana Popović Moškov. Za muzički ugođaj bila je zadužena violončelistkinja Ana Dulović.

Gori bilo bi uskraćeno za svoje dubinske filozofske i psihološke implikacije i estetsko-likovne vrijednosti bez djela Mitka Bulajića, čije stvaralaštvo predstavlja autentični primjer navedenih likovnih pravaca koji međusobno korespondiraju kroz tehnički besprijekornu interpretaciju i vitalističku izvornost umjetnikovih imaginativnih fikcija i metaforičkih projekcija.“

U crnogorskom književnom listu iz listopada 2004. godine, o Bulajićevom slikarstvu poznati crnogorski slikar Nikola Vujošević zapisao je: „Izvjeseo je da je Bulajić u snu slikao, a slikajući sanjao. U stvari, pre-

nosio je na platna svoje imaginarne slike, opsene, svoju spokojnost i dobrotu. Sve je radio blaženo miran, očekujući zadovoljstvo i sreću. Otuda potpuna iskrenost, lirska izražajnost i nadasve eho duše cjelokupnog njegovog ljudskog i umjetničkog bića.“

Vjerujemo da će predstavljeno djelo i u budućnosti nastaviti još jasnije i izražajnije svjedočiti o jednome kulturnom kodu koji odolijeva, ne posustaje i ne prekida vezu s izvornim nadahnućem i umjetničkim vrijednostima. Ono što je danas kao i nekada važno i potrebno našoj kulturnoj sceni jesu ličnosti kakav je bio Mir-

Pjesma koju je hercegovačka pjesnikinja Bosiljka Pušić posvetila Mitku Bulajiću:

NE POSUSTANI OD PUTA
(Mitku Bulajiću)

*I kada ti se učini
Da se sunce
Na tebe obrušava
Kao srča tek
slomljenog okna
Ne prezri put pred sobom.*

*I kada te put dovede
Do zakantačenih vrata
Ne budi sumnjičav
Ne posustani od puta
Koji te vodi unutar stvari.*

*Za svaki zaptiv
Postoji ključ.
Pronadji ga.*

*Ne prezri ono
Što je lomila tuđa ruka
Možda i to vodi spasenju.
U nekoj tački
Koja će te podići
U samom sebi.*

*Ostani svoj u sebi
I kada krovovi imaju
oblik Gubilišta
I kada dimnjaci podsjećaju
Na krstove sa Golgote.*

Ana Dulović

Predstavljen Godišnjak Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru

Objavljeni izvještaji o radu za protekle tri godine najbolje svjedoče o tome da je Muzej bogata riznica prošlosti, civilizacijsko i kulturno ogledalo, važna kulturna vertikala Kotora i Crne Gore.

Priredio:
Slavko Dabinović

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru predstavio je 6. ožujka 2018. godine svoju periodičnu publikaciju „Godišnjak“ broj 59/60, tom II., koji je punih 65 godina svjedočio svim svojim radovima i člancima o slavnoj pomorskoj prošlosti Boke kotorske i dao golem doprinos očuvanju pomorske i kulturne baštine ovoga kraja.

Prije početka predstavljanja svima prisutnima podijeljen je na poklon primjerak ove naše publikacije. Nakon toga prisutnima se obratio, u ime izdavača, direktor Pomorskog muzeja gospodin Andro Radulović te je rekao:

„Dame i gospodo, dragi prijatelji, sugrađani. Veliko mi je zadovoljstvo da vas mogu pozdraviti na večerašnjoj promociji dvobroja 59 i 60, toma II.

Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore.

Na samom početku želio bih skrenuti pažnju na jedan naš propust u ovom broju Godišnjaka. Naime, 2014. godine napustio nas je dugogodišnji direktor Pomorskog muzeja, profesor Milan Mišo Begović, čovjek koji je rukovodio ovom institucijom u najtežem razdoblju njezinog postojanja, obnavljanju nakon potresa. Tijekom prikupljanja materijala i izrade tekstova za ovaj broj Godišnjaka jednostavno, a opet nenamjerno i neobjašnjivo, propustili smo napisati tekst in memoriam bivšem direktoru prof. Milanu Mišu Begoviću. Ja se ovom prilikom ispričavam obitelji i obećavam da ćemo u sljedećem broju Godišnjaka objaviti tekst posvećen ovome istaknutome kulturnom djelatniku.

Pomorski muzej Crne Gore prepoznat je po mnogo čemu,

po neprocijenjivom postavu, prelijepoj palači Grgurina, velikom broju kvalitetnih izložbi i promocija, međunarodnoj suradnji i kvalitetnim publikacijama. Međutim, u odnosu na druge srodne institucije izdvaja ga Godišnjak Pomorskog muzeja, periodična publikacija koja je u proteklih više od šest desetljeća svojim izvornim znanstvenim radovima bila značajan promotor nadaleko slavne pomorske prošlosti Boke kotorske. Sve ove edicije svojim sadržajem predstavljaju svojevrsan spomenik pomorske i kulturne baštine ovoga kraja.

Na žalost, moramo konstatirati da je sve manje izvornih radova iz historije pomorstva zato što je sve manje istraživača pomorske prošlosti, rekao bih ostalo ih je vrlo malo. Nekada je okosnica Godišnjaka bila historija pomorstva, teme-ljena na arhivskim istraživa-

njima, kako arhiva u Kotoru, tako i u Dubrovniku, Zadru, Trstu, Veneciji, gdje su vrsni istraživači i znanstveni radnici, koji nisu više među nama, kao: Anton Milošević, Ivo Stjepčević, Pavo Butorac, don Niko Luković, Anton Dabinović, Milivoj Milošević, Risto Kovijanić, Ignjatije Zloković, Slavko Mijušković, Miloš Milošević, Antun Tomić i živući istraživači pomorske baštine, Jovan Martinović i Petar Palavršić, provodili dane, mjesece i godine kako bi došli do važnih pisanih podataka o pomorskoj prošlosti ovoga kraja.

Živi se od mora, kaže pjesma. Znali su to od davnina stanovnici ovih obala. Držali su se oni ovog načina života i stvorili golemo bogatstvo kulturnog i pomorskog naslijeđa koje ovaj naš Godišnjak valorizira više od 60 godina svog izlaženja. Nastaviti valorizaciju dužni su sljedbenici spomenutih istraživača kako bi se sačuvala memorija i duboko ukorijenjena tradicija bokeljskog pomorstva.

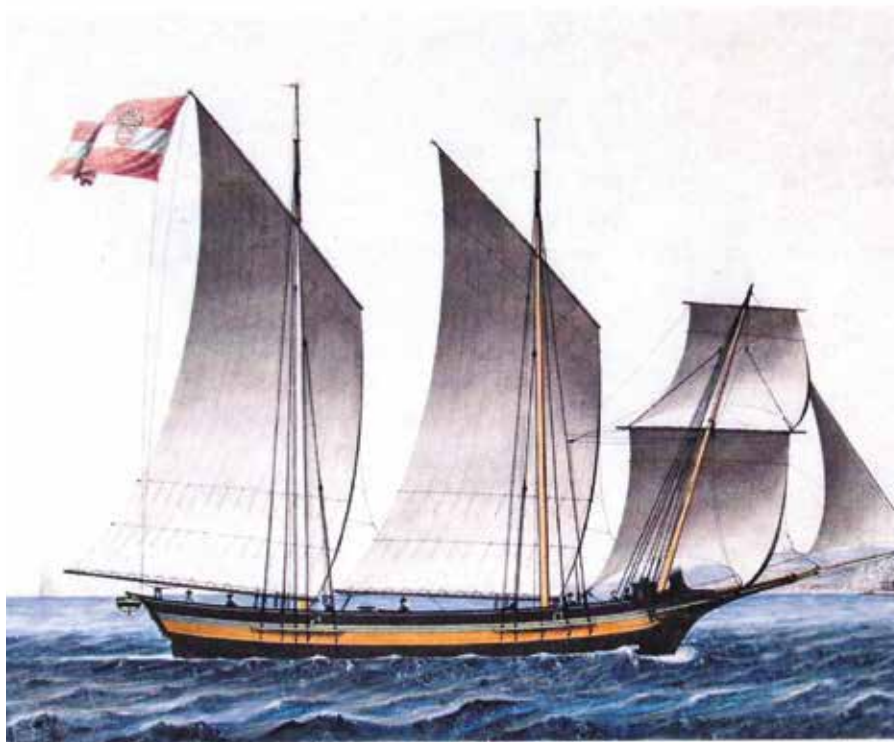
Od pokretanja edicije 1952. pa sve do 1962. godine, kada je pokrenut 'Zbornik društva za proučavanje pomorstva Jugoslavije', Godišnjak je bio jedina publikacija s tematikom historije pomorstva na prostoru tadašnje države Jugoslavije. Do 1969. godine on je bio jedina publikacija u Boki kotorskoj, kada je pokrenut u Herceg Novom stručni časopis 'Boka'.

Podsjetio bih i istaknuo da od trećeg broja Godišnjaci Pomorskog muzeja sadrže sažetke na engleskom jeziku, da dosadašnjih 60 brojeva Godišnjaka čine **13.957** stranica, **699** radova, **168** prikaza i osvrti, **155** obavijesti. Na njima je radilo **396** suradnika iz područja kulturne i pomorske baštine.

GODIŠNJAK

POMORSKOG MUZEJA U KOTORU

LIX--LX
TOM II

KOTOR
2013-2017.

Spomenuo bih i glavne urednike Godišnjaka, a to su: Jovan Š. Jovanović, prof. Ignjatije Zloković, prof. Milan Begović i Mileva Pejaković Vujošević. O podacima vezanim uz Godišnjak, njegove tekstove i autore, moglo bi se još puno pri-

čati, ali to ćemo ipak ostaviti željnim istraživačima.

Godišnjak Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru je stručna edicija, koja je napravila najveći pomak u proučavanju historije pomorstva i ima najveću zaslugu za pro-

Andro Radulović, Mileva Pejaković Vujošević, Slavko Dabinović

mociju pomorske i kulturne baštine Boke kotorske i Crne Gore. Nadamo se da će generacije koje nastupaju popuniti praznine u istraživanju naše pomorske baštine kako bi se zatvorila konstrukcija stoljetnih napora u rasvjetljivanju i predstavljanju javnosti spomenute tematike.

Hvala vam što ste odvojili svoje vrijeme da budete večeras u Pomorskome muzeju i tako pridoneseš značaju ove važne promocije.“

Nakon obraćanja gospodina Radulovića prisutne je pozdravila bivša direktorica Pomorskog muzeja mr. Mileva Pejaković Vujošević u ulozi glavne urednice ove najnovije periodične publikacije te je nastavila: „Godišnjak Pomorskog muzeja koji se večeras promovira jedinstvena je pomorska publikacija u Crnoj Gori u kojoj su

sadržani značajni i mnogobrojni znanstveni i stručni radovi iz pomorske historije Boke, etnografije i historije umjetnosti ovog podneblja.

Svoj istraživački put Godišnjak je započeo davne 1952. godine, kada je i otvoren Pomorski muzej u restauriranoj baroknoj palači plemićke porodice Grgurina. Godišnjak je tada imao samo 79 stranica da bi danas drugi tom jubilarnog 60. broja imao više od 600 stranica. Radove u njemu napisalo je 30 vrsnih znanstvenika i istraživača ne samo iz Crne Gore, već i okruženja. Večeras ću se ukratko osvrnuti na one ličnosti koje su dale značajan doprinos Pomorskome muzeju i očuvanju pomorske tradicije na svome djelovanju.

Veliki doprinos Godišnjaku dao je Antun Tomić, dugogo-

dišnji tehnički urednik i bibliotekar u Pomorskome muzeju, neumorni istraživač pomorske i kulturne baštine, kome je i posvećen ovaj broj. Napisao je Tonko veliki broj stranica Godišnjaka, a posebno je s ljubavlju i znanjem napisao monografiju o njegovoj Dobroti. Također, njegova knjiga ‘Crkva sv. Mateja u Dobroti’, kao i više od 50 stručnih članaka, ostat će za sadašnje i buduće generacije kao dobar putokaz kako se piše i izučava kulturna baština Boke i Crne Gore.

Želim večeras reći i nešto osobn. Kada sam davne 1975. došla u Pomorski muzej kao diplomirani etnolog, Tonko mi je bio najbolji učitelj. Nesebično je darivao svoje bogato znanje, naučio me kako čuvati i proučavati bogatu pomorsku baštinu. S ponosom mogu reći

- Hvala ti veliki i plemeniti učitelju.

Akademik Rajko Vujičić bio je vrsni pedagog, istraživač i poliglot. Posebno je značajno njegovo istraživanje tijekom restauracije katedrale sv. Tripuna nakon potresa 1979. godine. Njegovi stručni radovi objavljeni u više brojeva Godišnjaka pridonijeli su da ova publikacija bude vrlo cijenjena među istraživačima iz područja historije umjetnosti i historije pomorstva.

Zahvaljujući donacijama iz Kotora i okruženja, u proteklom trogodišnjem razdoblju Muzej je obogatio svoje zbirke sa 168 vrijednih i rijetkih predmeta.

Poznata i priznata umjetnica, slikarica Lidija Laforest, rođena Novljanka, stalno naseljena u Zagrebu, svojom donacijom slike 'Mali Franc Laforest u majčinom skutu' iz 1840. godine obogatila je i uljepšala etnografsko odjeljenje u Muzeju. Album s 370 fotografija iz ateljea Laforest, kao i 252 staklena negativa bit će korisni istraživačima u znanstvenome proučavanju historije fotografije u Crnoj Gori.

Nakon povratka iz daleke Australije, gđa Nada Radimir nije zaboravila svoj zavičaj. Svojom donacijom obogatila je muzejske zbirke s 25 vrijednih predmeta, a biblioteku sa 96 rijetkih i značajnih knjiga.

Napustili su nas ovi plemeniti ljudi: Tonko, Rajko, Lidija i Nada. Sačuvat ćemo ih u trajnom sjećanju kao ljude koji su znali cijeniti kulturne vrijednosti naših prostora i našeg muzeja.

Svojim donacijama, muzejskim predmetima i knjigama Muzej su obogatili kako ljudi iz Kotora, tako i ljudi iz okruženja. Stručni rad o obradi ovih donacija napisale su Jelena Karadžić, muzejska sa-

vjetnica i Danijela Nikčević, bibliotekarka.

Objavljeni izvještaji o radu za protekle tri godine najbolje svjedoče o tome da je Muzej bogata riznica prošlosti, civilizacijsko i kulturno ogledalo, važna kulturna vertikala Kotora i Crne Gore.

Poštovane dame i gospodo, večeras edicija Godišnjak br. 60, drugi tom, kreće iz svoje matične luke ka stručnim bibliotekama, znanstvenim i kulturnim institucijama.

Uvjerena sam da će Godišnjak zajedno s uglednim direktorom gosp. Androm Radulovićem, njegovim stručnim timom i vanjskim suradnicima nastaviti uspješno svoj put, da će biti i dalje temelj za sadašnje i buduće istraživače pomorske historije i tradicije Boke kotorske.

Na kraju, tehnički urednik Godišnjaka Slavko Dabinović dao je detaljan prikaz svih tekstova koji čine sadržaj ovog dvobroja, toma II. i rekao sljedeće: „Poštovane dame i gospodo, dragi prijatelji Pomorskog muzeja, večeras imam čast da vam predstavim našu stručnu i cijenjenu periodičnu publikaciju *Godišnjak*, obilježavajući tako 65 godina njegove prisutnost u kulturnom životu ovoga grada, dajući neprocjenjivi doprinos našoj kulturnoj i pomorskog baštini, obogativši svojim izvornim znanstvenim radovima naša saznanja, kako o bližoj i daljoj prošlosti, tako i o sadašnjosti ovih naših prostora.

U ovoj ediciji upoznat ćete se s temama iz područja historije pomorstva, historije pomorskog školstva, arhivistike, heraldike, etnologije, arheologije, konzervatorsko-restauratorske tehnike i vještine, problemima suvremenog turizma i krizing turizma, bibliografije. Svakako ćete imati priliku sve detaljno pročitati, a ja

ću iskoristiti ovo izlaganje da samo izvučem neka zapažanja iz ovih radova koja čine sadržaj ovog drugog toma, dvobroja 59/60.

Prvi naslov 'Peraštanin Vicko Kolović – zapovjednik mletačkih ratnih brodova' izvorni je rad historičarki **Lovorke Čoralić i Maje Katušić**. Autorice su koristeći fondove Državnog arhiva u Veneciji istražile djelovanje Peraštanina Vicka Kolovića, zapovjednika tartane *Sacra Famiglia* iz 1766. godine i šambeka *Cacciatore* iz 1773. – 1776., brodova koji su bili uključeni u mletačku ratnu mornaricu. Tu su i popisi posada na navedenim brodovima i njihovo zavičajno podrijetlo.

Sljedeći rad je 'Tri umjetnine iz nekadašnje crkve sv. Nikole mornarâ u Kotoru', akademička **Radoslava Tomića**. O crkvi sv. Nikole mornarâ u Kotoru svjedoče nam dokumenti Biskupskog arhiva. Godine 1453. crkva je predana bratovštini mornara (*confraternitas nautarum*) koja se tada prvi put spominje u dokumentima. Nalazila se na Trgu od brašna u neposrednoj blizini palače Bizanti i u susjedstvu palače Buća i Pima. Njezina unutrašnjost u cjelini je bila oslikana. Iz te nekadašnje crkve sv. Nikole sačuvane su tri iznimno vrijedne umjetnine, glavni oltar sa slikom, kao i srebrno pozlačeno raspelo, rad kotorskog majstora Tripuna Palme.

Članak **Antuna Tomića** 'Kapetansko groblje kod crkve sv. Mateja u Dobroti' upoznaje nas s historijom ovoga groblja, njegovim nastankom i značajem. Groblje su podigle vlastitim sredstvima kapetanske porodice Dobrote koje su gravitirale crkvi sv. Mateja: Kamenarović, Oparenović, Petričević, Dobričević, Tomić, Milović, Andrić, Dabčević, Milošević, Matović i Klačević. Autor donosi popis svih pomorskih kapetana koji

su u dugom razdoblju, od formiranja groblja 1844. godine, pokopani na ovom počivalištu.

Malcolm Scott Hardy, engleski historičar i publicist, svojim radom 'Britanija, Crna Gora i Rusija 1812.', osvježio je historijske događaje vezane uz britanske aktivnosti na Jadranskom u vrijeme Napoleonskih ratova 1813. - 1814. godine, politička previranja toga vremena i preuzimanje teritorija istočnog Jadrana od tadašnjih velikih sila, uglavnom odlukama mirovnih sporazuma.

U svom radu o grbaljskim pomorcima od 17. do 19. stoljeća prof. **Ljubo Mačić** piše o određenom broju mladića iz Grblja koji su se, doselivši se sa svojim porodicama u Kotor, pripremali za mornare, a kasnije postajali suvlasnici i vlasnici brodova, pa često i pomorski trgovci. Istražujući brižno fondove Istorijskog arhiva u Kotoru došao je i do podataka o nekoliko desetaka porodica koje su se bavile pomorskom strukom i pomorskom trgovinom, zaključujući kako je drevni grad Kotor, s vrlo razvijenim zanatstvom, pomorstvom i trgovinom, uvijek bio u prilici da svoj stručni kadar podmlađuje iz redova okolnoga seoskog stanovništva.

Prof. Neda Donat-Krivokapić daje nam ukratko prikaz nastave njemačkog jezika u Nautičkoj školi u Kotoru do 1918. godine. Nastava na njemačkom jeziku uvedena je školske godine 1896./97. i trajala sve do završetka Prvog svjetskog rata 1918. godine. Njemački jezik učio se u svih pet razreda Nautičke škole i to s istim fondom sati kao talijanski jezik. Također je polagan i na maturalnom ispitu. Broj nastavnih sati i stručan nastavni kadar omogućavao je temeljno usvajanje njemačkog jezika, čemu je i

Milica Milanović i Dejan Krivokapić

pridonosila bogata i raznovrsna dostupna stručna i beletristička literatura na njemačkom jeziku.

Sljedeći rad nosi naslov „O grbu grada Kotora” autora, heraldičara **Leonida Kampe** koji nas upoznaje s prvom pojavom grba, kao i njegovim početnim izgledom te značenjem likova na njemu. Kada se prvobitni izgled grba usporedi s varijantama grba koje su se javljale kasnije, pogotovo u posljednjih nekoliko stoljeća, dolazi se do vrlo zanimljivih saznanja o različitim izmjenama koje su vršene na osnovnim likovima

na grbu. Pažljivom analizom može se povezati grb Mletačke Albanije s kasnijim grbom austrijskog teritorija Boke kotorske. Ovaj grb u potpunosti se razlikuje od grba grada Kotora iako se u nekim skorijim heraldičkim radovima često prikazuje kao jedini grb grada.

‘Heroj aprilskog rata 1941., poručnik bojnog broda I. klase Vladeta Petrović’ je sljedeći istraživački članak novinara i publicista **Siniše Lukovića** koji opisuje događaje vezane uz hidroplanske grupe pomorskog zrakoplovstva Kraljevske mornarice na samom početku

Drugog svjetskog rata. Jedan od glavnih aktera tih događaja bio je već spomenuti Vladeta Petrović. Nakon kapitulacije Jugoslavije 16. travnja 1941. godine Vladeta Petrović odbija se predati neprijatelju i prije ulaska talijanskih jedinica koje su okupirale Boku organizira povlačenje kompletne 20. hidroplanske eskadrile Pomorskog zrakoplovstva Jugoslavije, prvo za Grčku, a zatim za Egipat, gdje ta jedinica nastavlja borbu u redovima britanskih snaga. Autor članka rekonstruira ratni put Vladete Petrovića i njegove jedinice na osnovi njegovih neobjavljenih memoara.

Arhivske fondove iz doba Mletačke Republike koji se nalaze u arhivu Muzeja grada Perasta obrađuju **Snežana Pejović i Jelena Strahinja**, arhivistkinje Istorijaskog arhiva u Kotoru koje su tijekom druge polovine 2011. godine završile sređivanje jednog dijela arhivske građe u Muzeju. Ovaj posao obavljen u je u sklopu aktivnosti NVO udruženja „Notar“ iz Kotora. Sređivanje arhivske građe podrazumijevalo je fizičko čišćenje, dezinfekciju, dezinfekciju spisa oba fonda, identifikaciju fondovske pripadnosti pojedinačnih dokumenata, arhivistički opis dokumenata paleografskom obradom rukopisa i prijevod sadržaja spisa na crnogorski jezik, prijevod na talijanski jezik svih tekstova nakon izrade definitivnog opisa arhivske građe prema međunarodnim arhivskim standardima i izradu analitičkog i skupnog inventara za oba fonda. U ovom radu dotaknuto je uvijek aktualno pitanje razgraničenja između arhivskog, bibliotečnog i muzejskog materijala, domaće i međunarodne legislative po pitanju razgraničenja nadležnosti i djelatnosti između arhivske i muzejske institucije.

Dr. Milenko Pasinović u istraživačkom članku 'Kotor nastavlja tradiciju luke nautičkog turizma' iznosi kako luka Kotor u prvom desetljeću 21. stoljeća bilježi stalni rast broja kruzera i broja kruzington turista, a posljednjih godina brži rast prometa turista od broja brodova, što je posljedica uvođenja velikih, mega brodova za prijevoz kruzington turista. Ali to nisu jedini pokazatelji uspješnosti ovog vida turizma, već i činjenice da se sezona kruzington turizma u luci Kotor produžila na devet mjeseci. Bez obzira na to koja se od spominjanih godina: 1844., 1926., 1930., 1965. ili 1966. godina uzme kao početak kruzington putovanja, luka Kotor je u svakoj od njih participirala svojim uslugama. I danas nastavlja te usluge pružajući ih suvremenim tehnologijama prijevoza i sve zahtjevnijim sudionicima kruzington putovanja.

Prof. Adam Lajtar u istraživanju nestalih natpisa daje prikaz jednog zanimljivoga, izgubljenoga posvetnoga grčkog natpisa iz Risna. Natpis je otkriven 1880. godine u Risnu, na prostoru zvanom Carine, sjeverno od rijeke Spile. Poslije otkrića bio je u posjedu Guttenbrunnera, oficira austrijske vojske, gdje ga je vidio i načinio odljev u gipsu austrijski konzervator Heinrich Richlý prilikom svog posjeta Risnu. Grčki natpisi su zaista rijetki. Otkriveno ih je samo sedam, a među njima je ovaj, danas izgubljeni natpis za koga znamo samo preko ranijih publikacija.

'Peraške poklade 1715. godine: susret kultura' rad je kojim nas historičarka umjetnosti **Milena Ulčar** upoznaje s kulturom življenja u Perastu u 18. stoljeću. Opis peraških poklada može poslužiti kao jedan od mnogobrojnih primjera preplitanja najrazličitijih kul-

tura u Boki kotorskoj. Tako se u peraškoj svečanosti naizmjenično smjenjuju narodni i venecijanski plesovi. Posebno su bile važne karnevalske svečanosti. Zbog toga je posebno dragocjen sačuvan zapis peraškog kapetana Marka Martinovića o pokladama koje su se održale u Perastu 1715. godine. Opis peraških poklada svjedoči najviše o tome u koliko je mjeri Boka kotorska bila integralni dio Mletačke Republike. U Europi je vladalo mišljenje da nema grada s tako puno spektakla i veličanstvenosti kao što je Venecija.

Sljedeća tema 'Marketing - menadžment kulturnih resursa u turizmu' dr. znanosti **Anđele Jakšić Stojanović i Anastazije Miranović** govori o organizaciji kulturnog naslijeđa u turističkoj ponudi. U uvjetima suvremenog poslovanja postaje jasno da samo postojanje i broj kulturnih resursa nije indikator razvijenosti kulturnog turizma. Tipičan primjer za to su Sjedinjene Američke Države koje se ne mogu pohvaliti bogatim kulturnim naslijeđem, ali ipak ostvaruju najveće godišnje prihode od turizma, upravo zahvaljujući adekvatnom strateškom upravljanju. Pozicioniranje kulturnih resursa na suvremenom tržištu podrazumijeva pravilan pristup i međusobno povezivanje u funkcionalnu cjelinu, dajući pri tome kulturnim resursima smisao.

Dr. Goran Komar u članku 'Dva popisa robe iz 18. vijeka' donosi transkript dvaju ćirilčnih dokumenata ispisanih starom ortografijom, koja pripadaju drugoj polovini 18. stoljeća. Zajedničko za oba dokumenta je da, iako su različita mjesta njihovog nastanka, autori su stanovnici Herceg-Novog. Prvi popis sadrži mnoštvo predmeta najšire potrošnje među kojima,

ipak, dominiraju odjevni predmeti, a drugi popis načinio je pomorski trgovac iz sela Podi pokraj Herceg-Novog, koji je popisao predmete iz svog magazina. Ova dva iznimno detaljna popisa mješovite robe mogu poslužiti za etnografska istraživanja.

Prikaz s naslovom 'Istorijski prikaz sakupljanja kamenih fragmenata lapidarija u Kotoru' priredio je arheolog **Jovan Martinović**. Upoznaje nas s najstarijim podacima skupljanja grčkih i rimskih natpisa u Kotoru, a nalaze se u zapisima talijanskog putopisca Cirijaka iz Ankone iz XV. st. Kamen temeljac skupljanju starina, pretežno kamenih spomenika i natpisa, postavio je veliki domaći humanist, historičar i teološki pisac iz 17. stoljeća, biskup Andrija Zmajević, čijim je nastojanjem preneseno iz Risna i uzidano u zidove njegove palače, zatim i u zidove crkve svetog Nikole i nekih drugih kuća u Perastu nekoliko značajnih rimskih i grčkih nadgrobnih natpisa. Manira ugrađivanja antičkih i srednjovjekovnih natpisa i fragmenata proširila se i na Kotor, s okolicom, pa je u starom gradu Kotoru na nekoliko mjesta u zidovima katedrale svetog Tripuna, ogradnom zidu Biskupije, ogradnom zidu crkve svetog Pavla, zidu franjevačkog samostana, kao i na Prčanju iza apside Bogorodičinog hrama uzidano nešto fragmenata i natpisa, koji su zahvaljujući tome ugrađivanju i ostali sačuvani.

S 'Financijama u brodarstvu' upoznaje nas dr. **Ranka Kri-vokapić**. Brodari svijeta investirali su veliki kapital u trgovačku mornaricu. Opći proces s pomoću kojeg su ova sredstva kreirana nije specifičan samo za pomorsku privredu, već se posebne karakteristike financijskog upravljanja u tr-

govačkom brodarstvu moraju poznavati i dovoljno razumjeti. Financiranje broda je vrlo bitno i ono uključuje razmatranja mnogih faktora u brodarstvu i izvan njega. Autor ovog rada želi naglasiti da se financiranje brodova, kao i sve drugo u području pomorstva, s vremenom mijenja. Svaka faza u historiji ove industrije ima svoj vlastiti karakter. U ovom radu se ističe kako pomorska industrija financira svoje velike potrebe za kapitalom u sklop biznisa koji je nestalan.

Prof. Maja Đurić u svome istraživačkom radu 'Društvena funkcija fotografije i utjecaj porodične fotografije na formiranje osobnog i kulturnog identiteta Crne Gore' razmatra fenomen tradicije u odnosu na nacionalni i kulturni identitet porodice. Ovaj tekst prezentira nacionalnu tradiciju Crne Gore na porodičnim fotografijama. Promatra je kao svojevrsnu rekonstrukciju prošlosti koja je utemeljena na porodičnoj fotografiji, koja u kulturološkom i sociološkom istraživanju tretira historiju porodice u sklopu fotografije i njezinu bitnu ulogu u historiji fotografije Crne Gore. U obiteljskom životu fotografiraju se događaji vezani uz razne obrede i ceremonije koje su vezane uz religijski i kalendarski repertoar događaja. Obitelj se najviše fotografira za vrijeme tradicionalnih obiteljskih proslava, koje okupljaju veći broj članova u 'velikim trenucima života porodice'.

'Škrinja kao sastavni dio eksterijera od srednjeg vijeka do današnjih dana, s osvrtom na škrinje iz eksterijera palača Boke kotorske' rad je konzervatorice **Melise Niketić** u kojem je opisana uloga škrinje u eksterijeru srednjeg vijeka i renesanse, s posebnim osvrtom na tipologiju firentinske nevjestinske škrinje iz XV. sto-

ljeća. Kratko je opisan značaj esnafskih udruženja za razvoj namještaja, uključujući i škrinje. Opisane su različite tehnike dekoracije namještaja od drveta korištene u razdoblju srednjeg vijeka i renesanse. Na kraju je dan osvrt na stilski razvoj škrinje u Boki kotorskoj od XVII. do XIX. stoljeća.

Rad dr. **Gojka Čelebića** 'Erudicija u doba baroka' tretira problem erudicije u jednoj u nas neistraženoj epohi u 17. stoljeću. Tada je tekst na našim prostorima prolazio tešku krizu. Kolektivna energija naroda, koji stvara bez obzira na krize, prešla je na rezervnu poziciju - na epiku. Tekst je ostao u sjeni. S druge strane, u postmoderni, tekstualnost zauzima čak i previše prostora. Postmoderna je epoha supertekstualnosti i epoha hipertekstualnosti.

Glavni tojtek studije koncentriran je negdje na sredini ovih razmišljanja. To je suvremena interpretacija dvaju fenomena. Prvi je pad pismenosti u doba turske okupacije. Drugi - ekspanzija književnog stvaralaštva u Boki kotorskoj u 17. stoljeću.

Članak prof. **Mladena Vukčevića** 'Kvalitativni aspekti razvoja turizma u 21. stoljeću' razmatra kako se nakon eksplozivnog nastanka masovnog turizma u drugoj polovini 20. stoljeća pojavila potreba, kako u turista, tako i u nositelja turističke ponude, dakle u pružatelja usluga, za temeljnim promjenama u turizmu. To se očituje u pogledu prijelaza s kvantitete na kvalitetu, s masovnog turizma kupališno-odmorišnog tipa na selektivne oblike turizma, koji znače aktivan odmor, putovanja i rekreaciju, nove doživljaje i ekskluzivu. U 21. stoljeću kvaliteta turističkih usluga i očuvana priroda u atraktivnom i ugodnom ambijentu bit

S predstavljanja Godišnjaka

će osnovni faktori egzistencije turizma i njegova održivog i kontroliranog razvoja. Stoga se tim zahtjevima mora prilagoditi ponuda svih turističkih zemalja, osobito onih u tranziciji i razvoju.

Rad dr. **Sava Markovića** 'Bazana domus – istaknuti reprezent barskog nobiliteta' istraživanje je barskoga plemićkog roda Bazan, istaknutog predstavnika višestoljetne, staleški uobličene društvene grupacije koja je srednjovjekovnom i ranovjekovnom Baru dala prepoznatljivo obilježje. U rasponu od XIV. do kraja XVII. stoljeća praćeni su poznati pripadnici ovoga patricijskog roda, prema društvenoj ulozi koju su imali. Prateći uspon i pad ove plemićke porodice Bazan može se sagledati geneza,

razvoj i propast barskog patri cijata.

Slikar i konzervator **Smiljka Strunjaš** u svom prikazu 'Konzervatorsko-restauratorski zahvat na slici jedrenjaka Gjurko' upoznaje čitatelja s procesom restauracije ulja na platnu dobrotskog barka Gjurko. Ovu kopiju ulja na platnu koja se nalazi u našem muzeju izradio je Ivan Mirković, koji je za potrebe Bokeljske mornarice kopirao određeni broj jedrenjaka, originalnih platna poznatoga tršćanskog marinista B. Ivankovića. Kako je slika bila prilično oštećena, izvršeni su konzervatorski radovi i pristupilo se restauriranju oštećenih mjesta. Nakon što su izvršeni konzervatorsko-restauratorski tretmani,

slika je zasjala u punom sjaju kao kad je nastala.

Etnologinja **Tanja Vujović** u svom radu 'Kulturna baština i voda' upoznaje nas s fenomenom vode. Iako je voda primarno prirodni element, autorica je pokušala vodu predstaviti kao dio kulturne baštine Crne Gore. I to onaj njezin dio koji je manje poznat i valoriziran i u najvećem dijelu se odnosi na tradicionalnu kulturu. Ako sačuvamo izvore, jezera i mora, stare vodenice, bistijerne, česme, drvene barke, stare vodene puteve i druge objekte i predmete, sačuvali smo vodu kao prirodnu i kulturnu baštinu. Istraživanje, dokumentiranje, konzervacija, prezentacija, očuvanje tradicionalnog znanja i vještina i ponovno korištenje kulturne ba-

štine vezane uz vodu, na način prihvatljiv našem dobu, jedan je od načina koji je čuvaju i kao prirodno i kao kulturno dobro. Svima je davno znano da upravljanje vodenim resursima predstavlja poseban izazov toliko preporučivanoga i nužnoga održivog razvoja.

Revnosni kroničar Kotora **Bogoboj-Boro Cicović** daje prikaz historijata kotorskih pleh muzika, od prve građanske muzike iz 1842. godine, prateći njihovo djelovanje u drugoj polovini 19. stoljeća, razdoblja prije i nakon Prvog i Drugog svjetskog rata, pa sve do današnjih dana, iznoseći imena svih kapelnika i zanačajnijih javnih nastupa svih kotorskih muzika.

Bibliografiju časopisa 'Pomorstvo', koji je izlazio u Kotoru od 1994. do 2006. godine, priredile su bibliotekarke **Nataša Gobović i Ruža Danilović**, prema bibliografskim pravilima. Časopis 'Pomorstvo' bio je stručno-popularni časopis koji je dao značajan doprinos u očuvanju pomorske orijentacije Crne Gore. Na stranicama 'Pomorstva' objavljivali su članke i priloge znanstveni radnici, sveučilišni profesori, pomorski eksperti, pomorci, novinari i svi oni kojima je more i pomorstvo predmet istraživanja, profesionalnog angažmana ili, pak, izvor inspiracije, imaginacije, rekreacije i zabave. Osnivači časopisa bili su Udruženje pomorskih kapetana trgovačke mornarice Jugoslavije i Udruženje pomorskih strojara Kotora, a pokrovitelj je bilo Ministarstvo pomorstva i prometa Crne Gore.

U odrednici '**In Memoriam**' ove edicije prisjećamo se s pijetetom naših radnika, suradnika i donatora Muzeja: **Antuna Tomića, Lidije Laforest, Rajka Vujičića i Nade**

Radimir, koji su nas napustili u proteklom razdoblju i kojih nema više među nama, a koji su dali golemi doprinos očuvanju pomorske i kulturne baštine Boke kotorske i Crne Gore.

Iz izvještaja o kupljenim, razmijenjenim i poklonjenim publikacijama, koje je priredila knjižničarka **Danijela Nikčević**, vidimo da je u razdoblju od 2014. do 2017. godine Pomorskome muzeju poklonjeno **567** knjiga, otkupljene su **23** knjige i u razmjeni za „Godišnjak“ dobiveno je **165** knjiga.

Donacije Pomorskome muzeju Crne Gore u Kotoru u razdoblju od 2013. do 2016. godine obradila je u svom izvještaju **Jelena Karadžić**. Iz njega vidimo da je u spomenutom razdoblju bilo 19 donacija sa 158 poklonjenih predmeta s imenima darovatelja. Pomorski muzej će u znak zahvalnosti sljedeće godine izdati katalog sa svim predmetima koji su poklonjeni Pomorskome muzeju Crne Gore - Kotor u proteklih deset godina. Također, u planu je i izložba na kojoj će ti predmeti biti predstavljani javnosti. Jedan dio ovih poklonjenih predmeta već se nalazi u stalnom postavu Muzeja, a ostali predmeti nakon izvedenih konzervatorsko-restauratorskih radova bit će predstavljeni posjetiteljima u vidu stalnog ili povremenog postava.

Na kraju ovog II. toma Godišnjaka, kao što je bilo i uobičajeno u svim prethodnim brojevima, donosimo Izvještaj o radu Pomorskog muzeja za razdoblje od 2013. do 2016. godine koji je priredila mr. **Mileva Pejaković Vujošević**. Saznajemo da je Pomorski muzej u navedenom razdoblju imao vrlo bogatu aktivnost i to: stručnu obradu muzealija, sudjelovanje na znanstvenim

skupovima, revizije muzejskih predmeta, terenskog rada, konzervatorsko-restauratorskih radova, organiziranje 24 izložbe i 10 raznih promocija, tiskanje pet knjiga, organiziranje okruglih stolova na razne teme, financiranje dvaju dokumentarno-promotivnih filmova i djelatnosti kao matičnoga muzeja.

Na samome kraju izlaganja vratit ću se na riječi cijenjene profesorice Gracijele Čulić, koje je izgovorila o našem „Godišnjaku“ 2010. godine prilikom predstavljanja 57/58 broja.

Pojava edicije *Godišnjaka* Pomorskog muzeja za sve one koji ga stvaraju i čitaju uvijek je bila svečanost, posebna radost u Grgurinoj palači, radost koju pobuđuje knjiga i njezino ozračje u kojem se reflektiraju naša prošlost i nastavlja u duhu i nadahnuću sadašnjeg trenutka.

Intelektualna radoznalost, želja da se osvijetle zaboravljene ili nejasne epizode iz naše prošlosti kulture, historije, pomorstva i sl. su *spiritus movens* stvaratelja i autora koji *Godišnjak* održavaju i oplemenjuju u njegovom trajanju i obnavljanju.

Ostaje činjenica da vrijeme prolazi dok *Godišnjak* traje, pojavljuje se jer ga očekujemo, dolazi na naše obale i u svoj muzej, kao jedrenjak dolazi da se smiri u našem duhu i intelektualnoj radoznalosti i da procijeni mogućnosti novih duhovnih putovanja, novih traganja i otkrivanja nepoznatog.“

U muzičkom dijelu koji je pratio predstavljanje ove značajne publikacije sudjelovali su profesori muzičke škole „Vida Matjan“ iz Kotora, Milica Milanović - sopran uz klavirsku pratnju Dejana Krivokapića.

Kreativne Tivćanke predstavile svoje radove

Radovi 32 Tivćanki predstavljeni su početkom ožujka mnogobrojnim posjetiteljima u Galeriji ljetnikovca Buća u Tivtu. Izložbu pod nazivom „Umjetničke vještine i kreativnost Tivćanki“ otvorila je v.d. ravnateljica JU Muzej i galerija Jelena Bujišić, teoretičarka i povjesničarka umjetnosti: „Žene umjetnice pojavljuju se u literaturi tek u XVIII. vijeku, one nisu bile lošije od muškaraca, ali im institucije nisu dopuštale da dostignu umjetničku izvrsnost. Osnovna prepreka za umjetnički razvoj žena krila se u obrazovanju, studije im nisu omogućavale pristup satovima anatomije pa je prema tome njihovo umjetničko stvaralaštvo bilo ograničeno na portrete i pejzaže. Doprinos žene u umjetnosti rastao je kako su barijere i predrasude društva nestajale. Danas žene stvaraju ravnopravno s muškim kolegama i sve više je žena u ovoj profesiji.“

Ona je istaknula da je organizator ove izložbe Muzej i galerija Tivat. „Talentirane dame svoju kreativnost su prikazale u: umjetničkom vezu, kreaciji, dekupažu, slikajući na platnu, svili, drvetu i tera-

koti. Radovi su bogati primorskom ljepotom, bojama mora i planina, jakim koloritom, mističnim i zagonetnim ljepotama izraza, odišu harmonijom privlačnom oku promatrača“, rekla je Bujišić.

Autorice koje su predstavile svoje radove na izložbi su: Anka Nikolić Marković, Ana-Marija Pasković, Anka Dubreta Čavor, Anuška Vlahović, Biljana Račeta, Vesna Sindik, Valentina Mirkov, Gorica Nikšić, Dragica Krivokapić, Dragana Mladenović, Elena Begu, Iva Gopčević Čelanović, Jovana Petković, Jana Farkaš, Luce Golub, Ljiljana Matijević, Marija Maja Ramljak, Mirjana Vuksanović, Mirjana Ardalić, Maja Perfiljeva, Nastasija Tomanović, Radojka Tepavac, Ružica Ciko, Ružica Lazarević, Sanja Matijević, Snježana Dinić, Sanja Kosovac, Slavka Kordić, Slađana Ilić, Seka Rada B. Nađ,

Tanja Nikolić i Hana Mirkov.

Akademski slikar Zoran Kruta umjetnicama je uručio cvijeće kao simboličan dar.

Radio Dux

Promocija zbirke poezije Crno igralište Balše Brkovića

JU Kulturni centar *Nikola Đurković* Kotor/ Gradska biblioteka i čitaonica organizirao je 6. 3. 2018. godine promociju nove zbirke poezije *Crno igralište* nagrađivanoga crnogorskog pisca, pjesnika i publicista Balše Brkovića. Pjesnik je za zbirku poezije *Crno igralište* dobio nagradu *Risto Ratković* za najbolju knjigu 2017. godine. S pjesnikom je razgovarao crnogorski književnik Aleksandar Bečanović navodeći da je ova zbirka poezije izašla nakon duge pauze od šesnaest godina. Autor je istaknuo: *Poeziju pišem uvijek nakon višegodišnjih pauza. Bolje pisati izabrana, nego sabrana djela. Poezija ne traži trening kao što traži fudbal. Fudbaler s godinama postaje sve sporiji, pjesnik nekako postaje sve brži. A to je važna razlika. Stari fubaler i mladi pjesnik ponekad nalikuju karikaturama.* Bečanović je naveo: *Balša je veliki pjesnik Mediterana. U ovoj zbirci nema mediteranske topografije, ali ima metafizičke. Ako postoji ambijent za metafizičku poeziju u Crnoj Gori, onda je to Kotor. Brković odlučuje da progovori o najznačajnijim egzistencijalnim pitanjima. Ta elegancija Brkovićevog pristupa poezije učinila je da njegova metafizika dobije nevjero-*

vatno jaku rezonantnost i da upravo ta stilizacija u tom prostoru koji je već opjevan od strane mnogih pjesnika zazvuči svježe. Zatim je dodao: On ne samo što pjeva, on nam i priča priču. I to je jedna nevjerovatno moćna kombinacija koja objašnjava, makar djelimično, pristupačnost Brkovićeve poezije. Ako pogledate poeziju 20. vijeka, vidjet ćete da je to poezija koja se povlači u sebe, koja osjeća da je problem komunikacije ogroman te da ne možemo na direktan način osloviti jedni druge. Ono što Brković uspjeva je da tu vrstu neposrednosti, koja je gotovo zaboravljeni kvalitet u modernoj poeziji, na neki način povрати.

Brković je objasnio da je ova zbirka poezije smještena u okvir sedamdesetih, što se jasno može uočiti na osnovi naziva pjesama, motiva i leksika kojim se pjesnik koristi u pjesmama. Pjesnik je ovaj književni susret završio čitanjem pjesme „Crno igralište” po kojoj je zbirka pjesama i dobila naziv.

Jasmina Bajo

Veliko priznanje za mladu gitaristkinju Nađu Janković

Nakon mnogobrojnih uspjeha na uglednim natjecanjima diljem svijeta, mladoj gitaristkinji Nađi Janković potvrđen je, još jednom, njezin neizmjeran talent.

Svjetski priznati profesort Stefan Schmidt iz Njemačke, koji je mentor mladoj Kotoranki, toliko se oduševio njezinim izvođenjem Paganinija da je angažirao profesionalni tim da snimi spot.

„Sedamnaestogodišnja Nađa iz Crne Gore jedna je od najtalentiranijih gitaristkinja s kojima sam ikada radio. Njezina virtuoznost te njezin poseban muzički talent veliki su izazov za mene kao profesora”, napisao je objavljujući spot Schmidt, koji se smatra jednim od najinovativnijih gitarišta današnjice.

Nađa je nastupala u Sloveniji, Španjolskoj, Hrvatskoj, Italiji, Crnoj Gori, Rumunjskoj, Sjedinjenim Američkim Državama, Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Srbiji, Grčkoj, Austriji, Albaniji, Bugarskoj i Njemačkoj.

Dobitnica je mnogobrojnih prvih nagrada na uglednim međunarodnim natjecanjima, a od 2016. godine član je „D’Addario porodice”.

Kotor TV

Veleposlanik Grubišić posjetio HGI

Veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori, Nj. E. Veselko Grubišić boravio je 25. ožujka u službenom posjetu Hrvatskoj građanskoj inicijativi. U njegovoj pratnji bili su Tomislav Pavković, drugi tajnik u Veleposlanstvu RH u Crnoj Gori i Zdravko Nikolić u ime Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Kotoru, a primili su ga članovi Predsjedništva i Središnjeg odbora na čelu s predsjednicom Marijom Vučinović. Veleposlanik Grubišić govorio je o svojim mnogobrojnim aktivnostima otkad je dobio

mandat, kao i o mnogobrojnim temama od značaja za hrvatski puk. U dinamičnom razgovoru članovi stranke su iznijeli svoja zapažanja i stajališta vezana za društveno-političku zbilju. Oni su zahvalili Nj. E. Grubišiću na afirmiranju iznimno dobrih odnosa među institucijama Republike Hrvatske i Hrvata koji žive izvan njezinih granica. Višesatno druženje provedeno je u prijateljskom ozračju i obostranom zadovoljstvu.

Radio Dux

U Stolivu održana tradicionalna manifestacija „Fešta kamelija“

Prigodnim kulturno-zabavnim programom u Stolivu je u nedjelju, 25. ožujka, održana središnja manifestacija „Fešta kamelija 2018.“.

Na rivi je priređen kostimirani igrokaz koji simbolizira donošenje prvih sadnica kamelije iz Japana u Boku, koje su donijeli naši pomorci prije nekoliko stoljeća. U ulozi kapetana našao se Zdravko Marković koga su s nestrpljenjem dočekale supruga i kćerka.

Jedan od rijetkih sunčanih dana ovoga ožujka omogućio je posjetiteljima da uz priganice, rakiju i suhe smokve uživaju u jedinstvenom ambijentu koji nude Boka kotorska, Stoliv i ova lijepa manifestacija. U ime domaćina i organizatora NVO „Kame-

lija” i MZ Stoliv, goste su pozdravili Vinko Vujović i Romeo Mihović.

Manifestaciju je otvorila predsjednica TO Kotor Ana Nives Radović, koja je rekla da će Turistička organizacija i ubuduće podržavati Feštu kamelija kao autentičnu manifestaciju.

Na plaotu ispred Doma kulture nastupili su klapa HKD „Tomislav”, KUD „Boka“, članovi plesnog kluba „Art”, recitatori poezije na temu kamelije, kao i mladi muzički talenti.

Izložba cvijetnih aranžmana kamelija, koja je dva dana ranije otvorena u Shopping centru „Kamelija”, preseljena je u Dom kulture u Stolivu gdje su posjetitelji bili u prilici pogledati vrlo zanimljive kreacije, kao i literarne i likovne radove učenika kotorskih škola na temu kamelije.

Nagrada za najbolje uređen đardin pripala je Jadranci Đuričić iz Prčanja.

Za najljepši cvijetni aranžma proglašen je rad „Ljubavno gnijezdo“ Mladena Markovića iz Stoliva.

U sklopu manifestacije organiziran je izlet do Gornjeg Stoliva.

Stolivljani su pripremili 350 kilograma mušalja na buzaru. Sve je zaliveno sa 150 litara vina te dobrim štimungom i zabavom uz taktove „Škuribande”.

U sklopu manifestacije „Fešta kamelija Stoliv 2018.” u subotu su u Gornjem Stolivu održane likovna i literarna radionica. Sudjelovala su djeca i njihovi nastavnici iz osnovnih škola: „Narodni heroj Savo Ilić” iz Dobrote”, „Ivo Visin” sa Prčanja, „Nikola Đurković” Radanovići, područno odjeljenje Lastva Grbaljska, „Veljko Drobnjaković” Risan, područno odjeljenje Perast i učenici Osnovne škole „Orjenski bataljon iz Bijele”.

Boka News

Klape koncertom „Trag u beskraju“ poželjele Oliveru brzi povratak na scenu

„Trag u beskraju“ naziv je klapskog koncerta koji je održan u subotu, 10. ožujka, u prepunoj crkvi Svetog Duha u Kotoru u organizaciji Međunarodnog festivala klapa Perast, s kojeg su klape poslale Oliveru Dragojeviću najljepše želje za brzi oporavak i skori povratak na muzičku scenu. Nastupile su klape Bellezza iz Tivta, Maris iz Kotora, Jadran iz Tivta, novoosnovane klape Riva iz Škaljara, Romanisa iz Tivta, duet Sanja i Mija, Poly Gjurgjević i Lungo mare.

„Na ideju večerašnjeg koncerta došli smo smatrajući da ovdje gotovo ne postoji osoba koja ne uživa u pjesmama Olivera Dragojevića, muzičke ikone dalmatinske zabavne pjesme. Uz ovu ljubav potrebna je, za noćas, još jedna – ona prema klapskom pjevanju, koje je nama i Boki blisko gotovo koliko Oliveru i Dalmaciji. Naziv noćasnijeg koncerta ‘Trag u beskraju’ ima simbolično značenje: za samog Olivera – besmrtnog u svom skoro 50-godišnjem stvaralaš-

tvu i kojem ovim koncertom želimo skori povratak na scenu“, rekla je Tina Braić Ugrinić, predsjednica Međunarodnog festivala klapa Perast.

Ona je podsjetila da je ovo 17. godina postojanja Festivala klapa Perast, koji ove godine priprema poseban program. „Za svečano otvaranje, 28. lipnja, koje pripremamo u suradnji s Općinom Kotor i posebno TO Kotor, planirano je gostovanje svjetski poznatoga vokalnog sastava CARMEL A CAPPELLA iz Izraela. Očekujemo vrhunski događaj višeglasnog pjevanja. Nakon takvog otvaranja u Kotoru slijede, kao i uvijek, koncerti u Perastu, gdje će se predstaviti ženske, mješovite i muške klape s bokeljskim i izvornim pjesmama, kao i novim klapskim pjesmama na temu Boka kotorska – more i pomorstvo. Te tri večeri planirane su za 28., 29. i 30. lipnja.

Osim osnovnog programa: afirmacije klapske pjesme, krenuli smo u promoviranje ‘Priča o moru’. Gostovanja, s nekoliko domaćih klapa, planirana su u više gradova Crne Gore. ‘Priče’ su program kojim publici želimo približiti historiju Boke i svoj mentalitet, zatim istaknute ličnosti kroz stoljeća. Želimo istaknuti kulturne utjecaje koje nam je pomorska veza sa svijetom omogućila i svakako i one muzičke utjecaje iz kojih je nastala klapska pjesma. U različitostima naše male države vidimo njezinu osnovnu vrijednost. Treba upoznati i pokazati svoje da bi se znalo to isto, kao i tuđe, cijeniti i vrednovati.

Zatim, ovo je šesta godina publiciranja almanaha ‘Lirica’, koja ovoga puta govori o skupljačima i obrađivačima pjesama, kao i samim pjesmama nastalim ili pjevanim na području Boke. U Lirici objavljujemo 50 klapskih obrada maestra Marija Katavića, koji je aranžirao napjeve iz Boke Ludvika Kube, Franja Kuhača, Jovana Miloševića, Nikole Hercigonje, Zlate Marjanović i Vide Matjan po kojoj nosi ime i Muzička škola koja nam je večeras domaćin“, rekla je Braić Ugrinić.

Boka News

Vlada Crne Gore usvojila Nominacijski dosje za upis Bokeljske mornarice na UNESCO-ovu listu

Vlada Crne Gore usvojila je na sjednici održanoj 29. ožujka Nominacijski dosje za upis Bokeljske mornarice na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva.

Priprema Nominacijskog dosjea za upis Bokeljske mornarice na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine počela je u ožujku prošle godine kada je formirana Radna grupa, podsjetili su iz Ministarstva kulture.

„Cijeneći da je sudjelovanje lokale zajednice od posebnog značaja za definiranje mjera, ali i samo formuliranje Nominacijskog dosjea, u njegovu pripremu bila je uključena i lokalna zajednica. Također, predstavnici Radne grupe sudjelovali su u radu Skupštine Bokeljske mornarice, na kojoj su članstvu organizacije prezentirali Nominacijski dosje. Potpora lokalne zajednice nominaciji ostvarena je i prikupljanjem suglasnosti predstavnika Bokeljske mornarice, ali i šire lokalne zajednice Kotora i Boke kotorske, koje predstavljaju sastavni dio Nominacijskog dosjea. U ovom procesu prikupljene su 273 suglasnosti, koje svjedoče o vrijednosti i značaju ovoga nematerijalnoga kulturnog dobra Crne Gore“, priopćeno je iz Ministarstva.

Nominacijski dosje za upis Bokeljske mornarice na UNESCO-ovu listu, kako je najavljeno na sjednici, bit će predan do kraja ožujka, nakon čega slijedi faza evaluacije od nadležnih UNESCO-ovih tijela, koja traje do dvije godine od datuma predaje dosjea.

„Bokeljska mornarica je nematerijalno kulturno dobro Crne Gore, koje baštini 12 stoljeća tradicije lokalne zajednice Boke. Na prostoru Boke smjenjivale su se mnogobrojne kulture i društveno-

politički sistemi, ali se Bokeljska mornarica uspjela očuvati unatoč svim tim promjenama, zahvaljujući lokalnoj zajednici Kotora, Tivta i Herceg Novog i porodičnim tradicijama koje su se ugradile u ovo kulturno dobro“, rekli su iz Ministarstva.

Poštujući sve njezine kulturne vrijednosti, istaknuto je, Crna Gora odlučila je da Bokeljska mornarica bude prvo nematerijalno kulturno dobro koje će kandidirati na UNESCO-ovu listu, uvjereni da će Bokeljska mornarica tim činom dobiti još jednu potvrdu svoga već osvjedočenoga međunarodnog značaja.

HGI zadovoljna dogovorom o Bokeljskoj mornarici

Iz Hrvatske građanske inicijative priopćeno je da iskazuju veliko zadovoljstvo zbog dogovora s Ministarstvom kulture oko nominacije Bokeljske mornarice na UNESCO-ovu listu, sukladno vrijednostima multikulturalnosti, za koje se inicijativa zalaže i koje afirmira.

„Nakon višemjesečnog rada na ovom dokumentu, prihvaćene su povijesne činjenice i presudan doprinos Hrvata u stvaranju i očuvanju ove, za sve nas, važne institucije. Pokazali smo, u duhu zajedništva, kako se ulažu dodatni naponi i dolazi do rješenja. Ovim dokumentom Crna Gora se predstavlja pred svijetom kao zemlja koja poštuje i njeguje prava manjinskih naroda, a njezine manjine, čuvajući svoje identitetske odrednice, jačaju državni subjektivitet Crne Gore. U objašnjenju ove nominacije navodi se, između ostalog, da je Bokeljska mornarica kulturno dobro države Crne Gore koju baštine dominantno katolici - Hrvati, a zatim i Crnogorci i pripadnici ostalih nacionalnosti na prostoru Boke kotorske, koji su sudjelovali u njezinom očuvanju“, istaknuto je u priopćenju te stranke.

Na ovaj način prvi put je, kako dodaju, i u službenom dokumentu Crne Gore priznat dominantan doprinos hrvatskoga naroda u stoljetnom stvaranju i njegovanju nematerijalnog blaga.

„Neka se Crna Gora predstavlja pred svijetom s Bokeljskom mornaricom i drugim kulturnim blagom koje su stvarali i očuvali Hrvati. Danas smo potvrdili autentičnost našega predizbornog slogana – Hrvatsko srce za Crnu Goru, a to znači i hrvatska kultura za Crnu Goru“, poručili su iz HGI-ja.

RTCG

Ministarstvo kulture Hrvatske kandidovalo bokeljsku proslavu Svetog Tripuna UNESCO-u

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske uputilo je UNESCO-u kandidaturu za zaštitu proslave Svetog Tripuna i Kola Svetog Tripuna, tradicije bokeljskih Hrvata, saopšteno je u petak 29. ožujka iz Ministarstva vanjskih i evropskih poslova.

Hrvatska nominacija za upis Tripundanskih svečanosti na UNESCO-ov reprezentativni popis nematerijalne baštine čovječanstva

“Na temelju tradicije obilježavanja Tripundanskih svečanosti u Hrvatskoj, Ministarstvo kulture je uputilo UNESCO-u hrvatsku kandidaturu za zaštitu proslave Svetog Tripuna i Kola Svetog Tripuna, kao tradicije bokeljskih Hrvata u Republici Hrvatskoj.

Tripundanske svečanosti upisane su u registar kulturne baštine Republike Hrvatske (Proslava Svetog Tripuna i Kolo Svetog Tripuna – Tradicije Bokeljskih Hrvata u Republici Hrvatskoj) i dio su nematerijalne baštine Republike Hrvatske. Kult svetog Tripuna i svečanosti njemu u čast, neraskidivo su vezane uz Bokeljsku mornaricu, za čije stvaranje i očuvanje su najzaslužniji pripadnici hrvatskog naroda.

Priznanje kulturnog i povijesnog nasljeđa, uključujući i doprinos Hrvata Boke Kotorske u stvaranju i očuvanju Bokeljske mornarice, zauzimaju važno mjesto u ostvarivanju prava Hrvata u Crnoj Gori kao nacionalne manjine priznate Ustavom Crne Gore.

Ministarstvo vanjskih i evropskih poslova i Ministarstvo kulture pozdravljaju doprinos Hrvatske građanske inicijative i drugih udruga koje okupljaju Hrvate u Crnoj Gori u pripremi crnogorske kandi-

date Bokeljske mornarice za Registar nematerijalne baštine UNESCO-a.

Uvažavajući stajališta i traženja bokeljskih Hrvata Crne Gore i Bokelja u Hrvatskoj, učinili smo sve da zaštitimo njihova prava te osiguramo zaštitu Bokeljske mornarice sa svim njenim elementima, kako onima koje baštini u Crnoj Gori tako i onima koje baštini u Republici Hrvatskoj.

Hrvatska se zauzima za pristup, koji na najbolji način vrednuje sveukupno tradicijsko nasljeđe Bokeljske mornarice, kako u Crnoj Gori tako i u Republici Hrvatskoj, posebno naglašavajući činjenicu da je Bokeljska mornarica usko povezana sa Sv. Tripunom, i da su za stvaranje i očuvanje tradicije bokeljskih pomoraca najzaslužniji pripadnici hrvatskoga naroda.

Vjerujemo da je, u duhu prijateljskih i dobrosusjedskih odnosa te međusobnog uvažavanja, u zajedničkom interesu Crne Gore i Republike Hrvatske nastaviti dijalog tijekom procesa evaluacije predanih kandidacijskih dosjea i pronaći obostrano prihvatljivo rješenje kojim ćemo pokazati da su manjine i naš odnos prema njihovom identitetu, tradiciji i kulturi najčvršće poveznice u izgradnji naših odnosa” – kaže se u zvaničnom saopštenju Ministarstva vanjskih i evropskih poslova Republike Hrvatske.

Boka News

Predstavnici Tivta na dodjeli nagrade „Europske nedjelje mobilnosti 2017.“ u Briselu

Predsjednica općine Tivat Snežana Matijević i sekretarka Sekretarijata za zaštitu životne sredine i energetske efikasnost Tatjana Jelić bile su prisutne u srijedu, 21. ožujka 2018. godine, na ceremoniji dodjele godišnjih nagrada „Europske nedjelje mobilnosti 2017.“ u Briselu, u organizaciji Europske komisije. Ceremonija je održana na sceni teatra „Du Vaudeville“.

Tivat je jedan od triju gradova koji su se plasirali u finale u kategoriji „manjih gradova“ (manje od 50.000 stanovnika), zajedno s gradovima Igoumenitsa iz Grčke i Lindau iz Njemačke. Za pobjednika u ovoj kategoriji proglašen je grad Igoumenitsa.

Predsjednica općine preuzela je plaketu za ostvaren uspjeh Tivta samim ulaskom u finale budući da je Tivat izborio svoje mjesto u velikoj konkurenciji – za nagradu je konkuriralo 2.600 gradova iz 60 zemalja. Na ostvarenim uspjesima Tivta u domeni

Za obnovu tvrđava u Herceg Novom, Klisu, Šibeniku i Zenici oko 1,3 milijuna eura iz EU fondova

Za rasvjetu i digitalno opremanje tvrđava Kanli-kule u Herceg Novom, Klisa i Sv. Mihovila u Šibeniku te Vranduka pokraj Zenice osigurano je oko 1,3 milijuna eura iz programa prekogranične suradnje (IPA) Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Crne Gore, a radovi bi trebali završiti do kraja godine, rečeno je

Sv. Mihovil Šibenik

Kanli kula

na zajedničkom predstavljanju toga međudržavnog projekta na Klisu.

Kako je istaknuto, digitalizacijom i rasvjetom pridonijet će se atraktivnosti tih četiriju tvrđava i dodatnom privlačenju posjetitelja i turista.

Tamara Vujović iz hercegovačke općine istaknula je da joj je drago što je i taj crnogorski grad dobio priliku biti partner u projektu prekogranične suradnje s Hrvatskom i BiH.

“Digitalizacijom Kanli-kule pridonijet će se boljem posjetu turista toj tvrđavi”, dodala je Vujović.

Kata Žganjer iz Muzeja grada Šibenika rekla je da će se digitalizacijom omogućiti međusobno internetsko povezivanje četiriju tvrđava tako da će se istodobno moći vidjeti ono što se događa na svim tim mjestima.

Boka News

promocije održive mobilnosti i uključivanja šire zajednice u aktivnosti predsjednici općine i sekretarki Jelić čestitali su europska povjerenica za promet Violeta Bulc, kao i generalni direktor za zaštitu životne sredine Europske komisije Daniel Calleja.

„Nadam se da će isticanjem gradova finalista njihove aktivnosti inspirirati druge da prigrle ključnu poruku ‘Evropske nedjelje mobilnosti’ jer održiva mobilnost pravi je izbor za sve“, rekla je Violeta Bulc na ceremoniji.

U kategoriji „velikih gradova“ pobjedu je odnio Beč (Austrija), dok su preostali finalisti bili Granada (Španjolska) i Prag (Češka Republika). U kategoriji gradova koji primjenjuju planove održive urbane mobilnosti nagrada je pripala gradu Turdi (Rumunjska), dok su finalisti bili Mančester (Velika Britanija) i Milano (Italija). Tivat je među finalistima bio jedini grad predstavnik Zapadnog Balkana.

Ceremoniju dodjele nagrada prate dvodnevne radionice i predavanja iz područja održive mobilnosti, a posjet Briselu financirala je Europska komisija.

Boka News

24. 2. 2018. Bokeljska večer u Zagrebu

Na tradicionalnoj Bokeljskoj večeri u hotelu Sheraton ove godine bilo je prisutno više od dvije stotine Bokelja, njihovih članova obitelji i prijatelja Boke, kao i više državnih dužnosnika, njihovih izaslanika i osoba iz hrvatskoga i crnogorskoga javnog života.

Iz Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore bio je prisutan Andrija Krstović, povjerenik za Tivat. Uz njega, kao član benda Poly i Lungo Mare sudjelovao je u programu prof. Ivo Brajak, član Upravnog odbora HGD CG, kao i potpredsjednica UO Dijana Milošević koja je, kao jedan od autora antologije „Kulturološki obrisi Boke kotorske“, sudjelovala u kulturnom programu na Hrvatskome katoličkom sveučilištu.

12. 3. 2018. Sastanak Upravnog odbora HGD CG

Na sastanku je razmatrano izvješće o održanome Tripundanskom balu 3. veljače u hotelu Splendid, program rada Društva u 2018. godini, kao i kadrovske izmjene u sastavu Uredništva časopisa Hrvatskoga glasnika.

Umjesto dosadašnjeg člana Vivijan Vukasonović, kooptirana je prof. glazbe Marina Dužević, dosadašnja vanjska suradnica i autorica mnogih članaka u Hrvatskome glasniku.

Programa rada HGD CG u 2018. godini

U veljači: Organiziranje tradicionalnoga Tripundanskog bala u hotelu Splendid.

U ožujku: Uručenje Povelje Dimitriju Popoviću za potporu Društvu i doprinos u razvoju prijateljskih odnosa između hrvatskog i crnogorskog naroda.

U travnju: Završetak redizajna našeg portala www.hrvcg.com i njegova prezentacija.

U svibnju: Sudjelovanje folklorne grupe i mandolinskog orkestra HGD CG „Tripo Tomas“ u programu proslave Dubrovačko-neretvanske županije.

U lipnju: Obilježavanja Dana HGD CG i organiziranje redovite godišnje Skupštine Društva, postavka izložbe poznatog slikara Nevena Tudića i službeno otvaranje novog prostora Društva u staroj gradskoj jezgri, uz uručenje zahvalnica institucijama i pojedincima.

U srpnju: Sudjelovanje na petoj Reviji tradicijske odjeće i izboru najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji u Tavankutu i gostovanje folklorne grupe i orkestra Hrvatskoga kulturnog centra „Marko Marulić“ iz Bitole.

U kolovožu: Sudjelovanje na susretu predstavnika hrvatskih kulturno-umjetničkih društava iz svih zemalja Europe koji će se održati pod pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar-Kitarević, a u organizaciji KUD-a „Sv. Roko“ iz Sv. Filipa i Jakova.

U rujnu: Bit ćemo domaćin gostovanja Hrvatskoga pjevačkog društva „Matija Petar Katančić“ iz Valpova.

U listopadu: Sudjelovanje folklorne grupe i mandolinskog orkestra HGD CG „Tripo Tomas“ na Smotri koreografiranog folklora u Čakovcu.

U prosincu: Madolinski orkestar „Tripo Tomas“ i Zbor sv. Mateja iz Dobrote održat će Adventski koncert u Bitoli u organizaciji Hrvatskoga kulturnog centra „Marko Marulić“, kao i božićni koncert u katedrali sv. Tripuna u Kotoru.

U tijeku 2018. godine tiskati 10 brojeva časopisa Hrvatskoga glasnika, a do kraja godine u sunakladništvu s Maticom hrvatske - ogranka za Boku kotorsku, tiskati četvrti tom periodike „Bokeški ljetopis“.

14. 3. 2018. Sastanak Uredništva Hrvatskoga glasnika

Na sastanku je bila prisutna nova članica Uredništva, Marina Dulović. U očekivanju izlaska iz tiska novog broja Glasnika, dogovorene su teme za sljedeći broj koji bi trebao izići iz tiska nakon Uskrsa tako da u njemu nećemo biti u prilici čestitati svim čitateljima uskrsne blagdane.

16. 3. 2018. Novi broj časopisa Hrvatskoga glasnika

Izišao je 154. broj Glasnika sa zgradom na naslovnici u kojoj je smještena Matica hrvatska u Zagrebu. U ovom broju objavljeno je 19 naslova na rekordne 104 stranice.

Matica hrvatska -
promicatelj
hrvatske kulture

23. 3. 2018. Uručena Povelja za 2017. godinu Dimitriju Popoviću

Povelje za potporu Društvu i doprinos u razvoju prijateljskih odnosa između hrvatskog i crnogorskog naroda uručuju se svake godine na Tripundanskom balu u hotelu Splendid. Zbog bolesti, Dimitriju Popoviću povelja nije uručena.

Zahvaljujući njegovom dolasku u rodni grad Cetinje i posjetu našem Društvu, Povelju mu je uručio predsjednik Mario Brguljan uz prisutnost Tijane Petrović, urednice Hrvatskoga glasnika, Tripa Schuberta, prvog predsjednika Društva, Vivijan Vuksanović, tajnice i Miroslava Marušića, voditelja portala HGD CG.

„Poštovani gospodine Popoviću, imali ste bogatu godinu prožetu mnogobrojnim aktivnostima upravo u području za koje se Povelja dodjeljuje te smo smatrali da ste Vi prava osoba za jedno ovakvo priznanje za proteklu godinu. Žao nam je što niste mogli biti prisutni na Tripundanskom balu kada je bilo planirano uručenje ovog priznanja. Nadamo se da ćete i ubuduće pratiti rad našeg Društva i pomoći Vašim smjernicama da budemo još bolji“, rekao je uz ostalo prilikom uručnja predsjednik Mario Brguljan.

Zahvaljujući na priznanju, Dimitrije Popović istaknuo je da mu ovo priznanje posebno znači s obzirom na to da dolazi od Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore koje posebno apostrofirira vrijednosti kulture i umjetnosti, koje su trajne i bogate spona između dviju kultura.

„Hvala što ste prepoznali moj rad koji doprinosi u tom smislu. Vaša aktivnost na polju kulture jako je pozitivna, kvalitetna i uspješna. Koliko budem mogao, ja ću vam i dalje

pomagati u tome da se te kulture obogaćuju“, istaknuo je Popović.

U znak zahvalnosti Dimitrije Popović poklonio je svoju sliku Društvu s motivom križnog puta i zaželio sretan Uskrs.

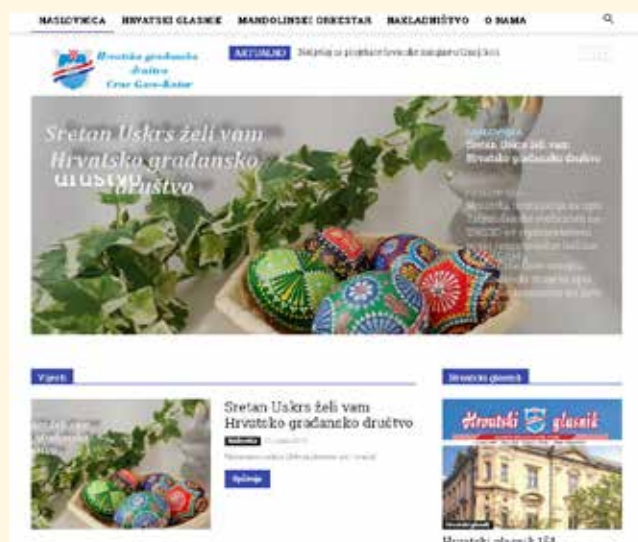
24. 3. 2018. Prezentacija redizajniranog web portala Društva

Krajem prošle godine Upravni odbor Društva odlučio je redizajnirati svoj portal i taj posao povjerio je Miroslavu Marušiću i Zvonku Perušini iz Tivta. Njegove glavne konture su završene pa je Marušić prezentirao idejnu zamisao novog portala predsjedniku Brguljanu i njegovim najbližim suradnicima.

Novi portal u skladu je s novim suvremenim trendovima, s manje opcija, kako bismo korisnike lakše doveli do onoga što žele.

Koncepcija je da i dalje posjetiteljima pružamo informacije iz Društva, o našim aktivnostima, nakladničkoj djelatnosti, povijesti, uz jednu multimedijalnu sliku koristeći se suvremenim informacijskim platformama.

Novi redizajnirani portal možete pogledati na našoj adresi: www.hrvtatic.com

Članovi HKD „Izvor“ posjetili Dom kulture „Josip Marković“

Članovi Hrvatskoga kulturnog društva „Izvor“ iz Donje Motičine posjetili su 23. ožujka Dom kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi, gdje im je upriličen susret s predstavnicima hrvatske zajednice, kao i Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Kotoru. Povod njihovog dolaska u Crnu Goru bio je nastup na Festivalu folkloru u Budvi.

Stanislav Čamagajevac, voditelj HKD „Izvor“ i načelnik Općine Donja Motičina Željko Kovačević pozdravili su nazočne i istaknuli koliko im zadovoljstvo čini ovaj susret. Domaćinima su darovali nekoliko skladbi i igara iz njihovoga rodnog kraja, a uslijedila je i razmjena prigodnih darova.

Predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore Zvonimir Deković izvijestio je goste o poviješću i ra-

zvojem Doma kulture „Josip Marković“ te im predstavio aktivnosti hrvatske zajednice u Crnoj Gori. Goste je u ime Konzulata Republike Hrvatske u Kotoru pozdravio Zdravko Nikolić, koji je istaknuo da im je uvijek veliko zadovoljstvo kada ih posjeti netko iz Hrvatske, osobito ako je riječ o predstavnicima kulture.

Bokeljska večer u Zagrebu

U zagrebačkom hotelu Sheratonu održana je 24. veljače već tradicionalna Bokeljska večer, u organizaciji Hrvatske bratovštine Bokeljske mornarice 809. Na ovoj iznimnoj večeri bilo je prisutno više od dvije stotine Bokelja, članova njihovih obitelji i prijatelja Boke.

Među ostalim visokim uzvanicima našli su se predstavnici hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori i crnogorske nacionalne manjine u Hrvatskoj: Adrijan Vuksanović, zastupnik Hrvatske nacionalne zajednice u Skupštini Crne Gore i predsjednik Hrvatske krovne zajednice Dux Croatorum Crne Gore; Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore; Frano Ercegović, predsjednik hrvatske udruge „Zaljev hrvatskih svetaca“;

Ljerka Sindik, predsjednica hrvatske udruge „Gjurgjevo brdo“; Andrija Krstović, član Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore; Dušan Mišković, predstavnik Nacionalne zajednice

Crnogoraca RH i Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba; Milanka Bunčić, predstavnica Društva Montenegro Zagreb...

U Podgorici održan koncert splitske klape „Contra”

„Lipotu poklanjaš svim ljudima”

Piše:
Marina Dulović, prof.

U organizaciji dviju podgoričkih klapa, muške „Assa voce” i ženske „Alata”, Sekretarijata za kulturu glavnoga grada i KIC-a „Budo Tomović”, u Podgorici je nastupila 2. ožujka visoko kvalitetna i sve popularnija muška klapa „Contra” iz Splita. U sastavu koji je podgorička

Klapa „Contra” svojom energijom i nastupom u Podgorici poklonila publici veče za pamćenje

publika mogla čuti, ova klapa djeluje od 2015. godine. Čine je poznati klapski pjevači izvrsnih glasovnih mogućnosti, iznimne intonativne preciznosti i interpretativne zrelosti, s velikim pjevačkim iskustvom i radom u poznatim klapama

(Cambi, Iskon, Kampanel...). Oni se ne bave samo klapskom pjesmom, već ona predstavlja njihov život, potrebu i ljubav. Prema riječima Edija Šegote, Riječanina, prvog tenora klape „Contra” i po sudu stručnjaka, jednog od najboljih tenora u

Hrvatskoj, klapska pjesma „nije samo sist i zapivat – klapu treba znat čutiti...”, već je puno više od toga. Kada su se u prepunoj dvorani KIC-a „Budo Tomović” zaorili zvuci poznatih klapskih pjesama: *Ne more mi bit, Splitu moj, Cesarića, Vilo moja, Moj lipi anđele...*, nitko nije ostao ravnodušan. Savršeno usklađeni u poznavanju i dragim pjesmama držali su publiku raspjevanom do posljednjeg takta. Emociju iz pjesama iznjedrenih iz tradicije kamena i mora, koja se razlila dvoranom, publika je prepoznala i nagradila toplim pljeskom.

Nekada je bilo nezamislivo da se u četiri glasa pjeva uz instrumente u velikim dvoranama, na onim sportskim, odnosno stadionima. Danas je to postala uobičajena praksa ili možda „nužno zlo”. Zlo nije svakako, ali revolucija jest jer o popularnosti koju klapska pjesma ima danas i izvan Dalmacije najbolje govore podaci iz prepunih dvorana. Klapu „Contra” čine: Edi Šegota – I. tenor, Jozo Delaš i Duško Britvić, II. tenori, Mislav Biočina - bariton, Denis Tafra - bas-bariton i Miro Trgo - bas. Zajedno slažu program, iščitavaju note i uređuju pjesme kako bi što bolje zvučale. Za razliku od nekih klapa koje djeluju u manjim sredinama i imaju određenu financijsku potporu kako bi mogli plaćati voditelja i slično, klapa „Contra” od grada Splita još uvijek nema nikakvu naknadu. Uz odličnu instrumentalnu pratnju talentiranoga mladog klavirista Nikolu Celića, nastup u Podgorici, ako izuzmemo male primjedbe koje se tiču neprilagođenog ozvučenja u prvom dijelu koncerta, zaista je bio za pamćenje, a publika je napustila dvoranu s osmijehom na licu. U povodu ovoga gostovanja razgovaramo s jednim

od članova, dugogodišnjim prijateljem Međunarodnog festivala klapa u Perastu, bas-baritonom Denisom Tafrom.

■ **Iako ste više puta gostovali na Crnogorskom primorju, prvi put ste imali nastup u Podgorici. Kakvi su vaši dojmovi, kako je publika reagirala, je li bilo povratnih vibracija sa scene prema publici i obratno?**

S obzirom na to da smo prvi put u unutrašnjosti Crne Gore, a samim time i u Podgorici, dojmovi koje smo ponijeli sa sobom su iznad svih očekivanja. Primljeni smo s puno topline i dobrodošlice. Organizacija koncerta bila je na iznimno visokom nivou

zahvaljujući našim prijateljima koji se također bave klapskom pjesmom, a to su klape „Assa voce” i „Alata”. Publika je bila izvrsna i ugodno smo iznenađeni poznavanjem pjesama i primitkom. Pjevanje uz nas i praćenje naše iznesene energije bilo je izvrsno. Toliko nas je ponijelo da smo i mi dali svoj maksimum, što je publika i osjetila.

■ **U današnje vrijeme klapska pjesma doživljava veliku popularnost i izvan njezine kolijevke Dalmacije, kao izvorišta, te je sve profanija i masovnija. Vidite li u toj masovnosti opasnost da autohtona klapska pjesma izgubi svoj identitet?**

O popularnosti klapske pjesme i izvan našeg primorja dugogodišnji muzički pedagog, dirigent zbora „Stanko Dragojević”, direktor Muzičke škole „Vasa Pavić” iz Podgorice i voditelj crnogorske klape „Assa voce” je rekao: „Dobrim dijelom za ovako lijepo veće i popularnost koju klapska pjesma i mediteranski zvuk ima i u Podgorici treba pripisati i klapi Assa voce. Djelujemo skoro dva desetljeća i trudimo se izabrati pjesme koje su popularne i pjevaju se na širim prostorima, ali ne zaboravljamo ni one naših autora, obrade crnogorskih pjesama prilagođene za klapski način a capella pjevanja. Uz naše nastupe iznjegovana je i publika koja je zavoljela klapsku pjesmu i takav način muzičkog doživljaja. Drago mi je da smo u tome uspjeli.”

Autohtona klapska pjesma ne može izgubiti svoj identitet jer je već postala kulturno dobro i dok je Festivala dalmatinskih pjesama u Omišu, to se neće dogoditi. Također, dok je i drugih festivala, kao što je to Međunarodni festival klapa u Perastu, teško će biti zatomiti pjesmu. Masovnost samo pridonosi njezinom popularizmu, ali također i njezinoj evoluciji, što se očituje u sve većem kombiniranju izvornog i pop-šansonjerskog pjevanja. Mi uz ovaj način pjevanja gajimo i izvornost te smo tako i na našem jedinom nastupu u Omišu (u ovom sastavu) za 50. FDK osvojili drugu nagradu žirija, kao i prvu nagradu u Sinju na Festivalu klape Gospi Sinjskoj.

■ **Nekada su se klape okupljale nakon napornog rada „u konobi uz čašicu vina”, a danas se pjeva, između ostalog, i zbog zarade od koje se ipak ne možete na brzinu obogatiti. Koliko je teško naći ravnotežu u tome da kvaliteta, dobro otpjevana pjesma i bit klapskog pjevanja opstane, odnosno da sve to ne ugrozi komercijalni efekt?**

Mi smo klapa koja ima izražen komercijalni stih, ali s obzirom na kvalitetu naših pjevača nastojimo radom i probama iznjedrati i vrhunsku kvalitetu, što i uspijevamo. Zbog te kvalitete smo se i okupili. Dobro se slažemo i razumijemo, a nadam se da će i ubuduće biti tako.

■ **Smatrate li da će Festival dalmatinskih klapa u Omišu, kao središnje mjesto klapske muzike, opstati u namjeri da ne iznevjeri sebe i ne naruši vlastiti dignitet koji je izgradio tijekom pet desetljeća postojanja?**

Naravno da će opstati i postati sve jači, ali se mora pril-

goditi modernijim vremenima i nastojati privući i stare klape koje pomalo odustaju od nastupa u Omišu.

■ **Imaju li natjecateljske večeri u Omišu i danas istu draž kao nekada?**

Na žalost, nemaju iako se nastojalo ići u tom smjeru. Više sve postaje prestiž i natjecanje brojkama (bodovanje), tako se gubi draž i individualne specifičnosti pojedinih klapa koje su prije više dolazile do izražaja bez obzira na kvalitetu pjevanja.

■ **Rado ste viđen gost i na Međunarodnom festivalu klapa u Perastu. Kakva iskustva nosite iz Perasta?**

Možemo samo s riječima hvale podržati festival i zaželjeti mu dugi vijek trajanja, naravno uz preporuku da što češće surađuje s FDK Omiš.

■ **Vjerujem da ste imali priliku čuti i naše bokeljske i crnogorske klape koje također njeguju dalmatinsku klapsku pjesmu. Izdava li se, prema vašem mišljenju, neka od njih?**

Sve više klapa egzistira u Crnoj Gori i ne bi bilo korektno nekoga izdvajati, ali cure iz „Alate” i kotorska ženska klapa „Incanto” na vrlo dobrom su putu.

■ **Dobri glasovi su presudni za kvalitetu klape. Kako se pronalazite, udružujete i opstajete u klapi uz ostale poslove koje radite i privatne obveze koje imate?**

Ljubav prema pjesmi je presudna, a pogotovo ako se uz to nešto može i zaraditi.

■ **Vjerojatno se mnogi ljubitelji vašeg muzičkog izraza pitaju kome ili čemu ste vi ‘contra’ kada tako dobro i skladno zvučite?**

Pokušavamo biti ‘contra’ onim klapama koje uz višak instrumenata pokrivaju nedostatke kvalitetnog pjevanja, tijekom čijih koncerata ćete teško čuti a capella pjevanje.

■ **Možemo li vas očekivati i ove godine u Perastu?**

Prizeljkujemo i nadamo se pozivu organizatora te bi nam bilo iznimno zadovoljstvo održati koncert jer smo prošli put bili jako dobro primljeni.

Pjaca Škaljarska ili Pjaca od salate

Piše:
Aleksandar Saša Dender

Pjaca Škaljarska ili Pjaca od salate ime je dobila po Škaljaricama koje su tu

prodavale verduru. Da li ste znali, da Pjaca Škaljarska nije bila prava pjaca do početka XIX stoljeća? Pogledajte pjacu na planu mletačkog kapetana Franceska Djironcija iz

1785. godine, iz kojeg se vidi da je, ispred kuće Vukičevića (br. 297) a na mjestu sadašnje tarace konobe Skala Santa bila crkva, najvjerojatnije posvećena sv. Jerolimu, a koja

je srušena za vrijeme francuske okupacije Kotora. Bila je tu i još jedna kuća sa lijepom vanjskom skalinadom tamo gdje se sada nalaze pompa i taraca kafea Perper. Ova kuća, još je se sjećam, srušena je početkom 50-tih godina, kada je pjaca i dobila sadašnji izgled. Blok zgrada oko Pjace Škaljarske, u neposrednoj blizini Katedrale, čuva mnogo ostataka iz perioda romanike i romanogotike XII-XIV stoljeća i osim arhitektonskih vrijednosti ima i veliki urbani značaj, jer su podaci sačuvani u njemu veoma važni za tumačenje geneze, odnosno porijekla i razvitka grada. Obratite pažnju na lijepu fasadu zgrade, u kojoj je sada u prizemlju picerija, sa ostacima gotičkih elemenata, dobro se zagledajte u zid sa lijeve strane skalinađe kojom se ulazi u zgradu, vidjet ćete zazidana romanička vrata nekadašnjeg ulaza u kuću Vukičević. Zađite u kaletu pored konobe Skala Santa i pogledajte interesantne ostatke romaničke zgrade koja je davno srušena zbog sleganja terena i naravno, popnite se Skalom Santom i sa desne strane na

zidu vidjet ćete ostatke prelijepih romaničkih prozora i vrata iz XIII stoljeća. Na dnu pjace prema voltu nalazi se mala barokna palata koja je pripadala veoma staroj kotorskoj plemićkoj obitelji Vrakjen, izuzetna zbog sačuvanog eksterijera i

naročito enterijera. Književnik Milorad Pavić i njegova supruga napisali su dvije lijepe kotorske priče o palati - mušku i žensku. Pjaca je bila omiljeno mjesto i kotorskih oriđinala, pogotovo dok je tamo bio vinski podrum, zatim postolarska butiga meštra Mila Petovića i šegrta Jovice Martinovića i poslije kafe Perper Miša Rosandića. *Bei tempi passati*. A, da li ste znali ko je sve živio na i oko pjace Škaljarske do zemljotresa? 36 OBITELJI! Evo, da se ne zaboravi:

Zgrada 291: (od prizemlja prema gore): Popovići, Fiorelli, Mare Vujašković, Duletići

Zgrada 293: Bjelčevići, Šjora Kate i sin joj Mičo

Zgrada 294: Mare Bauk, Milica Jokić, Niko i Vlado Kopitović, Dula Vuković, Đurovići

Zgrada 295: Proročići

Zgrada 296: Dragutinovići

Zgrada 297: Tripo I Marija Vukičević i sin Tonći

Zgrada 298: Đurovići

Zgrada 299 (Vrakjen): Popovići (Saša, Rozmari i mati Drage)

Zgrada 300: Miloševići

Zgrada 301: Tonka i Arsen Semerad

Zgrada 302: Martinovići, Nane Delamoda

Zgrada 303: Đoko i sin mu Mićo (nadimci: orančada i limunada)

Zgrada 309: Leoni

Zgrada 310: Ćoso, Miloševići

Zgrada 311: Olga i Jozica Popović, Jelka Perčin

Zgrada 315: Miško i Mirko Maričević, Jovanovići, Sida i Marta Moškov, Mračevići, Branko, Milena, Tanja, Četrdekovići, Lina Petrić, Lucija Radulović, Mišo Rosandić, Marija Pezenti, Vlado Strahinja.

A DANAS NA PJACI ŠKALJARSKOJ ŽIVI NEKIH 10 OBITELJI, OD KOJIH SU SAMO 3 STAROSJEDIOCI!

Pjaca Škaljarska 1785. godine

Sto i jednom načinu za ništa

Piše:
Neven Staničić

„Što da ti rečem“ oli „kako bi ti reko“, dva su od mogućih uvoda u priču, za ne reć ništa. Na to jednostavno treba bit spreman. „Ništa mi nemo zborit (!!!), sve znam“ logičan je i očekivan odgovor, kao stvar dobrog vaspitanja i... nije odbijanje, nego po definiciji, upravo korađanje za nastavak priče (???). Oko toga postoji odavno potvrđena i razrađena praksa, đe svi učestvuemo kao da je prvi put. Pažnja i interesovanje u čakulanju ne popuštaju, kanda se upravo tijekom riječima otkrivaju najveće kuriozece ovoga svijeta.

Dunkve:

„Kako bi ti reko“... „nije da nismo šceli, ali... drž ne daj, gore dolje, ovamo onamo, povuci potegni... i, što ću ti više zborit? Uostalom sve znaš... Ne pomaže tun ni na lijepe ni na grke. Bunio se ne bunio, vikao ne vikao, više manje, tako je kako je. Doduše, kako kad (!). Ma opet,... oćeš nećeš, kad tad, dođe to. E sad (?). Gore dolje, lijevo desno,... bože moj! Kako tako, ipak... nije sve ni za baćit, a ni za nosit,... treba videt i bit pametan. Može

se čovjek doduše i praviti lud, ali opet (?), nema tun mnogo izbora. Konačno, što!? Erbo sve i da bi i da ne bi, uzmi ili ostavi, što si učinio? E. Lako je pričat! A ne može se sve ni mućat. Ono, nije da nije, ali opet. Ko može bit siguran”.

Kod ovakvih “razgovora”, od partnera se po definiciji očekuje apsolutno razumijevanje i “sluh” za priču, što se povremeno i potvrđuje konfermavanjem na zadatu temu. Akonto, već pomenutog “ništa mi nemo zborit”, “ma sve mi je jasno”, “potpuno te razumijem” itd... A oni, ovakvi kavi su (razgovori-priče), pokrivaju najširi mogući dijapazon; od delikatnih tema i situacija, do, da oprostite, “pr(.)enja ludih” momenata- za ubiti vrijeme. U svakom slučaju, radi se o provjerenim načinima, za saopštiti ljudima, ono što im ne želimo reć. I to “otvoreno”. U oči.

U navedenim primjerima moguća je i opcija monologa, odnosno tješnja samoga sebe. U bradu. Pesimisti će doduše u ovom slučaju, zagovarati da se radi o zavaravanju. “Sam pao, sam se ubio”? Optimisti opet, drže da je sve pitanje karaktera. Kako god.

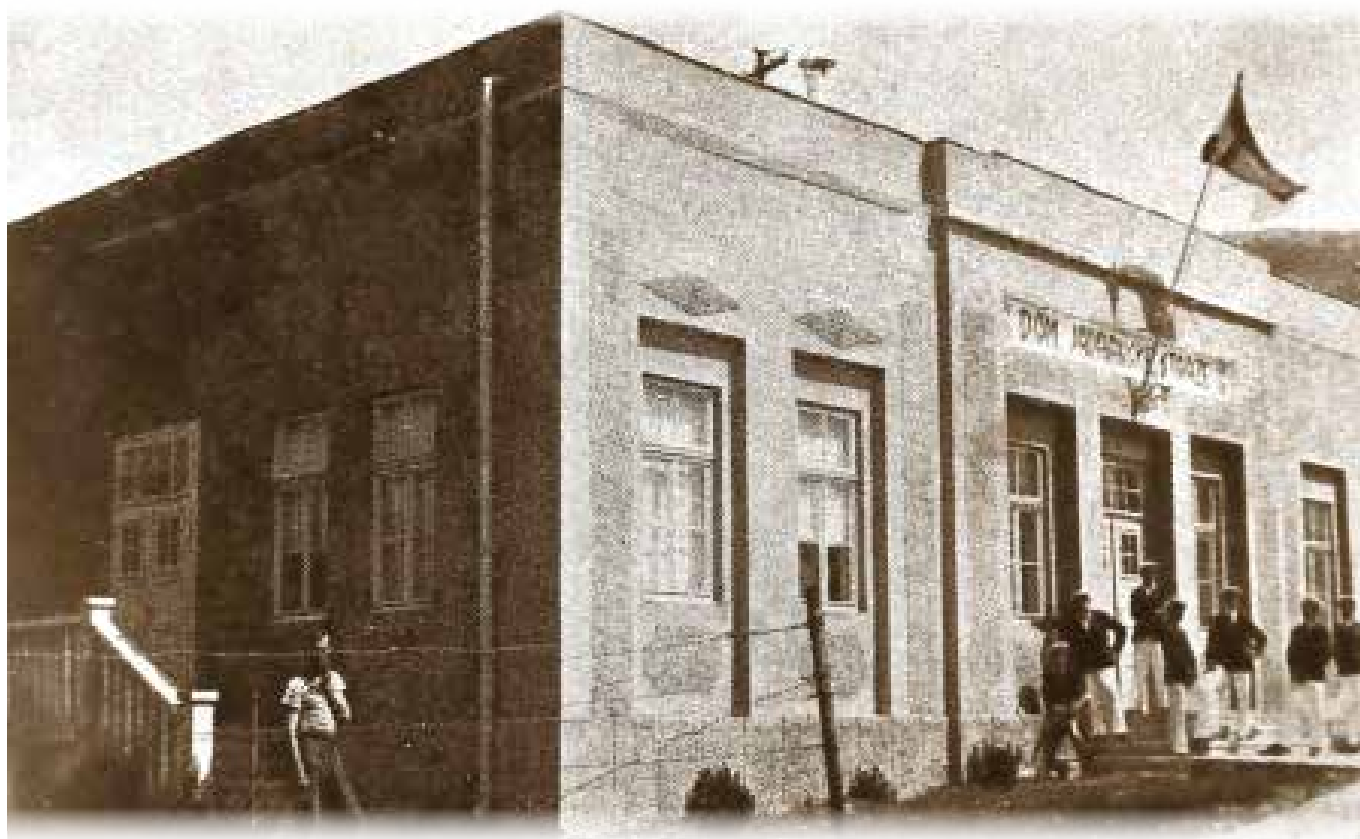
Dva su momenta tu bitna.

Naime, treba se ispravno postaviti u odnosu na vrijeme. Buduće,... koje se odnosi na stvari koje će se tek dogoditi, u smislu: “Ako bi kojim slučajem, a neće... (oli oće/po potrebi), uz dobro došlo kucanje protiv uroka... (*napomena autora*), onda nema druge nego videt, ili jednostavno se praviti da ništa nisi ni čuo ni video. Ali (pazi) nema tun ni lijevo ni desno, nego tun si će si. Pa što bog da. Ili (!!!), ako se već dogodilo, pasalo, pa nema vrđanja, verzija: “Slušaj,... lijepo sa ti zborio da je može bit bilo za očekivat,... ali ti kao da nisi čuo, oli nisi vjerovao, da se tako nešto može dogoditi.” “A svima se događa!” “Nego, svo zlo s’tim.” “Bog dao zdravlja i sve će bit u redu.”

I... za nesreću, ima i pegula od persona što drže da (za ne vjerovat), postoje stvari koje se mogu reć na samo jedan način!?! Provjereno najbolji “odgovor” spram toga je, atak. Bez pardona: “Kome sa ja našo pričat”, oli,... “vidim ja (*opet napomena autora*), zborio, ne zborio, na isto se vata”.

U svakom slučaju, svemu smo naredni. Odavno.

Ljetno kino i Dom Jadranske straže

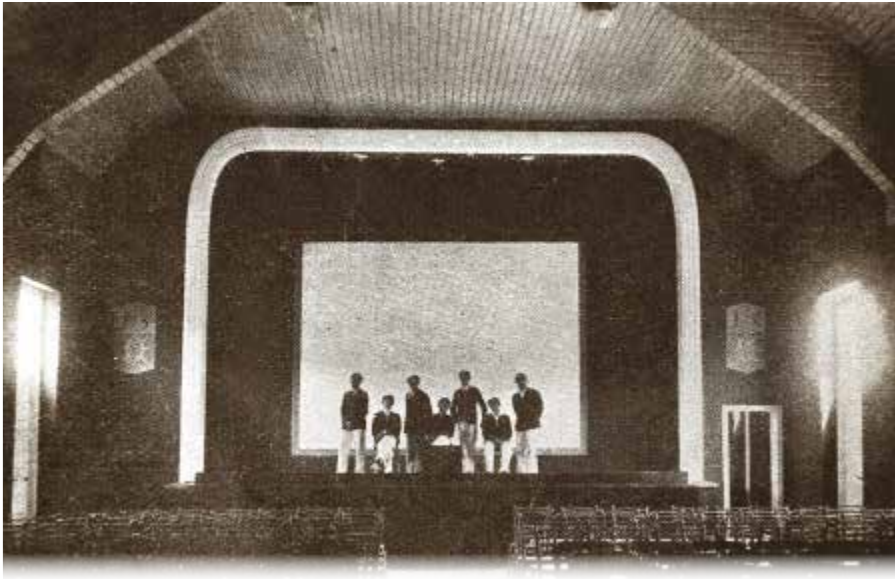
Dom Jadranske straže

**Kako su Tivćani
dobili Ljetno kino
i Dom Jadranske
straže 1930.
godine**

Piše:
Mašo - Miško Čekić

Godine 1929. Tivat je bio, prema pisanju on-
dašnje štampe, najveće
jugoslovensko mornaričko sje-
dište. Arsenal, najveća mor-
narička ustanova toga doba,

nalazio se u Tivtu. Tu je bila
i mornarička komanda, više
specijalizovanih institucija,
najveći broj brodova ratne
mornarice, mornara, oficira i
drugog vojnog kadra. Pripad-
nika vojske bilo je nekoliko
puta više u odnosu na broj
stanovnika.

Dom Jadranske straže

Potrebe i želje za raznovrsnim kulturno-zabavnim programima bile su velike, a prostorne mogućnosti minimalne. Sem kafanskog prostora, drugih nije bilo.

Tada u Tivtu djeluje Glazbeno-prosvjetno društvo, više orkestrara, među njima i Vojna muzika, pozorišne grupe i horovi. Svima je trebao prostor za rad i nastupe.

Treba graditi zgradu koja će zadovoljiti sve potrebe – bili su jedinstveni članovi Odbora Jadranske straže u Tivtu! Najodlučniji među njima bio je predsjednik Odbora kap. bojnog broda Raikard Sahler, zapovjednik „Arsenala“. Para nije bilo, a ni iskustva s obzirom da je Odluka donijeta u Tivtu, prva u okviru jugoslovenskog pokreta Jadranske straža. Opština je imala razumijevanja, pa se lokacija našla na prostoru između tada buduće zgrade Opštine (sada već bivše) i objekta DTV „Partizan“- na lokalitetu današnjeg Radničkog doma „Gracija Petković“.

Vijest da se u malom Tivtu gradi prvi jugoslovenski dom Jadranske straže objavile su novine u svim krajevima Jugoslavije, a brojna pisma podrške stižu u Tivat. Da će se Dom graditi sredstvima Mjesnog Odbora Jadranske straže, bez pomoći državnih organa, bila je prvorazredna vijest, ravna senzaciji.

Objavljena je i licitacija za izvođenje radova, a Građevno tehničko poduzeće „Atlant“ ugovorilo je sa arhitektom Novakom izradu tehničke dokumentacije, koja mora biti završena do 1. oktobra 1929. Nacrte za Dom izradio je inženjer Disopra, a ubrzo je pronađeno rješenje koje obezbjeđuje početna sredstava, što je predušlov za početak radova - kino predstave!

Nabavljena je aparatura i ubrzo se počelo sa prikazivanjem filmova u jednoj baraci, pod stručnim vođstvom mornaričkog tehničara kap. Najvirta. Članovi Jadranske straže, njih oko 1.300 i cjelokupno građanstvo bilo je oduševlje-

no. Pristupačna cijena ulaznica dovela je brojnu publiku, pa je i fond za gradnju počeo rasti. Stiglo je i ljeto, a sa njim nova ideja: ljetno kino. Ideju je prihvatio i g. Ilija Staničić, pa je Odboru ustupio svoju baštu, bez nadoknade. Tako je sa radom počelo tivatsko Ljetno kino!

Akcija je nazvana „društveno kino“ pa je zatraženo od Ministarstva finansija oslobađanje poreza na prihode od Kina. Ministarstvo je odobrilo zahtjev i pozdravilo akciju. Lijepa vijest stigla je i iz Splita: Izvršni odbor Jadranske straže odobrio je Tivčanima pozajmicu od 80.000 dinara, a nešto sredstava pozajmljeno je i iz opštinske blagajne. Splitski Izvršni odbor posreduje kod proizvođača cementa „Feri i dr.“ i tvornice „Dalmacija“ koji besplatno ustupaju dva i po vagona cementa, a Tivčani pomažu radnim akcijama na brojnim poslovima.

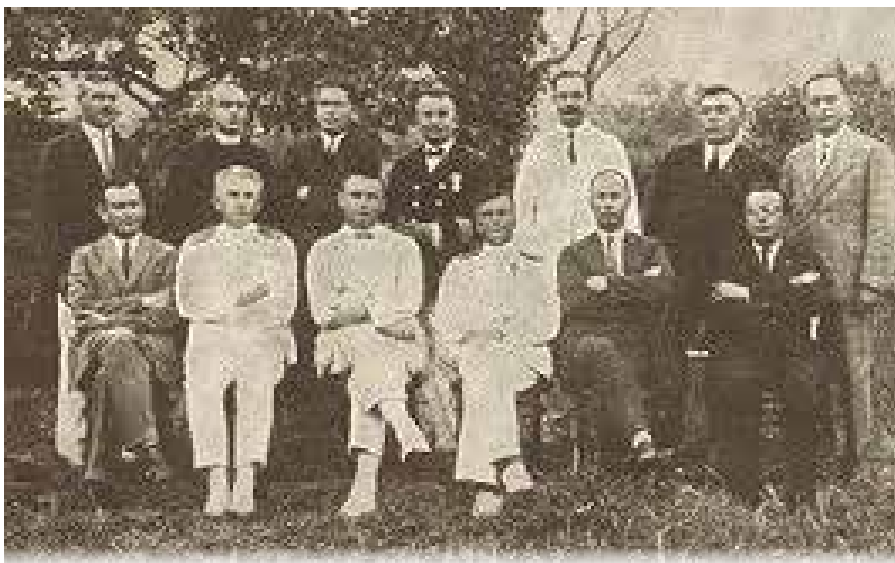
Zidanje Doma dovršeno je u avgustu 1930.

Glasiilo Jadranske straže piše u novembru 1930: „Dom se nalazi na zgodnom položaju do novosagrađene škole i općinskog doma, koji je u projektu, te služi na ures mjesta. U Domu su dvije velike glavne prostorije, jedna je dvorana za kino, predstave, akademije i društvene zabave, sa velikom udobnom pozornicom i prostorom za orkestar. U dvorani sada stoji 300 sjedala. Odmah do nje je druga, manja dvorana koja služi kao čitaonica i čekaonica. Uz nju su prostorije za upravu Mjesnog odbora, pa ostale prostorije te bife. Električno osvjetljenje, parketi, otmjena boja, u predvorju brojne slike“.

Utvrđen je datum otvaranja Doma: 28. septembar 1930. godine.

Kao i početak radova, u štampi je s velikim interesovanjem popraćeno otvaranje Doma. Organizator se pobrinuo da se, posebno urađen plakat sa pozivnicama distribuirao po cijeloj domovini. Grad je okičen zastavama, a svečanost je uljepšao ulični nastup Glazbeno prosvjetnog društva. Stigli su predstavnici brojnih gradova i organizacija te poseban izaslanik Nj. Vel. Kralja, kap.b.br. Viktor Klobučar.

U Domu su pripremljena dva oltara, a blagoslov Domu i korisnicima obavili su mjesni župnik, velečasni Gr.Vujović i prota J. Petković. Uslijedili su brojni pozdravni govori, uručenje priznanja, a pročitani su i telegrami upućeni Kralju, predsjedniku Ministarskog svijeta i predsjedniku Jadranske straže. Nakon svečanog otvaranja, u Domu je održana

Mjesni odbor JS Tivat

oblasna skupština Jadranske straže, a među zaključcima usvojenim na toj sjednici posebno su značajni:

– da se izda turistički vodič za Boku kotorsku (po ugledu na dubrovački)

– da se preduzme inicijativa kod nadležnih državnih i vojnih organa kako bi se za potrebe mornarice sagradio školski brod jer „Vila Velebita“ više ne odgovara svrsi.

U novootvorenom Domu najveće je „održana kinematografska prestava ispred prepune dvorane, a nakon filma priređena je animirana zabava, koja je potrajala dugo u noć. Za vrijeme predstave i zabave svirao je orkestar mornaričke muzike“.

Mjesni odbor Jadranske straže u Tivtu izvršio je tako zadatak koji služi drugima za ugled, a Dom će služiti kao najjače rasadište kulture u Tivtu - zaključuje štampa prije 87 godina.

I bilo je tako sve do bombardovanja Tivta na početku Drugog svjetskog rada. Dom je bio velika i laka meta neprijateljskim avio bombama.

Iz knjige Antiki fagot
Maša- Miška Čekića
Izdavač Centar za kulturu
Tivat, 2016.

Centar za kulturu - građen radnim akcijama

Piše:
Marija Mihaliček

Nekad bogata pokretna kulturna baština prikupljana u palačama pomorskih i plemićkih obitelji iz Boke kotorske osipala se i nestajala tijekom vremena. Ono što je ostalo poslije izumiranja nasljednika, migracija, ratova, potresa, a najviše nebrige za ovaj najosjetljiviji segment kulturnog naslijeđa, danas se samo malim dijelom sačuvalo kao privatno obiteljsko naslijeđe ili u fragmentima ako je naslijeđe postalo dijelom muzejske i arhivske građe u baštinskim ustanovama ili je kao dio crkvenih riznica postalo javno dostupno svjedočanstvo prošlosti...

Nepokretna imovina poznatih pomorskih obitelji – palače i kapetanske kuće – od ruševina sve više postaje dio suvremenog života, dobivajući nove namjene i turističku valorizaciju. To nije slučaj s pokretnim kulturnim naslijeđem koje je u tom pogledu na margini zanimanja i još nije prepoznato kao kulturna i muzejska vrijednost. Zato sam iznijela potrebu prezentiranja

primjera obiteljskih ostavština u primorskim mjestima Perastu, Dobroti, Prčanju i istaknula njihov značaj kao svjedočanstva pomorske tradicije, kulturološkog i civilizacijskog identiteta vlasnika, stanovnika ovog prostora. I ovaj segment naslijeđa dio je svjetske kulturne baštine koji zahtijeva adekvatnu zaštitu, održavanje i stvaranje uvjeta za prezentaciju u kulturno-turističkoj ponudi. Ipak, danas se može govoriti o izvjesnim pomacima u kulturnoj infrastrukturi u domeni muzejske prezentacije na području Kotora, ali bez vraćanja u funkciju Memorijalnog muzeja obitelji Visković u Perastu koji od 1979. godine ne postoji.

Kulturno-historijsko naslijeđe ove obitelji dragocjeno je i mora se konačno shvatiti da je nedopustivo razdvajanje bogate arhivske, bibliotečne građe i muzejskog materijala od ambijenta kome pripada, od obiteljske palače. To je moralna obveza društva prema onima koji su kulturnu baštinu stvaranu generacijama svojih predaka od XVI. do polovine XX. stoljeća ostavili da bude javno kulturno dobro u neodvojivoj cjelini. Arhitektonski kompleks Viskovi-

ća devastiran je desetljećima, a vrijedne pokretnine pohranjene su u Muzeju grada Perasta. O palači Visković se posljednjih desetljeća razmišlja kao o nekretnini – ruševini koja ima veliku tržišnu vrijednost zbog njezina položaja i atraktivnosti, a da se zadovoljenje njezine memorijalne, historijske i kulturne vrijednosti rješava s nekoliko kvadrata „memorijalne sobe“.

Ostavštinu Viskovića prikazala sam i u svjetlu prioritarnog razvoja kulturnog turizma, s golemim potencijalom koji nosi njezina jedinstvenost – spoj arhitekture i ambijentalnih vrijednosti i muzejskog, bibliotečnog i arhivskog sadržaja koji joj pripada, po čemu je jedinstvena u ukupnoj kulturnoj baštini Boke kotorske i države Crne Gore.

Revalorizacija kompleksa Visković: najstarijeg stambenog dijela jedne od najljepših primjera fortifikacije – kule, palače uobličene početkom XVIII. stoljeća i rekonstruirane i dograđene u XIX. stoljeću, bit će u potpunosti ostvarena samo preko ponovno uspostavljene izgubljene memorijalne muzejske funkcije i kulturnom namjenom za ostale prostore palače.

Za čitatelje Hrvatskoga glasnika HGDCG priređujemo serijal u nekoliko nastavaka iz magistarske teme „Porodična kulturna baština u turističkoj ponudi - Ostavština porodice Visković u Perastu“, koja je obranjena 2011. godine na Fakultetu za turizam i hoteljerstvo u Kotoru, a publicirana 2016. godine pod naslovom: „Ostavština porodice Visković u Perastu“, u izdanji OJU „Muzeji“ - Kotor, uz potporu Ministarstva kulture Crne Gore, po programu za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara.

Porodične ostavštine na području Kotora

Pomorska mjesta duž Kotorskog zaljeva razvila su se ekonomski ponajprije zahvaljujući razvoju pomorstva i pomorske trgovine od XVI. do kraja XIX. stoljeća. Njihova pomorska i ekonomska moć u tom razdoblju daleko nadilazi Kotor pa centri pomorske privrede postaju Perast, Dobrota i Prčanj.¹

Njihovo kulturno blago nastalo je upravo zahvaljujući ekonomskom blagostanju i potrebi da se bogatstvo uloži u realizaciju kulturnih i umjetničkih dobara. Zato se ovdje na najočigledniji način izražava neraskidiva veza između pomorskog prosperiteta i umjetnosti.

Istaknute ličnosti čije je osnovno zanimanje bilo pomorstvo bili su inicijatori i realizatori mnogobrojnih pothvata koje danas baštinimo preko sakralne i profane umjetnosti: arhitekture, kiparstva, slikarstva i drugih oblika stvaralaštva koje je ostvareno materijalnim kulturnim dobrima (nošnja, vez – dobrotška čipka) i nematerijalnim kulturnim dobrima (prilozi znanosti, staroj književnosti, muzičkoj

Kotor

tradiciji, tradicionalnim običajima).

Poznate porodice iz Boke davale su u prošlosti generacije istaknutih kapetana, patruna, pomorskih trgovaca, ali se nerijetko susrećemo i s ličnostima crkvenih velikodostojnika, teologa, kroničara, pisaca... Zaslužni su za sve što prepoznavamo kao historijsko, kulturno i civilizacijsko naslijeđe, koje daje prepoznatljivi identitet Boki kotorskoj. Njihove pomorske i junačke pothvate bilježi arhivistika i historija, a njihove zavjete, donacije i mecenastvo čuvaju

crkvena zdanja i umjetnička djela za koja nisu žalili ostavljati čitava bogatstva. Baštinimo njihove porodične palače, kapetanske kuće u zavičajnim mjestima i ljetnikovce na nekadašnjim imanjima diljem Boke. Enterijere palača krase saloni s umjetničkim djelima, namještajem, bibliotekama, porodičnim arhivima. „Starinski enterijeri istaknutih bokeljskih kuća sačuvani su danas u rijetkim i manje-više potpunim cjelinama, kao saloni i druge prostorije Tripkovića i Kamenarovića u Dobroti, Viskovića u Perastu, Lukovića

¹ M. Milošević, Neki aspekti pomorske privrede Boke Kotorske u doba mletačke Vladavine (1420 – 1797), Pomorski zbornik II, JAZU Zagreb - Zadar, 1962., str. 1785–1817.

Dio salona obitelji Radimir

Salon obitelji Kamenarović

na Prčanju. Oni govore autentičnim jezikom vremena u kome su nastali, naročito po uzorima mletačke gradske sredine. Tu su štukature, stilski namještaj, uljane slike, muranska i druga ogledala sa raskošnim okvirima, intarzije, srebrni svijećnaci, 'fjorentine'...² Teško bi bilo

pobrojati, a posebno opisati ovaj oblik porodičnih imovina koje su u protoku vremena zbog raznih razloga okrnjene, razjedinjene ili uništavane. Zapravo, pokretni dio porodičnih baština najviše je bio na udaru u razdobljima historijskih neprilika, ratova,

vrijeme mletačke vladavine, Istorijski zapisi, knj. XXXIX, br. 1. Cetinje, 1977., str. 31-48.

političkih previranja, siromašenja i propadanja porodica, emigracija i selidbi. Kulturne vrijednosti porodičnih baština bivale su razdijeljene oporkama ili razjedinjene nestajanjem posljednjih nasljednika – čuvara porodičnih baština, još u XIX. stoljeću. Posebice između dva rata zabilježeno je da su nasljednici porodičnih ostavština poklanjali pojedine umjetničke predmete i slike kao zavjetne darove crkvama Prčanja, Dobrote i Perasta pa se ove umjetnine i danas tamo čuvaju.

Ovdje treba istaknuti ulogu koju je odigrala već spomenuta Kulturno-historijska izložba Boke kotorske 1934. godine kada je javnosti prezentirana kulturna baština pomorskih porodica, preko raznih umjetničkih predmeta koje su vlasnici pozajmili za izlaganje.³

Godine Drugog svjetskog rata i poslijeratno razdoblje komunističke ideologije obilježeni su daljnjim osipanjem kulturnih vrijednosti. Nerijetko se posezalo za prodajom dragocjenosti da bi se ublažile ekonomske neprilike vlasničkih porodica.

Imajući u vidu brojnost i kulturno bogatstvo nekadašnjih porodičnih baština, možemo istaknuti i rijetke primjere filantropije posjednika koji su se, svjesni značaja kulturnoga porodičnog nasljeđa, za života pobrinuli da darivanjem kulturnim institucijama privatno postane javno dobro.

³ Prvi put su tada iz dobrot-skih, prčanjskih, kotorskih i peraških salona i palača iznesene slike, mobilijar, oružje, vrijedne knjige, srebro i porculan, njihove diplome i ordenje, slike njihovih jedrenjaka, pomorski instrumenti i karte, oružje, upotrebn i ukrasni predmeti od murano stakla, srebra, tekstila, dobrot-ske čipke...

² M. Milošević, Naselja, kultura stanovanja, društveni život i običaji Boke Kotorske za

Veliki udar na ukupno kulturno naslijeđe bila je prirodna stihija koja se dogodila Boki kotorskoj, katastrofalni potres 1979. godine, kada je stradala nepokretna, a posebno je bila ugrožena pokretna baština starih porodica. Pod naslagama maltera urušenih palača našle su se slike, stilski namještaj, stare knjige i porodične arhivalije, srebro i krhotine porculana.

Razloge propadanja i uništenja ovog segmenta kulturnog naslijeđa svakako treba tražiti u činjenici da je briga društva bila nedovoljna ili je čak potpuno izostala u spašavanju onoga što je preostalo od nekadašnjih vrijednih umjetničkih kolekcija i predmeta, kao i knjižnog i arhivskog naslijeđa.

Na području kotorske općine mjesta Perast, Dobrota, Prčanj mogu se označiti kao mjesta s najviše primjera porodičnih kulturnih baština, koje su stvarane uglavnom u XVII., XVIII. i XIX. stoljeću kada je materijalno blagostanje potaknulo i kulturni razvoj.

U Dobroti se pomorstvo razvija u drugoj polovini XVII. stoljeća, a značajnije poslije 1717. godine, kada je mletački providur Angelo Emo terminacijom proglašava službeno pomorskim naseljem zbog velikog broja pomoraca „tako da je broj pomoraca iz Kotora ništavan“ prema onima iz ovog naselja.⁴

Poznata dobrotaska bratstva grade kapetanske kuće i palače tijekom XVIII. stoljeća. Ono što je od njih preostalo i viješti iz arhivskih izvora govore o dobrom ukusu vlasnika koji ih je namjenjivao za nabavu umjetnina za ukras u svojoj kući.

⁴ M. Milošević, *Pomorstvo - izvor života na kamenu*, Kotor (monografija), Kotor, 1970., str. 70.

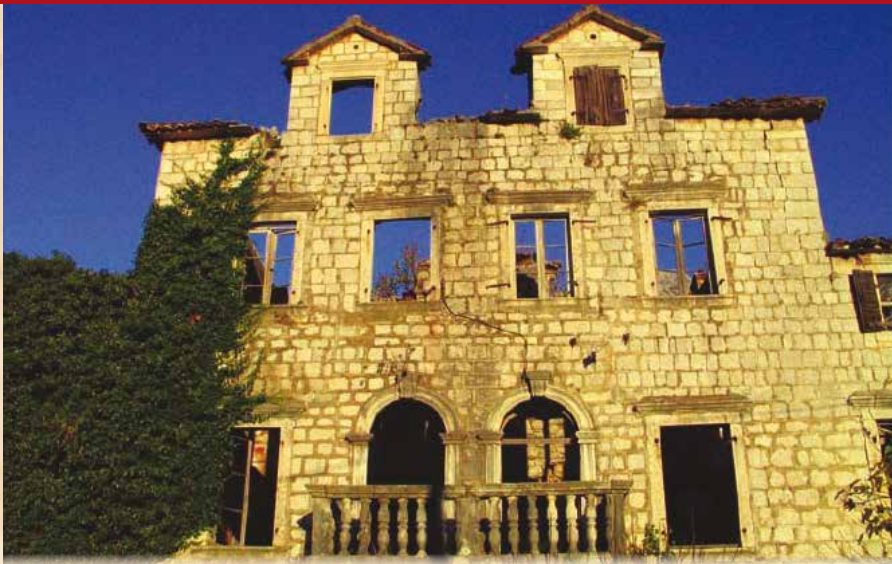
Dio salona obitelji Milošević, Dobrota

U prvim desetljećima XIX. stoljeća Dobročani gube veliki kapital, a u novim okolnostima mnogi su se prisiljeni iseliti, najviše u Trst. No, ubrzo dolazi do oživljavanja pomorske privrede, više brodova na jedra, koji su sve do kraja stoljeća odolijevali konkurenciji rastućeg broja tehnološki naprednijih parobroda. U XIX. stoljeću brodovlasnici iz Dobrote imali su 226 brodova na jedra tipa brigantina (najvi-

še 95), barka, tartane, polake, škunera, trabakule i pjelega.⁵

Izložba koja je organizirana u Pomorskome muzeju Crne Gore u Kotoru 2008. godine u suradnji ove institucije s vlasnikom Zoranom Radimirom

⁵ A. Tomić, *Stara dobrotaska bratstva i njihov doprinos pomorstvu od početka XVIII. v. do danas*, *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru* XXIII/197, str. 99–126.

Palaca Ivelić

pokazala je kulturnoj javnosti porodičnu ostavštinu.⁶ Susret s tim dragocjenostima bio je pravo otkriće pa je potpuno opravdano očekivanje da se ispune obećanja o pronalazanju načina da se u Dobroti trajno sačuva i prezentira porodično nasljedstvo Radimira i time postane dio značajne kulturno-turističke ponude Kotora.

Prčanj je jedno od istaknutih pomorskih naselja Boke čiji je razvoj započeo u XVI. stoljeću da bi od Venecije dobio status posebne općine 1704. godine, stekao razne privilegije i ekonomski ojačao. Karakteristika prčanjskog pomorstva ogleda se najviše u tome što su Prčanjani kao vlasnici brzih jedrenjaka bili angažirani od mletačkih vlasti za stalni pomorski poštanski promet. Pomorci sa Prčanja trguju s lukama Levanta, Puljom, Ankonom, Venecijom, Trstom, Smirnom, Carigradom i Aleksandrijom.

⁶ Izložbom je bilo obuhvaćeno 95 predmeta historijske, umjetničke i etnografske vrijednosti iz porodične baštine Radimira. Naziv izložbe i kataloga „Skriveni svijet enterijera kolekcionara Zorana Radimira“ je neodgovarajući jer se radi o baštiniku i čuvaru baštine svojih predaka.

Istaknute pomorske porodice su: Luković, Verona, Sbutega, Florio, Beskuća, Mihnić, Lazarri... Kapetani, brodovlasnici, patruni, trgovci grade palače i kapetanske kuće na obali, a kupuju i grade ljetnikovce na nekadašnjim imanjima kotorskih plemića u Tivtu i okolici.

Uz ove nekretnine, poznate prčanjske porodice posjedovale su raskošno opremljene salone s umjetničkim slikama, stilskim namještajem, bibliotekama. Još davnih 30-ih godina XX. stoljeća don Niko Luković svjedoči: „Malo se što sačuvalo od unutrašnjeg rasporeda, ukrasa i namještaja stare prčanjske kuće. Prostorija za reprezentacije, primanja, glazbu i zabave bila je obično velika dvorana u sredini prvog sprata. Okolo te dvorane i na gornjem spratu bile su sobe za članove obitelji i slugu. Prostorije starijih kuća su danas većim dijelom preuđene prema potrebi vremena. Starinskog pokućstva, štukatura, zidnih slikarija, drvenih plafona, kamenih umivaonika, kamina i srebrnog posuđa ponajviše je nestalo.“⁷

Isti autor navodi na Prčanju šest salona, od kojih su još djelomično sačuvani oni iz

⁷ N. Luković, *Prčanj*, Bokeška štamparija, Kotor, 1937., str. 376.

XVIII. stoljeća vlasnika Andrije i Joza Lukovića i kuće Florio.⁸ Palača Luković predstavlja jednu od najznačajnijih baroknih građevina Boke, imala je najvrijedniji i najelegantniji salon, jedini primjerak francuskog rokoka u Dalmaciji „sa štuko-dekoracijom“ na stropu i zidovima koju je osmislio i izveo sredinom XVIII. stoljeća švicarski umjetnik Karlo de Nadrozis. U njoj su umjetničke slike mletačkih majstora i čak šesnaest venecijanskih zrcala od kojih je jedno imalo izrezbarenu figuru Hronosa sa simbolima prolaznosti: klepsidrom i kosom. Vrijeme je „pokosilo“ gotovo sve iz ove bogate umjetničke ostavštine, o kojoj postoje predanja od kojih jedno kaže da su Lukovići na dan Gospe od Karmena, kojoj je posvećena porodična kapela, balkone i prozore palače ukrašavali skupocjenim sagovima protkanim srebrnom i zlatnom žicom, srebrnim posuđem i kandelabrima. Salon je već 30-ih godina XX. stoljeća bio u ruševnom stanju, kao i palača u kojoj je poslije Drugog svjetskog rata bila smještena osnovna škola.

Najnovija istraživanja palače pokazala su njezine arhitektonsko-ambijentalne vrijednosti, nastale sukcesivnim građenjem u drugoj polovini XVII. stoljeća i sredinom XVIII. Zato je istaknuta potreba da buduća namjena „treba da odražava njene spomeničke vrijednosti i da sačuva memorijalni karakter. Stoga bi upravo u ovoj palati mogao da bude smješten muzej, koji bi reprezentovao način života i kulturu stano-

⁸ N. Luković, *Petar II Petrović Njegoš i Prčanj (Povodom proslave 150-godišnjice rođenja)*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru XI, Kotor, 1963., str. 5-16.

vanja na Prčanju u periodu njegovog najvećeg uspona.⁹

Po vrijednosti umjetničke kolekcije koja je ukrašavala eksterijer jedne prčanske palače iz XIX. stoljeća svakako prednjači porodica Verona, koja je u XVIII. stoljeću bila posjednik značajne imovine u Veneciji, imanja u Tivtu, a na Prčanju je imala čitav niz kuća. Četiri slike mletačke škole, koje Verone kupuju u Veneciji neposredno poslije pada Mletačke Republike, ukrašavale su salon palače kap. Adama Verone, dekoriran u duhu toga vremena i ispunjen mobilijarom i zrcalima u stilu ampir. Danas su u Boki sačuvane dvije: slika autora Agostina Ridolfija (1646. – 1727.) „Poklonstvo tri kralja“ i Antonija Balestre (1666. – 1714.) „Žrtva Abelova“, koje su nasljednici poklonili crkvi Rođenja Bogorodice na Prčanju, sagrađenoj dobrim dijelom donacijama porodice Verona. O porodičnoj baštini rječito govori podatak da je samo iz kuće Verona na izložbi 1937. godine u Kotoru bilo izloženo čak trideset umjetničkih predmeta.¹⁰

Porodica Florio sa Prčanja dala je nekoliko istaknutih ličnosti u XIX. stoljeću u domeni pomorstva, pomorske trgovine, religije, umjetnosti i mecenarstva. Kap. Marko Eugena Florio (1828. – 1906.) proslavio se sudjelovanjem u pomorskoj bici kraj Visa, 1866. godine, i bio za to odlikovan najvišim austrijskim ordenima i činom kontraadmirala.

Dva svećenika iz ove porodice bili su ljubitelji umjetnosti – Mihovil je najpoznatiji slikar-

⁹ Z. Čubrović, D. Maskareli, Palata Luković na Prčanju - spomenička vrijednost i memorijalni karakter, Pobjeda, 16. oktobar, 2004., str. 31.

¹⁰ Katalog sa spiskom izloženih predmeta na Kulturno-istorijskoj izložbi Narodnog univerziteta Boke Kotorske, 1934.

Palača Florio Luković

diletant religioznih slika, a don Marko je zaslužan za uređenje reprezentativnog salona koji je jednostavnoj arhitekturi porodične palače dao notu raskoši i otmjnosti.

Pozlaćene štukature s porodičnim grbom krase tavanicu, a na zidovima su, uz venecijanska zrcala, dvije slike Francesca Potenze.

Palača i salon oštećeni su u potresu 1979. godine. Poslije smrti posljednjeg „čuvara“ porodične baštine Florio, Marija Lukovića, 80-ih godina prošlog stoljeća, nasljednici koji žive u inozemstvu prodali su palaču i sve pokretnosti zatečene u njoj stranom državljaninu. U međuvremenu je palača promijenila nekoliko vlasnika, a slike, dijelovi namještaja i arhivalije su rasprodani.

Istaknuli smo najreprezentativnije primjere umjetničkih vrijednosti porodičnih baština na Prčanju koje su se već tijekom XIX. stoljeća zbog iseljavanja vlasnika i teških ekonomskih prilika počele osipati. Zato su dragocjena zabilježena svjedočanstva don Nika Lukovića kojima smo se ovdje koristili. Dobro je poznata njegova

mногоstruka uloga u očuvanju umjetničkih i historijskih kulturnih dobara starosjedićkih porodica sa Prčanja, religioznih slika, zbirka portreta poznatih Prčanjana i zbirka marino slika koje je prikupio za ukras prčanske župne crkve i crkvenu riznicu samostana sv. Nikole. Zaslužan je i za očuvanje vrijednog knjižnog fonda porodica Florio, Lazari i drugih od kojih je s ostacima franjevačke biblioteke utemeljio bogatu župsku biblioteku u samostanu sv. Nikole. Dragocjena su svjedočanstva o baštinama koja nam je ostavio u svojim radovima i nizu priloga u „Glasu Boke“ od 30-ih godina pa sve do svoje smrti.

Zbirka portreta istaknutih predstavnika prčanskih porodica, nastalih u vremenu XVII. – XX. stoljeća, koji su nekada krasile njihove salone, sabrana je u riznici prčanske župske crkve i Biskupskom ordinarijatu. U postavu Pomorskog muzeja u Kotoru nalaze se mnogi predmeti iz kapetanskih kuća sa Prčanja: portreti, marino slike V. Ivanovića i drugih slikara pomorskih tema, mobilijar jednog

slona iz kuće Florio, oružje porodice Lazari.¹¹

Iz Risna potječe, dijelom sačuvana do danas, kulturna baština najpoznatije i najuglednije stare risanske plemićke porodice Ivelić.

Za formiranje porodične kulturne baštine najzaslužniji su generali Ivelića u carskoj Rusiji, njih pet u dvije generacije tijekom druge polovine XVIII. stoljeća i prve polovine XIX.

Iz prvog desetljeća XIX. stoljeća potječe jedan samo djelomičan popis imovine generala i grofa Marka Ivelića (Risan, 1740. – Petrograd, 1825.), čiji je opunomoćenik u Risnu bio njegov brat Jovan Ivelić, svećenik u Risnu. Ovaj popis donosi potvrdu o mnogobrojnim vrijednostima. Navodi se, između ostalog, deset portreta na kojima su prikazani članovi ruske carske porodice i grofovi Simeona i Marka Ivelića i njegove supruge Nadežde Aleksejevne Ivelić, devet drugih slika, 45 komada namještaja, 83 komada pribora za jelo i drugih vrijednih predmeta.¹²

Za uvid u kulturnu baštinu Ivelića podatke nalazimo u katalogu Kulturno-historijske izložbe Narodnog univerziteta Boke kotorske.¹³

¹¹ Izložba *Pomorstvo Prčanja od XVII do kraja XIX vijeka*, koju je ovaj muzej organizirao 2007. godine, pokazala je dosta od kulturne baštine nekadašnjih kapetanskih porodica sa Prčanja.

¹² L. Drobñjaković, *Risan i stare risanske porodice*, Beograd, 2003.

¹³ Na izložbi je porodica Ivelić bila zastupljena predmetima u vlasništvu kap. Vlada Ivelića: slika ruske carice Jelisavete Petrovne; jedrenjak „Desiree Constance“ i „Pierino“, na kojima je zapovjednik bio kap. Vlado Ivelić; sablja koju je grof Sava Ivelić zadobio u bici

Vlado Ivelić (1855. – 1940.), posljednji potomak ove poznate porodice i jedan od

najpoznatijih bokeljskih pomoraca XIX. stoljeća, događaje koji su pratili njegovu pola stoljeća dugu pomorsku karijeru donio je u zapisu „Uspomene“. Pokretna ostavština porodice Ivelić je bogata porodična kulturna baština, od iznimnog značaja za znanost kulturu.

Svojom donacijom porodične baštine Pomorskome muzeju u Kotoru on se bilježi među najznačajnije dobrotvore kulture. Čin darivanja iznosimo kao jedan od najočiglednijih primjera vlasnika s izraženom svijesti o vrijednosti i promišljanju o potrebi trajnog čuvanja i prezentacije kulturnog dobra porodične baštine. Na taj način je dio porodične kulturne ostavštine Ivelića sačuvan, a u muzejskom postavu valoriziran kao značajan segment u kulturno-turističkoj ponudi.¹⁴

pokraj Igala, boreći se protiv maršala Marmona; bodež izrađen u Kotoru 1706. od Mitre de Piero; dvocjevna puška, karta Crne Gore iz 1838. godine.

¹⁴ Ostavštinu porodice Ivelića iz Risna u Pomorskome muzeju CGU Kotoru čini:

– salon neobaroknog stila iz sredine XIX. st.;
– barokno zrcalo;
– fotografija kap. Vlada Ivelića sa suprugom Evom;
– portret Marka Ivelića, rad nepoznatog autora, druga pol. XVIII. st., ulje/platno, 69 × 50 cm;
– portret Nadežde Aleksejevne iz porodice slavnoga Puškina, rad nepoznatog autora;
– portret ruske carice Jelisavete, kćerke Petra Velikog, rad nepoznatog autora;
– portret ruske carice Katarine Velike, rad nepoznatog autora;
– portret Simeona Ivelića, rad nepoznatog autora, druga pol. XVIII. st., ulje na platnu, 68 × 50 cm;

Porodičnoj baštini Ivelića pripada i sačuvana arhivska građa. Starija arhivska građa poklon je Pomorskome muzeju od dr. Miloša Drobñjakovića iz Herceg Novog, izvršitelja testamenta kap. Vlada Ivelića, 1968. godine.

Najstariji dokumenti potječu iz razdoblja s kraja XVII. i početka XVIII. stoljeća, razdoblja ratova između Turske i Venecije: Morejskog rata (1684. – 1699.), tijekom kojeg su oslobođeni od turske vlasti Risan i Herceg Novi, i rata 1714. – 1718. godine, u kome je od turske vlasti oslobođen Grbalj.

Dokumenti iz razdoblja pada Venecije i Napoleonovih ratova o događajima u Boki kotorskoj koji su se odrazili na političke i ekonomske prilike i razvoj pomorstva ove regije sadrže svjedočanstva o članovima porodice Ivelić koji su sudjevali u svim događajima kao politički i vojnički vođe naroda risanske općine, koja je u to vrijeme uz Risan obuhvaćala još i Morinj, Uble, Krivošije i Ledenice.¹⁵

– slika galette „Desree Constance“, rad V. Ivankovića, vlasništvo kap. Vlada Ivelića;
– slika brika „Pierino“, rad V. Ivankovića, brod u vlasništvu kap. Vlada Ivelića;
– slika barka „Dobra Ana“, rad V. Ivankovića, brod u vlasništvu kap. Vlada Ivelića;
– slika barka „Božidar“, rad V. Ivankovića, brod u vlasništvu kap. Vlada Ivelića;
– vitrina s oružjem i odlikovanjima porodice Ivelić.
O likovnim djelima iz ostavštine Ivelić: R. Janićijević, *Portreti iz fonda Pomorskog muzeja u Kotoru*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru L, Kotor, 2002., str. 141–146.

¹⁵ T. Radulović, J. Marinović, *Arhivska građa o porodici Ivelić iz Risna*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru XVII, Kotor, 1969., str. 123–156.

Dok je pokretna porodična baština dobila svoje zasluženno mjesto u kulturno-turističkoj ponudi, to se, na žalost, ne odnosi na njezin nepokretni dio – porodičnu palaču iz XVI-II. stoljeća, koja je reprezentativni primjer profane barokne arhitekture u Risnu. Poslije potresa 1979. godine, kada je urušen krov i uništena unutrašnjost zgrade, planirana je njezina obnova i stavljanje u muzejsku funkciju. Naime, na inicijativu Društva za njegovanje kulturnih i revolucionarnih tradicija čiji je osnivač prof Anton Ujes, pokrenuto je pitanje potrebe osnivanja muzeja u Risnu – najstarijem gradu u Boki i pitanje prezentacije arheoloških nalaza iz antičkog razdoblja. Kakva je budućnost

Tradicionalno ukrašavanje zidova i plafona u enterijerima palača Boke kotorske

Tradicionalna kuhinja u bokeljskim palačama

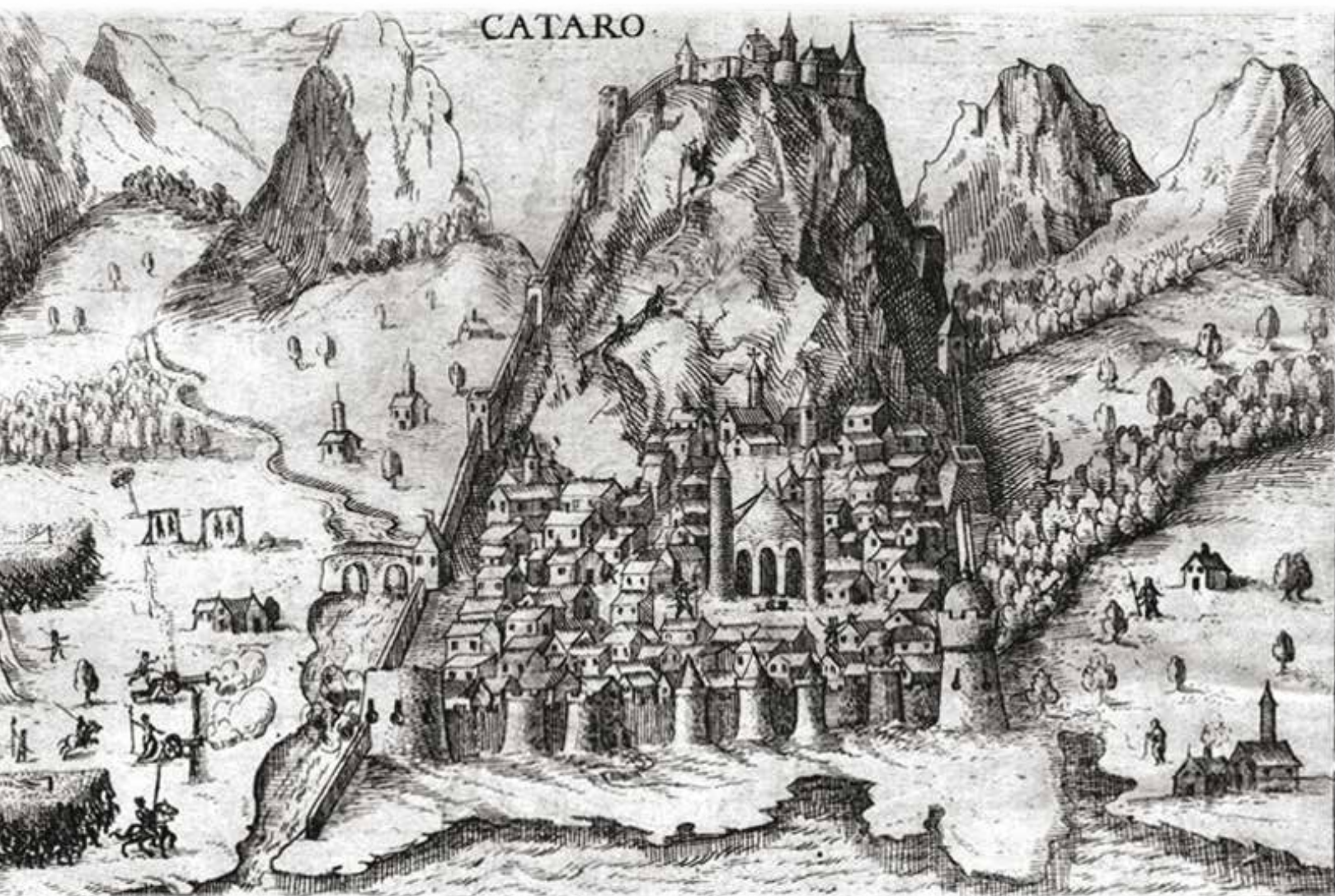
ovoga vrijednog arhitektonskog zdanja? Hoće li ono dobiti adekvatnu namjenu primjerenu zaslugama njezinih vlasnika?

Ovaj pregled samo nekih kulturnih porodičnih baština daje prilično sumornu sliku i dovoljno govori u prilog činje-

nici da bogate kulturne baštine nisu bile rijetkost, nego uobičajena potreba pomorskih i plemićkih porodica da životni prostor uredi po najvećim europskim kulturnim i civilizacijskim standardima. Ova svjedočanstva prošlosti ostala su bez zaštite koju su zaslužila svojom vrijednošću jer su

zakazali mnogi subjekti čija je nadležnost očuvanje kulturnog naslijeđa. Tako su navedene porodične baštine propdale prije nego što su poduzete najelementarnije aktivnosti: evidentiranje, znanstvena obrada, valorizacija i konačno pravna zaštita koja na osnovi prethodnog utvrđuje status i zakonski propisuje obveze koje se odnose na zaštitu ovog segmenta historijskog i kulturnog dobra ili spomenika. Rasprostranjenost, brojnost i vrijednosti ambijenta u kome su živjele pomorske porodice na području Kotora u razdoblju XVII. – XX. stoljeća zavređuju da se u današnje vrijeme isprave koliko je to moguće pogreške prošlosti, odnosno promijeni odnos prema ovome vidu baštine. Ovo bi svakako značilo da stara pomorska mjesta Dobrota, Prčanj i Risan dobiju kulturni sadržaj uz prezentaciju koja ilustrira ambijent i vrijednosti nekadašnjeg životnog prostora, navika i potreba stanovnika čijom zaslugom baštinimo kompletno historijsko i kulturno bogatstvo.

Renesansni pjesnici Kotora

Gravura Kotora

Veliki engleski pjesnik Tomas Lodž oponašao je i prepjevao na engleski jezik četiri Paskvalićeva soneta, za tri ne navodeći izvor, dok je za četvrti zapisao imitacija onog izvrsnog talijanskog pjesnika, Ludovika Paskvalića. S obzirom na to da je djelo Tomasa Lodža direktno utjecalo na jednog od najvećih književnika svih vremena Vilijama Šekspira, Gojko Čelebić smatra da je vrlo moguće da je i sam Vilijam Šekspir bio upoznat s poezijom Ljudevita Paskvalića.

Piše:
Jasmina Bajo

Kotor u XVI. stoljeću dostiže veliki kulturni razvitak upravo zahvaljujući razvoju veza grada i Mletačke Republike, posebno u državnoj upravi i kulturi. Kotorani su dobivali visoke položaje u Mlecima ili u gradovima koji su ulazili u sastav Mletačke Republike kao što su i mnogi visoko cijenjeni Mlečani neko vrijeme proveli u Kotoru u službi, kao vojni komandanti, crkveni velikodostojnici, suci, nastavnici gimnazije. U kotorskoj Gramatikalnoj školi mnogi cijenjeni talijanski humanisti predaju predmete kao što su: poetika i retorika, latinski glagoli, čitanje klasičnih pjesnika, filozofija, astronomija. Ova škola iznjedrila je buduće cijenjene humaniste i pjesnike ne samo u Boki i Dalmaciji, već i u cijeloj Italiji.

Književni život Kotora u XVI. stoljeću bio je iznimno bogat. Slobodan Prosperov Novak ističe: *I u Kotoru se, dakle, otkrivala antika zajedno s Amerikom i indijanskim rajevima, otkrivali su se nepoznati svjetovi duha i ljudske nutrine, a shvaćalo se da je književno stvaranje najbolja vježba uz pomoć koje se može steći i harmonija duše, ali i postići bolji ugled u društvu. Težio je krug kotorskih humanista nezavisnosti duha i autonomiji književnosti, a sudeći po kvaliteti njihovih djela, bili su ti učeni Kotorani razmjerno čvrsta i elitistička skupina koja se okupljala oko prvih mecena, oko prvih humanističkih biblioteka i javnih škola.*

Do našeg vremena ostala su sačuvana djela samo trojice pjesnika: Đorđa Bizantija, Ljudevita Paskvalića i Ivana Bone Bolice. Oni su pripadali uglednim kotorskim patricijskim porodicama i imali su slične životne puteve. Nakon završene kotorske Gimnazije, slijedile

su studije u Padovi, da bi nakon povratka u Kotor obavljali važne funkcije u gradskoj upravi.

Stvarali su na dva najrasprostranjenija jezika svog doba – na latinskom, ugledajući se na Vergilija i Tibula, dok je obnova toskanskog jezika i petrarkističke lirike također imala utjecaja te su poeziju pisali i na talijanskom jeziku. Bogišić ističe: *Latinski i talijanski stihovi kotorskih pjesnika predstavljaju i nose znak kasnijeg humanizma, a isto tako i kasnijih stilsko-tematskih odnosa petrarkizma, sve u znaku i okviru moćnog književno-pjesničkog utjecaja koji je naišao iz Mletaka odvijajući se u znaku reforme pjesnika Pietra Bemba. U tom smislu i na taj način kotorski će petrarkisti najaviti i posljednje stadije hrvatskog petrarkizma, one koje će se realizirati u Dubrovniku u drugoj polovici stoljeća.* Od njihovih djela do danas sačuvano je samo nekoliko. *Rime amoro-se*, ljubavni kanconijer Đorđa Bizantija, objavljen u Veneciji 1532. godine. Paskvalićeva zbirka poezije na talijanskom jeziku *Rime volgari* (Obične pjesme) objavljena je 1549. u Veneciji i sastavljena je od dva dijela: prvi, znatno veći, čini pravi ljubavni kanconijer, dok drugi čine politička i prigodna poezija (*Rime diverse*).

Njegovu drugu zbirku poezije, pisanu na latinskom, *Carmina*, objavio je pjesnikov mletački prijatelj Lodoviko Dolče, također u Veneciji 1551. Zbirka se sastoji od 28 *elegija* (pjesme pisane u elegijskim distisima) i 6 *silva* (pjesme pisane u čistim heksametrima). Miroslav Pantić tematski je podijelio ovu zbirku na: ljubavne, autobiografske, političke i prigodne pjesme. Paskvalićevo djelo zaokružila je Milica Popović, otkrivši još 16 soneta i jednu stancu u Veneciji. Izvorno ih je objavila 1961. godine.

Najpoznatije Bolićino djelo, *Opis zaliva i grada Kotora*, objavio je Serafino Raci u svojoj *Istoriji Dubrovnika* 1598. godine u Italiji. U zborniku posvećenom Jovanki Aragonskoj iz 1555. godine uvršten je i sonet na talijanskom i epigram na latinskom jeziku našeg Ivana Bolice.

Historičari književnosti djela naših renesansnih pjesnika vrednuju na nivou bolje poezije na talijanskom jeziku onog vremena, o čemu svjedoči i činjenica da se Đorđe Bizanti smatra jednim od prvih neopetrarkista u Europi jer je svoju zbirku ljubavne poezije objavio nepune dvije godine nakon objavljivanja poznatih *Rima* Pietra Bemba, velikog reformatora talijanske lirike XVI. stoljeća. Bizanti je bio jedan od najranijih sljedbenika Bembove reforme i jedan od prvih pisaca s ovih prostora (Dalmacija), čija je zbirka poezije objavljena bilo na našem bilo na talijanskom jeziku. Praga navodi podatke vezane za tiskanje zbirki Pietra Bemba i Đorđa Bizantija i zaključuje: *Ako se sjetimo da je Bembov kanconijer tiskan godine 1530., a Bizantijev 1532., ne možemo da se ne divimo brzini kojom su pjesnici Dalmacije prihvatili ideje slavnoga Mlečanina. Još prije nego se glasovita družina počela sastajati u palači Venier, bio je netko u Kotoru koji je anticipirao njezina gledišta.*

Među njima svakako najveći i najznačajniji pjesnik bio je Ljudevit Paskvalić.

Ljudevit Paskvalić potječe iz jedne od najuglednijih i najstarijih kotorskih porodica. Njegov predek Anđel bio je učeni pisac teološko-filozofskih spisa, dok je pjesnikov otac Franjo bio poznati pjesnik, o čemu svjedoči njegov sonet posvećen Bernardu Pimi, prvome kotorskom pjesniku-humanisti koji je ovjenčan lovorovim vijencem na rimskom Kapitolu.

Varijante grba obitelji Paskvali

Arhivski podaci o Ljudevitu Paskvaliću su vrlo siromašni. Na osnovi nekoliko kasnijih datuma iz njegovog života pretpostavlja se da je rođen približno oko 1500. godine. Gimnaziju je učio u Kotoru, dok je prava studirao u Padovi, što možemo zaključiti iz njegovih latinskih silvi *Martinjske igre i Martinje*, gdje opisuje svetkovinu koja se održavala u čast sv. Martina. Atmosfera u ovim pjesmama obiluje plesom, muzikom, vinom, smijehom, radošću i ljubavlju, što svjedoči o bezbrižnim danima pjesnikovog školovanja.

Prilikom jednog povratka u zavičaj, zarobili su ga gusari. Nekoliko godina ostao je kod njih u Africi, dok nije otkupljen. U latinskoj pjesmi *Na moj rođendan* pjesnik se sjeća zarobljeničtva i mučenja koje je u Africi preživio:

*Jadnog li onog dana
kad teške okove nošah,
ruke kad varvarske
bič tijelo mi kidaše svo!*

Oženio se oko 1530. godine, od 1537. do 1538. nalazi se na Kritu kao oficir u mletačkoj vojsci, koja je imala zadatak da obrani otok od Barbarosinih napada. O pjesnikovom životu na Kritu saznajemo iz poslanice *Marjanu Bizantiju* gdje Paskvalić opisuje život uz neprestanu opsadu grada Retimna.

Nakon povratka u Kotor 1539. godine, kao oficir mletačke vojske sudjeluje u obrani grada od turske opsade. U ovom razdoblju Paskvalić upućuje niz poslanica kršćanskim vladarima, zalažući se za njihov savez protiv Turaka, opisujući patnje kršćanskih, posebno

ilirskih krajeva i Europu koja traži savez od svojih vladara: *lijepe rasuši kose i suzama lice kvaseći*. Posle sklapanja saveza, tzv. Svete lige, Paskvalić u poslanici *O savezu hrišćanskih vladara* predviđa skoro oslobođenje kršćanskih krajeva i propast turskog imperija:

*Višnji su s vama,
pravica i svetost
s vama je ljubav za pravdom,
te svijest poštenije borbe.*

Konačna pobjeda k vama u zamahu punom će doći.

Paskvalić se 1539. godine spominje kao pravni zastupnik u nekoj parnici, dok se 1547. godine nalazi na mjestu gradskog odvjetnika. Poznati mletački humanist Ludoviko Dolče u pismu prijatelju 1551. godine spominje da je njegov prijatelj Paskvalić *učen čovjek* umro prije kratkog vremena te se pretpostavlja da je umro 1550. godine.

Istraživači Paskvalićevog života i djela pretpostavljaju da je razlog slabog spominjanja njegovog imena u arhivskim zapisima njegova duga odsutnost iz Kotora, dok Slobodan Kalezić pretpostavlja da se razlog nalazi *u njegovoj tihoj stvaralačkoj prirodi jer se zna da je čitavog svog vijeka radio na knjizi i poeziji*.

U uvodu zbirke *Rime volgari* nalaze se kraći prozni tekstovi posvete zadarskoj plemkinji Marici Grizogono i monsinjoru Vincencu Kvirinu. Na kraju zbirke nalazi se sonet njegovog oca, koji predstavlja jedini sačuvani trag poezije Franja Paskvalića. Paskvalić je u ovoj zbirci uglavnom pisao sonete,

dok su znatno rjeđi oblici kancona i madrigala.

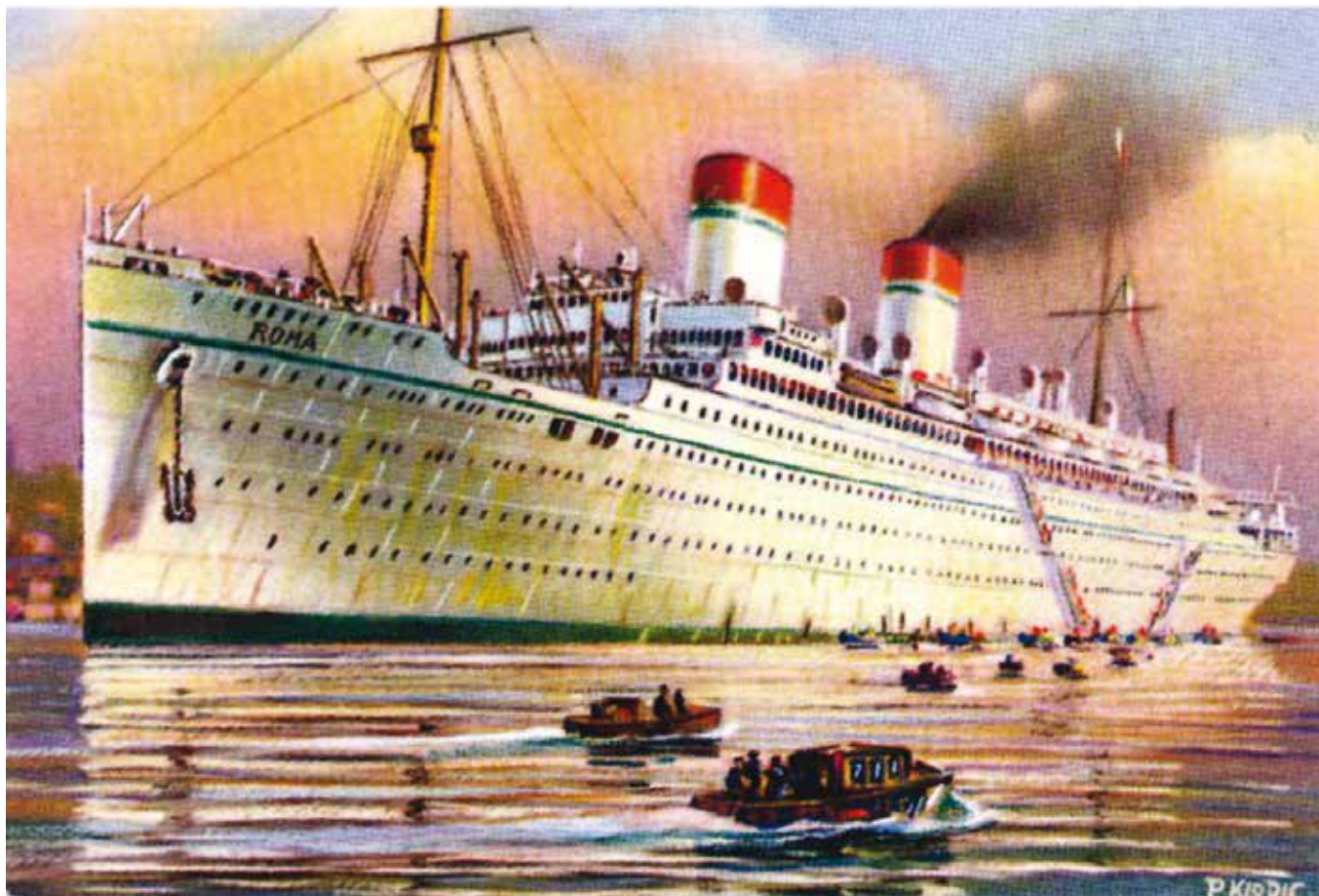
Ljudevit Paskvalić bio je vrlo poznat i priznat pjesnik svog doba i među suvremenicima, što dokazuje njegova prisutnost u *Gobijevov izboru soneta i kancona najboljih pjesnika svih vremena (1400. – 1500. godine)* sa čak šest soneta. Veliki engleski pjesnik Tomas Lodž oponašao je i prepjevao na engleski jezik četiri Paskvalićeva soneta, za tri ne navodeći izvor, dok je za četvrti zapisao *imitacija onog izvrsnog talijanskog pjesnika, Ludovika Paskvalića*. S obzirom na to da je djelo Tomasa Lodža direktno utjecalo na jednog od najvećih književnika svih vremena Vilijama Šekspira, Gojko Čelebić smatra da je vrlo moguće da je i sam Vilijam Šekspir bio upoznat s poezijom Ljudevita Paskvalića.

Pjetro Bembo, reformator talijanskog jezika i poezije, komentirajući sonete napisane u čast junaštva i hrabrosti njegovog sinovca Matea, piše: *Video sam sonete i epigrame ispevane u Vašu slavu, i jedni i drugi su podjednako lepi. Mnogo me iznenadilo da u tim krajevima ima tako talentovanih pesnika...* Ova pohvala odnosi se na Paskvalićeve sonete jer se u to doba Mateo naročito istakao u Kotoru *gde su mu se svi divili*, a bio je i Paskvalićev osobni prijatelj.

Radoslav Rotković napisao je da je Paskvalić *jedan od prvih naših pjesnika uvrštenih u strane zbornike i antologije i jedan od posljednjih koji je tu počast doživio u svojoj zemlji*. Međutim, stihovima iz poslanice *Marjanu Bizantiju* Paskvalić je pokazao duboko razumijevanje prirode i biti umjetnosti koja je božanskog podrijetla i vječna bez obzira na zemaljske slave i priznanja:

*Baveći ovim se poslom
nebesa će dirnut' mi ime
posle smrti glas trajat
o meni će vječno!*

ROMA & AUGUSTUS

Piše:
Neven Jerković

Kada su od početka 1940. legendarni talijanski transatlantici VULCANIA i SATURNIA prestali povezivati jadranske luke sa New Yorkom, njihova su mjesta na ovoj dobro uhodanoj emigrantskoj pruži preuzeli još veći brodovi ROMA i AUGUSTUS. Iako su oni i ranije povremeno dolazili u Boku kotorsku, nji-

Oba su broda bili ponos talijanskog putničkog brodarstva, kao njeni najveći brodovi, ali uopće i najveći koji su redovno prometovali Sredozemljem.

hovo je uvođenje u stalni program plovidbe pobudilo doista veliko zanimanje. Ali, obostrana radost nije dugo potrajala, jer je zbog nadolazeće ratne

kataklizme cijeli posao uskoro bio potpuno otkazan.

ROMA je za brodarsku kompaniju Navigazione Generale Italiana sagrađena 1926. u

brodogradilištu G. Ansaldo u Sestri Ponente kod Genove. Imala je 32600 GT, bila duga 216 metara i plovila brzinom od 20 čvorova. Mogla je prihvatiti 375 putnika u prvom, 300 u drugom i 700 putnika u trećem putničkom razredu. Zaplovila je 21. rujna 1926. na redovnoj pruzi iz Genove i Napulja za New York. Od 1932. je u sastavu državnog broдача Italia Line a od 1935. plovi prema Južnoj Americi. Baš te 1935. godine ROMA je iz New Yorka poduzela kružno putovanje u trajanju od 58 dana i po cijeni od 340 dolara po osobi. Itinerer putovanja: New

York – Madeira – Cadiz – Tanger – Malaga – Alžir – Palma de Mallorca – Cannes – La Valetta – Port Said – Haifa – Beirut – Rodos – Istanbul – Pirej – Krf – Kotor – Dubrovnik – Venecija – Messina – Napulj – Monaco – Southampton – Boulogne sur Mer – Rotterdam – New York.

ROMA je zapravo prvi put doplovila do Kotora 6. kolovoza 1933. sa 1200 putnika i 600 članova posade na putovanju započetom 1. srpnja iz New Yorka tičući luke Madeira, Gibraltar, Malaga, Villefranche, Genova, Napulj, Taormina, Beirut, Haifa, Port Said, Rodos, Canakalle, Ista-

bul, Odessa, Yalta, Phaliron (Atena), Kotor, Dubrovnik, Venecija i Cannes sa povratkom u polaznu luku 22. kolovoza. U Boku dolazi i 1934. na kružnom putovanju kojeg poduzima 14. srpnja iz Genove preko Napulja, Taormine, Bejruta, Haife, Port Saida, Rodosa, Istanbula, Odesse, Yalte, Phalirona (Atena), Kotora, Dubrovnika, Venecije i Napulja natrag do polazne luke.

Vraća nam se i sljedećih godina sve do 3. kolovoza 1937. kada je sa 904 putnika i 618 članova posade napustila katorsko sidrište sa odlukom kompanije da je potpuno prebaci na sasvim druge putne pravce. Međutim, vrijeme je pokazalo da će se ROMA još jednom vratiti u Jadran 1940., ali ovaj put doista bez šanse da tu i preživi. Uskoro je prebačena u vojnu službu i 1943. preuređena u – nosač aviona. Pod novim imenom AQUILA, stradala je u zračnim napadima 16. lipnja 1944. u Genovi te potopljena u drugom zračnom napadu 19. travnja 1945. Olupina nekada prestižnog talijanskog putničkog broda je otegljena u luku La Spezia gdje je do konca 1951. potpuno izrezana u staro željezo.

AUGUSTUS je, za razliku od svog prethodnika ROME kojeg su pokretale parne turbine, plovio pogonom 4 Savoja MAN diesel stroja brzinom od 22 čvora. Proizveden je u istom brodogradilištu, imao je 32650 GT a mogao je primiti ukupno 2210 putnika. Svoju je prvu plovidbu prema New Yorku 10. studenog 1927. započeo pod starorimskim imenom AVGVSTVS, koje mu je brzo iz praktičnih razloga modificirao u AUGUSTUS.

Oba su broda bili ponos talijanskog putničkog brodarstva, kao njeni najveći brodovi, ali uopće i najveći koji

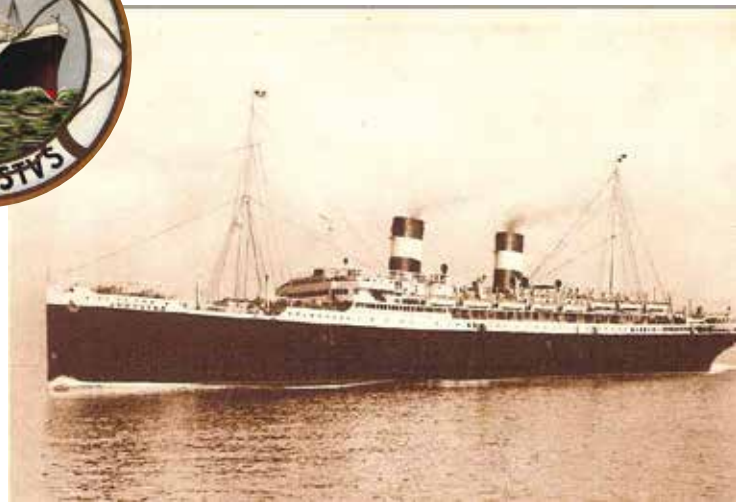

NAVIGAZIONE GENERALE ITALIANA

4 MOTORI **AVGVSTVS** 4 ELICHE

Tonn. L. 32650

IL PIÙ GRANDE TRANSATLANTICO A MOTORI DEL MONDO

THREE WORLD-FAMED TRAVEL ORGANIZATIONS
COMBINE WITH ITALIAN LINE IN OFFERING THESE

MEDITERRANEAN CRUISES

IN COOPERATION WITH THOS. COOK & SON
Roma
JAN. 30
39 DAYS

IN COOPERATION WITH RAYMOND-WHITCOMB
Vulcania
FEB. 10
60 DAYS

IN COOPERATION WITH AMERICAN EXPRESS CO.
Roma
MAR. 12
37 DAYS

All the most important Mediterranean ports... plus an Adriatic cruise including the spectacular "Isle" of the Dalmatian Coast - Cattaro Bay.

13 CALLS - to: Madeira, Gibraltar, Algiers, Naples, Palermo, Phoenix (Athens), Haifa, Port Said, Rhodes, Crete, Suez Bay (Suez), Trieste, Naples, Genoa, Villefranche, Gibraltar.

15 CALLS - to the Azores, Madeira, Casablanca, Gibraltar, Lisbon, Rome, Genoa, Aberdeen, Corfu, Naples, Messina, Palermo, La Goulette, Malta, Tripoli, Port Said, Haifa, Beirut, Rhodes, Istanbul, Athens, Corfu, Cattaro Bay (Crete), Ragusa, Venice, Trieste, Bayona, Patras, Naples, Palermo, Algiers, Gibraltar, Lisbon, Azores.

15 CALLS - to: Madeira, Gibraltar, Algiers, Naples, Palermo, Phoenix (Athens), Haifa, Port Said, Rhodes, Naples, Genoa, Villefranche, Gibraltar.

First Class \$435 up Tourist \$205 up

First Class Only... \$685 up

First Class \$510 up Tourist \$290 up

BRILLIANT cruises... on brilliant ships built for the Mediterranean and its sunshine! Enjoy open-air Lido life at Sea... with the courtesy, entertainment, seamanship and superb cuisine of the Italian Line. Optional Shore Excursions. Stop-over privilege in Europe.

Apply to local TRAVEL AGENT or any office of

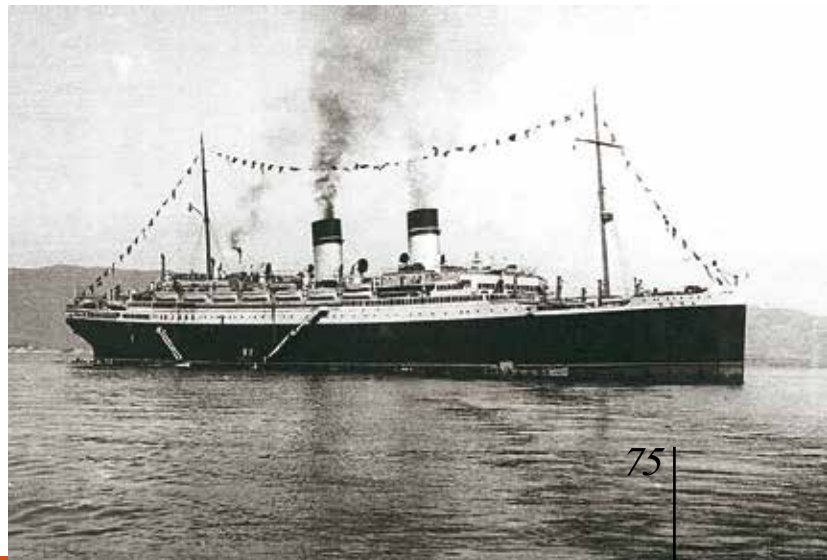
THOS. COOK & SON 137 Park Avenue New York City

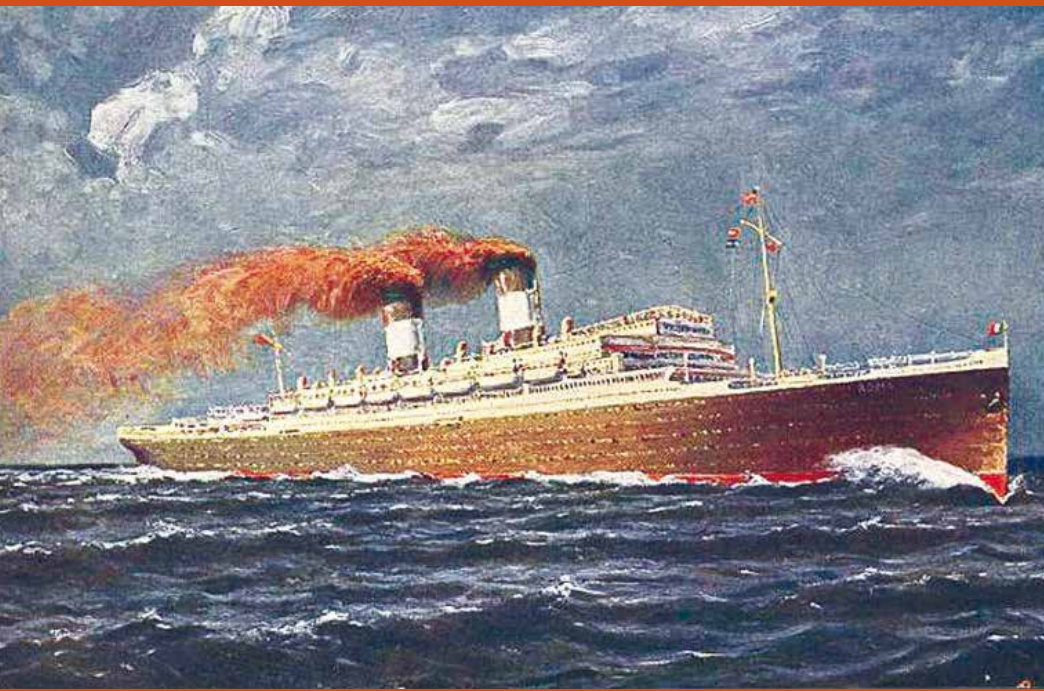
RAYMOND-WHITCOMB 470 Fifth Avenue New York City

AMERICAN EXPRESS CO. 45 Broadway New York City

ITALIAN LINE 124 Fifth Avenue New York City

Office in Princeton, N.J.

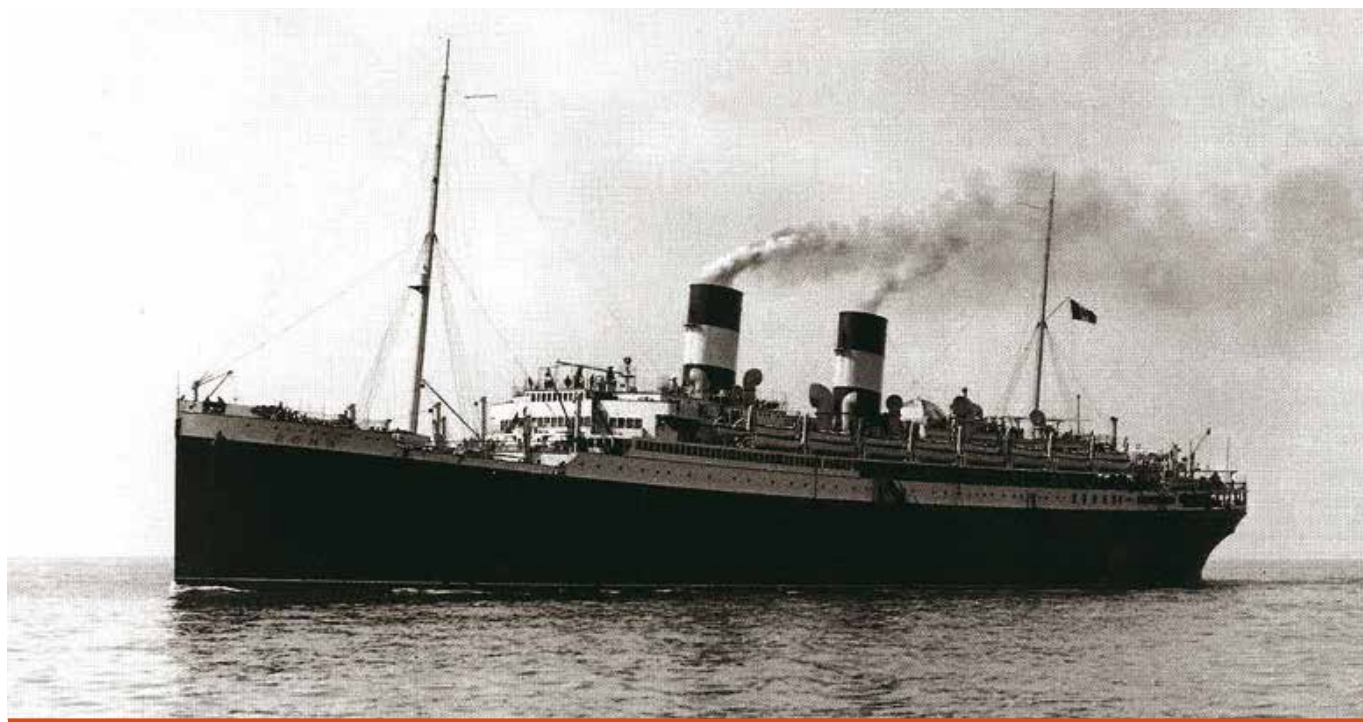
su redovno prometovali Sredozemljem. Ipak velika svjetska ekonomska kriza iz tridesetih godina prošlog stoljeća prisilila je vlasnike broda da ga uposle uglavnom na kružnim putovanjima. Tako je AUGUSTUS prvi put posjetio i Boku kotorsku 31. srpnja 1933. na krstarenju Sredozemljem, sa polaskom 12. srpnja iz New Yorka, tičući luke Tanger, Gi-

braltar, Malaga, Cannes, Monte Carlo, Genova, Napulj, Venecija, Dubrovnik, Kotor, Krf, Phaliron (Atena), Istanbul, Samos, Kos, Rodos, Larnaca, Beirut, Haifa i Port Said te povratkom u New York 26. kolovoza a sve po cijeni od 275 do 495 dolara po osobi.

Drugi svjetski rat bio je koban i za AUGUSTUS. I on je kao i ROMA preinačen u no-

sač aviona, te u sastavu talijanske ratne mornarice plovi pod imenima FALCO i SPARVIERO. Tijekom savezničkih napada na Genovu, njemačka ga je vojska 1944. potopila da zapriječi ulaz u luku. Po završetku rata podvodno je razrezan tijekom 1946. i 1947., nakon čega je i luka u Genovi konačno ponovo mogla nastaviti nesmetano raditi.

Tako su svoje plovidbe završila dva velika talijanska putnička broda koja su imala gotovo identične sudbine. Iako im ratna sreća nije dozvolila da u svojim plovidbama češće posjećuju našu Boku, njihove su posjete ovdje ostavile doista duboke tragove. Posjete tadašnjih najvećih mediteranskih transatlantika bile su rezervirane samo za prestižne luke, među koje je u pomorskom svijetu Kotor oduvijek i pripadao.

PRČANJSKI JEDRENJACI (16) U ZBIRCI SLIKA ŽUPNE CRKVE ROĐENJA BLAŽENE DJEVICE MARIJE U PRČANJU

Piše: **Željko Brguljan**

Autor fotografija: **Anton-Gula Marković**

Župna zbirka crkve Rođenja Blažene Djevice Marije u Prčanju (u narodu zvane Mala Gospa, a popularno Bogorodičin hram) nepresušan je izvor vrijednih i zanimljivih likovnih radova, crnogorskih, srpskih i hrvatskih autora, ali i onih iz drugih europskih zemalja, pa i s drugih kontinenata. Istražujući već niz godina, nastojimo obraditi i objaviti pojedine dijelove ove kompleksne zbirke kako bi se konačno profilirala kao povijesno konzistentna cjelina i postala vrijedan izvor podataka svim istraživačima kulturne baštine Boke kotorske.

Neki dijelovi ove bogate kolekcije, koja je skupljena velikodušnošću mještana, a ponajprije velikim entuzijazmom i trudom pokojnoga pr-

čanjskog župnika don Nika Lukovića, imaju osim likovne i znatnu povijesnu vrijednost. Takav je primjer zbirke maritimnog slikarstva – portreta brodova (jedrenjaka i parobroda) koji su pripadali prčanjskim brodovlasnicima ili su njima zapovijedali ovdašnji kapetani, a koja nam otkriva dio pomorske prošlosti Prčanja kao značajnoga pomorsko-trgovačkoga centra Boke kotorske i južnoga Jadrana tijekom 18. st., a posebno 19. stoljeća kojem pripada i većina radova zbirke.

Kako bi šira javnost mogla biti upoznata sa slikama brodova prčanjske zbirke (a objavljeni su u dvojezičnom izdanju istog autora, naziva: *Na granici mora i neba/At the Border of Sea and Sky*, u izdanju izdavačke kuće „Gospe od Škrpjela“ iz Perasta), odlučili smo ih prezentirati i ovim serijalom u *Hrvatskome glasniku*.

Nava *Libertas*

Nava Libertas (Giovanni Luzzo)

Nava *Libertas* bio je najveći jedrenjak u vlasništvu nekog Prčanjanina. Nalazimo ga na čak tri slike u pomorskoj zbirci župe Rođenja Marijinog na Prčanju. Na prvoj slici u tehnici akvarela (44 x 62,3 cm) naslikao ga je Giovanni Luzzo krajem 1869. ili vjerojatnije početkom 1870., a prikazan je zahvaćen uraganom pod zapovjedništvom kap. Antona Lukovića. Bilo je to 17. prosinca 1869. u Indijskom oceanu, na pola puta

između Madagaskara i Australije, na položaju koji je naveden u zapisu na slici, kako slijedi: *Nave Austriaca Libertas Comandata dal Cap.^{no} Antonio Lucovich sorpreso da Uragano da Ost.^o Sir.^{co} nel Oceano Indiano in Lat: 25,1° Long.^{no} 77,3° li 17 Dec 1869.*

Nava *Libertas* (HLQN) sagrađena je 1863. godine u brodogradilištu „Carleton“ pokraj St. John'sa u Kanadi, a registrirana u Londonu kao karavela nosivosti 599,5 tona, duljine

43,6 m, širine 9,9 m i visine 5,9 metara, pod imenom *King of Trumps*. Londonski je suvlasnici, brodovlasnik George Traill (21 k) i kapetan James Prunder (3 k) 1869. prodaju brodovlasnicima Iliji (6 k) i Tripunu (6 k) Floriju i Carolini Visin (12 k), udovici brodovlasnika Špira Visina, za 3.670 engleskih funti. Jedrenjak je registriran u Trstu 1. ožujka 1869. pod novim imenom *Libertas*, a ostao je 16 godina u vlasništvu obitelji Visin. Imao

je 10 članova posade, a osim tereta u putničkim kabinama za 12 osoba prevezio je 60-ih i 70-ih godina 19. stoljeća i putnike iz Engleske u Ameriku te je vlasnicima godišnje donosio 20.000 fiorina čiste dobiti. Jedrenjakom su zapovijedali kapetani Josip Đurđević, Anton Luković te Artur i Filip Visin, koji zapovijeda *Libertasom* do 1883., nakon čega prelazi u službu austro-ugarskog Lloydja u Trstu. *Libertas* se od 1875. vodi kao bark, a 1885. prodan je u Marseilleu neimenovanome francuskom vlasniku.

Slika je vrlo dojmljiva. Pod plavetnilom neba, olujnim morem plovi jedrenjak boreći se s golemim valovima. Nava je u oluji izgubila gotovo sva jedra i njezini jarboli sablasno se iscrivavaju na nebu. Na prvi pogled ne uočavamo sićušnu posadu pa plovidba *Libertasa* nalikuje beskrajnom putovanju *Ukletog Holandeza*. No, pogledamo li pažljivije, na palubi vidimo šest članova posade: četiri oko

Nava Libertas - brodovi poduzeća Florio-Visin (Bazi Ivanković)

putničkih kabina na krmenom dijelu i dva pokraj čamca za spašavanje. Posebno zanimljiv, rijedak i dirljiv detalj čini skupina od osam mornara poredanih na košnom križu velikog (srednjeg) jarbola ujedinenih u nadljudskom trudu spašavanja posljednjeg jedra.

Iz gornjeg desnog kuta slike, kroz svoj mali prozor onostranog svijeta, u kojem nema oluja ni drama, borbu prčanjskog jedrenjaka promatra Bogorodica, mirna, ali tužnog izraza lica, s Djetetom u naručju

Druga slika na kojoj nalazimo navu *Libertas* je ulje većih dimenzija (71 x 105 cm), nazvan *Brodovi poduzeća Florio-Visin*, istaknutog portretista brodova bokeljskog podrijetla, Bazija Ivankovića. Treba napomenuti da se u Pomorskom muzeju Crne Gore u Kotoru čuva još jedna reprezentativna slika flote jedrenjaka u vlasništvu poduzeća Florio-Visin istog autora.

Navu *Libertas*, koja zauzima središnji dio slike, okružuju ostali brodovi u vlasništvu poduzeća prčanjskih obitelji Florio i Visin, naseljenih u Trstu: brigantin *Ljubica* te barkovi *Milinka* i već spomenuti *Columbus*. Od 1869. svi naslikani jedrenjaci na ovoj slici bili su u posjedu poduzeća Florio-Visin, a rasprodani su između 1884. i 1886. godine, stoga

Nava Libertas (Thomas Willes)

Kap. Filip Visin, zapovjednik *Libertasa*, sa suprugom Agnezom

smatramo da je slika nastala 70-ih ili početkom 80-ih godina 19. stoljeća.

Brigantin *Ljubica*, nosivosti 315 tona, sagrađen je u Rijeci 1852. godine. Imao je dvanaest članova posade i bio je naoružan s dva topa. Kao novogradnju kupuje ga prčanjski brodovlasnik i kapetan Špiro Visin (18 k) u suvlasništvu s kap. Antonom Gjurovićem (6 k). Nakon Visinove smrti 1854., njegov udio prelazi njegovim nasljednicima, udovici Carolini i djeci. Od 1868. njihov udio prelazi u vlasništvo kapetana Đura (10 k), Antona (4 k) i Marka (4 k) Lukovića, a A. Gjurović ostaje i dalje suvlasnikom istog udjela. Brigantinom *Ljubica* zapovijedali su kapetani Mihovil Lazari, Anton Gjurović, Tripun Kamenarović, Petar Gjuratović,

Matija Florio i Špirov sin kap. Marko Visin, a prodan je 1871. na javnoj dražbi u Engleskoj.

Bark *Milinka*, nosivosti 256 tona, sagrađen je 1850. u Rijeci. Imao je deset članova posade, a za potrebu obrane tereta i posade bio je naoružan s četiri topa. Godine 1853. kupuje ga kap. Špiro Visin i daje mu ime svoje kćeri Milinke, udane Florio, te je njegov potpuni vlasnik, sa svih 24 karata. No, u godini prodaje navodi se kao vlasnik polovine barka, tj. 12 karata. Druga polovina bila je vjerojatno u posjedu obitelji Florio. Barkom *Milinka* zapovijedali su kapetani Tripun Florio i Marko Andričević. Prodan je u Trstu 1857. nekom podaniku Papinske Države.

Na reprezentativnom platnu *Brodovi poduzeća Florio-Visin* slikar Bazi Ivanković je okom vrsnog poznavatelja broda i kvalitetnom tehnikom izvedbom prikazao flotu jedrenjaka u vlasništvu ovih dviju prčanjskih pomorskih obitelji. Brodovi su smješteni u Tršćanskom zaljevu, a u središtu kadra nalazi se nava *Libertas*, s čije su obje strane, u drugom planu, još po dva jedrenjaka istih brodovlasnika. *Libertas* se s visokim jedrima što streme u nebo i s razvijanim šarenim zastavama doima vrlo svečano, poput kakve kraljevske lađe spremne za dalek put. Brodovi se zrcale u mirnoj površini mora. U lijevom dijelu slike primjećujemo dvije barke s posadama koje veslaju prema jedrenjaku spremnom za *partencu*, a dalje u trećem

planu ističe se bjelinom svjetionik tršćanske luke. Sasvim daleko na horizontu zrakom se širi poneki crni dim jedva primjetnih parobroda, a u krajnjoj pozadini naziru se konture tršćanske obale. Nebo, koje zaprima tri četvrtine površine slike, vedro je s gdjekojim bijelim oblačkom. Ovu sliku u potpunosti ispunjava svjetlost i toplina pa ostavlja dojam da prethodi lijepa i ugodna plovidba.

Treća slika prčanjske nave *Libertas* zapravo je ručni rad izveden tehnikom veza (zastave) i aplikacije figuralnih elemenata od baršuna (trup broda) i svile (jedra) te predstavlja samo jedan u nizu sličnih radova Thomasa Willea, autora aktivnog u New Yorku u drugoj polovici 19. stoljeća. Na samoj slici nalazimo natpis izvezen koncem: *LIBERTAS// TRIESTE// Capt. F. Visin*, što nam daje mogućnost datacije rada između 1876. i 1883., kada je kap. Filip Visin zapovijedao brodom. Međutim, budući da je na brodu vidljiv austrijski stijeg, slika je možda naručena i kasnije.

Libertas je prikazan s boka i zauzima veći dio formata slike jednolične svijetlosive pozadine. Kobilica broda je tamna, dok su jedra svijetla, minuciozno izvedena i oblikom sugeriraju da su nošena vjetrom. Na pramčanom jarbolu vihori hrvatski stijeg, na krmenom austrijski, a na glavnome jarbolu zastava s nazivom broda. Iza *Libertasa*, u drugom planu, jednakim smjerom plovi jedrenjak, a ispred je mali parobrod (remorker) iza kojeg se nazire tršćanski svjetionik koji nam otkriva da nava uplovljava u Tršćanski zaljev.

Sva tri opisana likovna prikaza nave *Libertas* dar su prčanjskoj župnoj crkvi, ali samo ona prva, Giovannija Luzza, ima attribute zavjetne slike.

Tko je bio Viktor Besali?

Piše:

Savo Marković

Nepovoljne povijesne okolnosti izazvane osmanlijskom okupacijom Bara 1571. godine uzrokovale su goleme demografske poremećaje u Baru. Migracije stanovništva bile su značajne i događale su se u smjeru dalmatinskih gradova (Dubrovnik, Split, Šibenik, Zadar), te prema Mlecima i Venetu.

Među mnogim poznatim imenima nalazi se i poeta Viktor Besali (Безали), sin renesansnog pjesnika Camilla Besalija i barske patricijke Paole Prokulijan.

Viktor Besali, trojezični poeta posebnog mara, pjesme je, „od kojih se neke još uvijek čuvaju u muzejima učenih ljudi“, pisao na latinskom, talijanskom i „ilirskom“. U Veneciji 1577. g. objavljuje knjižicu s pjesmom u pohvalu viteza Paola Tiepola te sonete posvećene rektoru H. Michielu i eruditi B. Botti. Besalijev talijanski sonet kojim hvali astronomsko djelo Nikole Nalješkovića tiskan je u autorovoj knjizi *Dialogo sopra la sfera del mondo* u Veneciji, 1579. Njegov sonet posvećen dubrovačkom izdavaču Marinu Battitorreu ovaj izdavač objavio je 1599., zajedno s djelima svojeg ujaka - filozofa, matematičara i pjesnika Miha Monaldija - također u Mlecima. Viktor Besali deset godina studiozno je izučavao latinsko pjesništvo Ivana Frana Gundulića; njegov pohvalni epigram nalazi se ispred prepjeva sedam pokajničkih psalama - *Pjesni pokornih kralja Davida* - objavljenih 1621. godine.

Zbornik Didaka Pira „*Qui poetae et oratores tum graeci tum latini imitatione digni*“, koji sastavljač preporučuje mladima, usmjeren je i sadrži epigram u pohvalu vrsnoga govornika i pjesnika Besalija. Epigram istog humanista, od tri elegijska distiha, u djelu *Tumuli* ima natpis „*Ioannis pueri Vesalii epitaphium*“: u njemu se saznaje da je Viktorov sin, dječak Ivan, igrajući se u vrtu, pao u bunar i u njemu se udavio.

Besaliju je posvećena pjesma Horacija Mažibradića, u kojoj je naglašena njegova izbjeglička sudbina. Viktor je bio prokurator mnogih barskih patricija (posebno Borisija) i imovinski

Bratovština sv. Marka, Canaletto, oko 1765. (Zbirka Carmen Thyss enBornemisze) [1577.]

nasljednik više izumrlih barskih plemićkih rodova (Prokulijan, Ruggi, Crateo). Dok je njegov brat umro oko 1589. u Anconi, Viktor je preminuo oko 1628. ili prema nekim tumačenjima 1632. u Dubrovniku. Smrću Viktorovog sina Nikole, „*intorno l'anno 1650*“, ugasila se porodica u Dubrovniku, „*dopo il Corso di 70 anni*“.

Viktor Besali rođen je oko 1548. u Baru, a nakon 1571. zbog promijenjenih geopolitičkih prilika izbjegao je u Italiju. Nakon nekog vremena provedenog u Italiji preselio se s majkom, bratom i sestrama 1580. u Dubrovnik, gdje će se uskoro oženiti. U Dubrovniku ga M. Orbini spominje u *Kraljevstvu Slovena* (1601.), a J. Lukarević 1605. navodeći da po majci

potječe od uglednoga barskog roda Maruško. O Viktoru je pisao i Ignjat Đurđević (1675. - 1737.), pozivajući se u njegovom životopisu na Didaka Pira, a značajne podatke donosi i *Bibliotheca Ragusina* Serafina Marije Crijevića (1686. - 1759.). Obrazovan u Padovi, Viktor je bio ugledan dubrovački školski repetitor (1595.), prijatelj mnogih тамошњих humanista, čuvar

pečata Republike, koja mu je povjeravala diplomatske zadatke i misije u Senju, kod austrijskog nadvojvode Ferdinanda (1596.) te kod pape Klementa VIII., na čijem je dvoru izazvao divljenje zbog svojih umijeća i veličanstvenosti kojom se predstavio (1600.). Bio je punomoćnik barskog kaptola u Dubrovniku.

NELLA FELICE VENVTA DEL CLARISS.

**Sig. Hieronimo Michiel,
Podestà di Porto Buffole.**
Sonetto di Vettor Besalio.

GODI, Livenza mia, che i sommi chiostr
Ti si girano amici hor, che'l tuo lito
Regge à Palla, e ad Astrea spirto gradito,
Novo MICHIEL, nato à domar gli mostri.

Virtù respiri, & lieto il ben si mostri,
Che il vitio fugge, & fugge sbigottito
Con le sue schiere il mal, già tanto ardito.
Onde cedon gl'antichi a i tempi nostri.

Musa non piu timor, che il Patrio nido
Godremo ancor tra Mecenati, e Augusti,
E un dì, dopo aspre nebbie, havrem giocondo.

Felice età, quando il piu giusto, & fido
Rettor mai vide il Sol tra fidi, & giusti,
Ben suo, non d'altri esser dovrebbe il Mondo.

POVODOM SRETNOG DOLASKA

NAJSVJETLIJEG
gosp. Hieronima Michiela,
načelnika Porto Buffolea.
Sonet Vettore Besalija.

UŽIVAJ Livenzo moja, jer ti se klaustra krov
Prijateljskim okreću sad, kad tvoj tok vodni
Upravlja Paladi i Astreji duh ugodni
Rođen da monstrume kroti, MICHIEL novi.

Vrlino prodiši i veselošću dobroto zanovi,
Kad porok bježi i zapanjen mu srodni
Sa svojim hordama bježi zli, nekad svodni.
Jer starinska odstupaju vremenima ovim.

Muzo ne strahuj više, jer gnijezdo zavičajno
Uživaćemo još, međ' mecenama i slavnim,
I jednog se dana, poslije oporih magli, veseliti.
Sretno doba, kad najpravedniji i vjerni trajno
Rektor ugleda Sunce, međ' vjernima i pravim,
Njegov uistinu, ne drugih, Svijet bi trebao biti.

*

AL SIG. BORTOLAMIO BVTTA.

Sonetto di Vettor Besalio.

NON già Fortuna iniqua, ò tempo, ò loco,

Muta in guisa del volgo un grato core,
Qual sol voi trovo (& raro è vero honore)
Che Amor si scorge à i casi, & l'oro al foco.

Nè il Padre mio, che ancor piangendo invoco,
Puotte arricchirmi più, che'esser cultore
Di voi, Pianta gentil, d'alto valore,
Da cui si coglie ogn'hor frutto non poco.

O quanto è il suo gioir (se l'alma sente)
Mentre tempro per voi que' danni, ch'io
Hebbi in Illiria, e aspiro à i bei suoi studi.

Come tai mertì mai non vide oblio,
(S'armin pur contra me gli fatti crudi)
Sempre in amarvi havrò mie voglie intente.

GOSPODINU BARTOLOMEU BOTTI.

Sonet Vettore Besalija.

*NE samo nepravedna Fortuna,
u mjestu nekom, i vremenu,
Mijenjaju zahvalno srce
pod krinkom ružne vlasti,
Jer jedino Vas nalazim
(a rijetke su istinske časti)*

*Da Amor se opaža u prilikama,
i zlato na plamenu.
Nit' me otac moj,
kojeg još plačući prizivam u svemu,
Budući odgojitelj,
ne obogati više, da mogu rasti
Spram Vas, Biljko plemenita,
koju visoki valer krasi,
Od koje se nemali plod ubire u svakom trenu.*

*O kolika je Vaša radost (ako osjeća duša)
Dok zbog Vas svladavam svoje rane i tuge
U Iliriji koje imah, i dišem lijepost:
Vaš studij fini*

*Kako zaborav nikad ne vidje te zasluge
(Oružali se pak protiv mene okrutni čini)
Uvijek ću volju upraviti da Vas voli i sluša.*

[1579.]

**SONETTO DEDICATO A
NICOLÒ NALE DA RAGUSA**

*Febo a voi detta, o Nale, illustri e nuove
Rime, e i segreti suoi scuopre natura,
U insegna Urania ogni orbe, ogni misura,
Ond' ogni astro si gira, et ciel si muove.*

*Quinci mostran le vostre eccelse pruove,
Mentre ergete i pensieri ad alta cura,
Come a Lete virtù gli nomi fura,
E l'uom quasi Fenice si rinnuove.*

*Ricco è d'eterno onor, non d'oro o d'ostro
Chi da voi pende, e Patria, e amici e prole
Splendor del tenebroso secol nostro.*

*Ma che? Se un fiore a Maggio,
se un torcio al Sole
Porta impiega a lodar voi l'inchiostro.
Vi consacro l'alma invece di parole.*

**SONET POSVEĆEN
NIKOLI NALJEŠKOVIĆU
IZ DUBROVNIKA**

*Feb Vama, o Nale, nadahnjuje slavne i nove
Rime, a tajne svoje priroda otkriva;
Gdje Uranijom svaka planeta i
mjera označena biva,
Ondje se nebo pokreće i sve zvijezde plove.*

*Tu nas Vaših uzvišenih pokušaja dokaz zove,
Dok uzdižete mnijenja brižljiva,
Kao u Leti vrlina imena skriva,
I ljudi gotovo kao Feniks se obnove.
Bogat je vječnom čašću,
ne grimizom ili zlata svaka
Ko od Vas zavisi, a prijatelji, porod i Domovine
Zraka - sjaj našeg doba mraka.
Pa što? Ako jedan majski cvijet, a na Suncu
luč svjetline Vas mastilom diče,
hvalom svoga znaka:
Posvećujem Vam dušu mjesto riječi ine.*

*Pala Gozzi, Tizian, 1520. Ancona
(<https://commons.wikimedia.org/>).*

SERIJAL GRBOVI (10)

KOTORSKE VLASTELE XIV VIJEKA

Piše:

Jovan J. Martinović

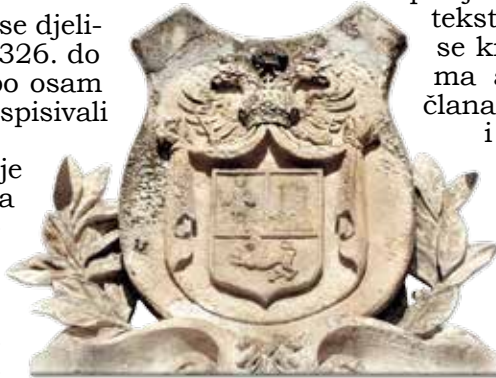
Za istoriju grada Kotora tokom prve polovine XIV vijeka neicrpno vrelo podataka čini prva, zapravo najstarija sačuvana knjiga kotorske notarske kancelarije od 1326 -1335. godine, te druga knjiga isprava za 1329. i period od 1332 - 1337. godine.

Ove dvije knjige, preklapajući se djelimično, pokrivaju razdoblje od 1326. do 1337. godine, a sadrže svaka po osam sveščica razne debljine, koje su ispisivali zakleti gradski notari.

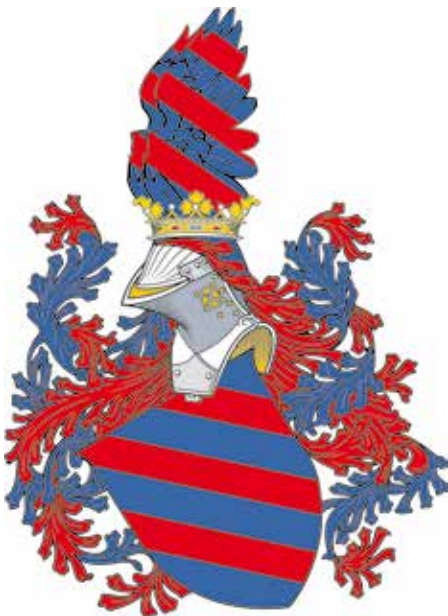
Sadržaj notarskih isprava je izuzetno raznovrstan i zahvata sve oblasti života i društva srednjovjekovnog Kotora. Zapravo su ti unesci minijaturni isječci svakodnevnog života visoko razvijene gradske komune Kotora u jednom relativno ograniče-

nom periodu, nešto poput kockica mozaika koje je moguće složiti u suvisle cjeline, kako bi se dobila jedinstvena i višeslojna slika života svih staleža kotorskog društva.

Podaci za plemićke porodice Kotora dobijeni su pažljivim čitanjem originalnih latinskih tekstova notarskih unesaka u kojima se kriju brojni podaci o svim vidovima aktivnosti za svakog pojedinog člana roda, te o rodbinskim odnosima i stepenu srodstva među članovima pojedinih porodica, na osnovu čega su izrađena rodoslovna stabla. Takođe su doneseni i heraldički simboli, grbovi tih porodica sa opisima i grafički prikazanim bojama, te sa fotosima pojedinih sačuvanih primjeraka.

11. GAČULANA (GYMANOY, GHUIMANO, CHIMANI)

Jireček za ovu porodicu kaže: Plemići iz Kotora u XIII-XV vijeku, kasnije Gimo. Od „Geminianus” (blizanac).

Grb porodice prema Grbovniku kraljevine Dalmacije (pod: C/h/imani) ima na plavom štitu tri kose lijeve grede plave ili zlatne boje, ali od nekoliko sličnih grbova klesanih u kamenu, koji postoje u kotorskom Lapidarijumu, nismo uspjeli da odredimo koji bi mogao pripadati ovoj porodici.

U kotorskim i dubrovačkim ispravama sa kraja XIII vijeka javlja se Ivan Gimanoj kao jedan od kotorskih poslanika,

koji su išli u Dubrovnik da prihvataju zalog župana Deše, koji su kasnije Dubrovčani tražili natrag / (2); međutim nijedan od članova ove porodice ne navodi svoj patronimik, tako da se može samo nagađati da li su, naprimjer, braća Grgur i Todor Gimanoj sinovi pomenutog Ivana, ili je to možda njihov srodnik Stanislav, koji se pominje u samo tri notarska uneska za razliku od Grgura i Todora, koji se pominju neuporedivo više puta.

Na osnovu ovoga se može uspostaviti sljedeće rodoslovno stablo:

(Po želji autora, tekst nije lektoriran.)

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

- U katedrali sv. Tripuna u Kotoru
- U uredu HGD CG
- U Tivtu kod Andrije Krstovića

Tiskanje časopisa potpomogli:

* FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA

* DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

* TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

* DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE

* OPŠTINA KOTOR

* GRAD DUBROVNIK

MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

BokaNews
www.bokanews.me
www.bokanews.com
e-mail: boka@bokanews.me

Croatia Airlines

Rim
Venecija
Vueling
Rim
Volotea
Venecija
easyJet
Milano

easyJet

Edinburgh
London
Bristol
British Airways
London
Monarch
Birmingham
London
Jet2.com
Belfast
Edinburgh
Leeds
Manchester
Newcastle
Nottingham

SAS

Kopenhagen
Oslo
Stockholm
Norwegian
Bergen
Helsinki
Kopenhagen
Oslo
Stavanger
Stockholm
Trondheim
Finnair
Helsinki

Croatia Airlines

Pariz
Nica
easyJet
Lyon
Pariz
Toulouse
Volotea
Bordeaux
Nantes
Marseille
Transavia France
Pariz

Thompson Airways

Bristol
Glasgow
London
Manchester
Newcastle
Birmingham

Vueling

Barcelona
Iberia
Madrid
Norwegian
Barcelona
Madrid

Izravni letovi iz Dubrovnika!**Croatia Airlines**

Düsseldorf
Frankfurt
Lufthansa
Frankfurt
München
Eurowings
Berlin
Düsseldorf
Hamburg
Hannover
Stuttgart
EasyJet
Berlin
Air Berlin
Düsseldorf
Transavia München

DUBROVNIK AIRPORT
ZRAČNA LUKA DUBROVNIK

☎ headoffice@airport-dubrovnik.hr / ☎ +385 (0) 20 773 100 / ☎ +385 (0) 20 773 322

ISPLATI SE!

kupovina u **IDEA** prodavnicama

- U Idei uvijek mogu da pronadem domaće crnogorske proizvode
- Uvijek mi je usput jer ima više od 100 prodavnica
- Baš svaki dan pronadem više od 300 artikala na akciji

akcija! KATALOG vikend akcija!

ISPLATI SE!

akcija! KATALOG vikend akcija!

SuperKartica
super cijena

Penzioneri
-10% na penzionere
SENIOR KLUB SENIOR BON

K Plus

- Penzionerima se posebno isplati
- Dokazano dobri i povoljni K plus proizvodi
- Sa Super Karticom sakupljam bodove i svaki dan imam preko 1000 Super cijena

Ledo Pizze opasno dobre!

NOVO!

PIZZETE
Sunka Sir

PIZZA CAPRICIOSA
PIZZA MARGHERITA
PIZZA SUNKI SIR

www.ledo.hr

ZG

CROATIA
Full of life

ZAGREB

GRAD KULTURE / CITY OF CULTURE

pogledajte poslušajte osjetite / see listen feel

ISKORISTITE
MOGUĆNOSTI
KOJE VAM PRUŽA
ZAGREB CARD

USE THE
POSSIBILITIES
OFFERED BY
ZAGREB CARD

tel. + 385 (0)1 481 40 51

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA
ZAGREB TOURIST BOARD

infozagreb.hr

Split

PALACE

The imperial city

CROATIA
Full of life

www.visitsplit.com